

T.C.
KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TURİZM İŞLETMECİLİĞİ ANA BİLİM DALI

CORONA VİRÜS SALGINININ TURİZM TALEBİNE
ETKİLERİ: SEFERİHİSAR ÖRNEĞİ

NURCAN GÜNEŞ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DOÇ. DR. AYDOĞAN AYDOĞDU

TEMMUZ - 2023

KASTAMONU

TAAHHÜTNAME

Bu tezin tasarımı, hazırlanması, yürütülmesi, araştırmalarının yapılması ve bulgularının analizlerinde bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu; ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yapıldığını, bilimsel etiğe uygun olarak kaynak gösterildiğini bildirir ve taahhüt ederim.

Nurcan GÜNEŞ

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

CORONA VİRÜS SALGINININ TURİZM TALEBİNE ETKİLERİ: SEFERİHİSAR ÖRNEĞİ

NURCAN GÜNEŞ

KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TURİZM İŞLETMECİLİĞİ ANA BİLİM DALI
DANIŞMAN: DOÇ. DR. AYDOĞAN AYDOĞDU

Turizm endüstrisi gelişmekte olan ülkelerde kilit bir rol oynamaktadır. Uluslararası düzeyde sosyal, politik ve ekonomik bağlarını sürdüren turizm sektörü, küresel gelişmelerden hızla etkilenmektedir. Destinasyon çekiciliği, fiyatlandırma, reklam ve pazarlama gibi turizmi geliştiren faktörlerin yanı sıra turizmi olumsuz etkileyen birtakım faktörler de bulunmaktadır. Dünyanın başına bela olan terör, savaş, doğal afetler gibi olaylar turizm organizasyonları üzerinde yıkıcı etkiler bırakmaktadır. Bugün ortaya çıkan yeni bir salgın ise COVID-19 virüsüdür. 2020 yılının Mart ayı sonlarında Türkiye’de ilk vakaları görünen koronavirüs, birçok sorunu da beraberinde getirmiştir. Bu etkinin ne kadar süreceği ve ne kadar devam edeceğinin bilinmemesi turizm sektöründe endişe uyandırmaktadır. Veri toplama aşaması yapılandırılmış görüşme formları kullanılarak 01 Nisan 2021 ile 30 Eylül 2021 tarihleri arasında yapıldı. Görüşme formları katılımcıların mail adreslerine gönderildi. Fakat iki otel işletmecisi ve bir tekne turu işletmecisi hariç dönüş sağlanmadığı için diğer katılımcılarla randevu alınarak yüz yüze görüşmeler sağlanmıştır. Yüz yüze görüşme imkanı sağlanan katılımcılara görüşmenin ses kaydına alınması talep edildi ise de katılımcılar kayıt işine sıcak bakmadıklarını belirttiler. Görüşme formlarını katılımcılar kendileri doldurmuş olup mümkün olduğunca müdahaleden sakınılmıştır. Görüşme sonrasında tutarsız cevaplar fark edildiğinde, soru katılımcıya tekrar yöneltilerek soruyu iyi anlaması sağlanmıştır. Verilerin çözümlenmesinde betimsel analiz tekniği uygulanmıştır. Bunun için öncelikle araştırmanın kavramsal yapısı ve görüşmelerden veri analizi için bir çerçeve oluşturulmuş ve ikinci aşamada veriler düzenlenmiştir. Üçüncü aşamada veriler tanımlanmış ve son aşamada ise bulguların açıklanması, ilişkilendirilmesi ve anlamlandırılarak yorumlanması gerçekleştirilmiştir. Çalışmadaki mülakat soruları üç kategoride incelenmiştir. İlk kategori “Türkiye’de Koronavirüs (COVID-19) Salgını Henüz Görülmeden Önceki Dönemdeki Turizm Faaliyetlerinin Değerlendirilmesi”, ikincisi “Türkiye’de Koronavirüs (COVID-19) Salgını ve İlk Vakanın Görülmesiyle Yaşanan Süreçte Turizm Faaliyetlerinin Değerlendirilmesi” Üçüncüsü ise “Koronavirüs (COVID-19) Salgını Sonrası Turizm Faaliyetlerinin Değerlendirilmesi” şeklindedir. Araştırmaya dahil olan katılımcıların verdikleri yanıtlara göre korona virüsün başladığı dönemde turizm işletmelerine getirilen yasaklar doğrultusunda pek talep olmadığı ancak normalleşme sürecinden hemen sonra taleplerin oldukça arttığı ve işletmelerin tedbirlere uyarak sorunsuz bir şekilde hizmetlerini devam ettirdiği araştırmanın temel sonucudur.

ANAHTAR KELİMELE: CORONA-19 Salgını, Turizm Talebi, Seferihisar

Temmuz 2023, 104 Sayfa

ABSTRACT**MSC THESIS****THE EFFECTS OF THE CORONA VIRUS OUTPUT ON TOURISM
DEMAND- SEFERIHISAR CASE****NURCAN GÜNEŞ****KASTAMONU UNIVERSITY INSTITUTE OF SOCIAL SCIENCE
DEPARTMENT OF TOURISM MANAGEMENT
SUPERVISOR: ASSOC. PROF. DR. AYDOĞAN AYDOĞDU**

The tourism industry plays a key role in developing countries. The tourism sector, which maintains its social, political and economic ties at the international level, is rapidly affected by global developments. In addition to the factors that improve tourism such as destination attractiveness, pricing, advertising and marketing, there are also some factors that negatively affect tourism. Events such as terrorism, war and natural disasters that plague the world have devastating effects on tourism organizations. A new epidemic emerging today is the COVID-19 virus. The coronavirus, whose first cases appeared in Turkey at the end of March 2020, brought many problems with it. Not knowing how long this effect will last and how long it will continue raises concerns in the tourism sector. Data collection was carried out between 01 April 2021 and 30 September 2021 using structured interview forms. Interview forms were sent to the e-mail addresses of the participants. However, since there was no return except for two hotel operators and one boat tour operator, face-to-face meetings were held with other participants by making an appointment. Although the participants, who were given the opportunity to meet face to face, were requested to have the interview recorded, the participants stated that they did not look forward to the recording business. The interview forms were filled by the participants themselves, and intervention was avoided as much as possible. When inconsistent answers were noticed after the interview, the question was re-directed to the participant so that he could understand the question well. Descriptive analysis technique was used in the analysis of the data. For this, first of all, a framework was created for the conceptual structure of the research and data analysis from the interviews, and in the second stage, the data were organized. In the third stage, the data were defined and in the last stage, the findings were explained, correlated and interpreted by making sense. The interview questions in the study were examined in three categories. The first category is "Assessment of Tourism Activities in the Period Before the Coronavirus (COVID-19) Outbreak in Turkey", the second is "Evaluation of Tourism Activities in the Process Experienced with the Coronavirus (COVID-19) Epidemic in Turkey and the First Case" and the third is "Coronavirus (Evaluation of Tourism Activities After the COVID-19 Epidemic". According to the answers of the participants included in the research, the main result of the research is that there was not much demand in line with the bans imposed on tourism enterprises during the period when the corona virus started, but the demands increased immediately after the normalization process and the enterprises continued their services without any problems by complying with the measures.

KEYWORDS: CORONA-19 Outbreak, Tourism Demand, Seferihisar

TEŞEKKÜR

Yüksek Lisans eğitimim süresince bilgi ve tecrübeleriyle yolumu aydınlatan ve üstün gayretleri, sabrı ve hoşgörülü tavrı ile beni cesaretlendiren güç veren saygı değer hocam, danışmanım Doç. Dr. Aydoğan AYDOĞDU'ya,

Ders döneminde derslerine katılmaktan büyük keyif aldığım kıymetli hocalarım Prof. Dr. Kutay OKTAY, Doç. Dr. Canan TANRISEVER, Dr. Öğr. Üyesi Muharrem AVCI hocalarıma,

Yaşadığım sıkıntılı günlerde desteğini esirgemeyen, çözüm odaklı, tarafsız ve güven verici yaklaşımları ile bana moral veren Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Bu zorlu süreçte her daim moral ve motivasyonumu yüksek tutmaya çalışan, her zaman yanımda olan Sevgili Eşim Emekli J. Kur. Alb. M. Özer GÜNEŞ ile sabır ve anlayışlarından dolayı sevgili çocuklarıma saygılarımı sunar TEŞEKKÜRÜ BİR BORÇ BİLİRİM.

NURCAN GÜNEŞ

Kastamonu, 2023

İÇİNDEKİLER

Sayfa

TEZ ONAYI	ii
TAAHHÜTNAME	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT	v
TEŞEKKÜR	vi
İÇİNDEKİLER	vii
ŞEKİLLER VE GÖRSELLER DİZİNİ.....	x
TABLolar DİZİNİ	xi
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ	xii
1. GİRİŞ.....	1
1.1 Pandemi	5
1.1.1 Dünya’da COVID-19 Pandemisi	6
1.1.2 Türkiye’de COVID-19 Pandemisi	8
1.2 Salgın Hastalıklarla Mücadele Yöntemleri	8
1.3 Salgın Hastalıklar ve Sosyal Etkileri	10
1.4 Salgın Hastalıklar ve Ekonomik Etkileri	11
1.5 Salgın Hastalıklar ve Psikolojik Etkileri	12
2. TURİZM SEKTÖRÜ	16
2.1 Turizm Kavramı	16
2.2 Dünyada Turizmin Gelişimi	17
2.3 Türkiye’de Turizmin Gelişimi.....	18
2.4 Turizm Pazarlaması	20
2.5 Turistik Bölgenin Özelliği.....	21
2.6 Turizm Çeşitleri.....	22
2.7 Turizmin Çevreye Etkileri.....	23
2.7.1 Turizmin Ekonomik Çevreye Etkileri.....	24
2.7.1.1 Turizmin olumlu ekonomik etkileri	24
2.7.1.2 Turizmin olumsuz ekonomik etkileri	26
2.7.2 Turizmin Fiziksel Çevreye Etkileri.....	28
2.7.2.1 Olumlu fiziksel çevre etkileri.....	29
2.7.2.2 Olumsuz fiziksel çevre etkileri.....	30
2.7.3 Turizmin Sosyo-Kültürel Çevreye Etkileri	33
2.8 COVID-19 Pandemi Sürecinde Turizm Sektörü	35
2.9 Seferihisar İlçesi Tarihi, Sosyo Ekonomik Durumu	37
3. YÖNTEM.....	42
3.1 Araştırmanın Amacı	42
3.2 Araştırmanın Problemi	42
3.3 Araştırmanın Önemi	43
3.4 Araştırmanın Kapsam ve Sınırlılıkları	44
3.5 Araştırmanın Varsayımları	45
3.6 Veri Toplama Aracının Geliştirilmesi ve Verilerin Toplanması.....	45
3.7 Veri Analizi	49
4. BULGULAR	51
4.1 Katılımcıların Demografik Özellikleri	51

4.2	Türkiye’de Koronavirüs (COVID-19) Salgını Henüz Görülmeden Önceki Dönemdeki Turizm Faaliyetlerinin Değerlendirilmesi	53
4.2.1	Çin’de Koronavirüs (COVID-19) Salgını Başladığında Bunun Türkiye’yi ve Türk Turizmini Etkileyebileceğini Düşünüyor Muydunuz?	53
4.2.2	Bir Önceki Yanıtınız Evet İse; 2020-2021 Yılları İçin Satış ve Rezervasyon İşlemlerine Devam Etme (İşlemleri Devam Etti Mi) Gerekçeniz Neydi?	54
4.2.3	Bakanlık, Turizm Meslek Örgütleri, Birlikler, Yerel Yönetimler Nezinde Alınması Gereken Önlemler Konusunda Bir Çalışmanız Oldu Mu?	55
4.2.4	Bir Önceki Sorudaki Kurumlar Bu Konuda Sizden Herhangi Bir Görüş İstedi Mi (Veya Bir Öneride Bulundu Mu)?	56
4.2.5	Koronavirüs (COVID-19) Salgını Başladığında Uluslararası Tur Operatörlerinin Operasyonlara Yönelik Bir Stratejisi Oldu Mu? Evet İse, Nasıl?	57
4.2.6	Gerçekten Salgının Tüm Dünyayı Etkisi Altına Alacağına Yönelik Bir Endişeniz Oldu Mu?	58
4.2.7	Bu Krize Yönelik Gerçekçi Bir Planlamanız Oldu Mu? Evet İse, Nasıl Bir Planlamanız Olduğunu Açıklar Mısınız?	59
4.2.8	İşletme Olarak Operasyonları/Faaliyetleri Ne Zaman Durdurdunuz?	60
4.2.9	Personel İle İlgili Politikanız Ne Oldu?	61
4.2.10	Devamlı Gelen Yabancı Müşterilerinizden Gelmek İsteyenler Oldu Mu?	62
4.3	Türkiye’de Koronavirüs (COVID-19) Salgını ve İlk Vakanın Görülmesiyle Yaşanan Süreçte Turizm Faaliyetlerinin Değerlendirilmesi	63
4.3.1	İşletme Olarak Ne Tür Tedbirleriniz Oldu? Örneğin Tur Operatörleri, Seyahat Acentaları, Bakanlık ve Diğer Kurumlar İle Görüşmeler Oldu Mu?	63
4.3.2	Koronavirüs (COVID-19) Salgını Nedeniyle Genel Olarak Endişe Duydunuz Mu? Aklınıza Gelen İlk Düşünce Ne Oldu?	64
4.3.3	Şu anki Duruma Göre Koronavirüs (COVID-19) Salgınının Ülkemizde Ne Kadar Süreceğine İlişkin İlk Görüşünüzü Paylaşır Mısınız?	65
4.3.4	Bakanlık ve Diğer Resmi Turizm Kurumların (Örneğin TÜRSAB, TUROB vb.) Koronavirüs (COVID-19) Salgını Nedeniyle Operasyonların/Faaliyetlerin Durdurulması İle İlgili Bir Tavsiyesi, Kararı Ya Da Uygulaması Oldu Mu? Evet İse, Ne Zaman Oldu? Örneğin İlk Ölümde Ya Da Ölüm Artışında Mı Ya Da Daha Erken Mi?	66
4.3.5	Kendi İsteddiği İle Rezervasyonlarını İptal Etmek İsteyenlere Karşı Nasıl Bir Uygulamanız Oldu?	67
4.3.6	Bakanlık Ülkedeki Turizm Tesis, İşletme, Ulaşım vb. Faaliyetleri İle İlgili Ne Tür Tedbirler Aldı?	68
4.3.7	Koronavirüs (COVID-19) Salgını Nedeniyle Konaklama Tesislerinin Sağlık Personeli Ya Da Yurt Dışından Gelen Vatandaşların Karantinaya Alınması İçin Bedeli Devlet	

	Tarafından Ödenerek Kullanılması Olabilir Miydi? Turizmciler Bu Konuya Nasıl Yaklaşır?	70
4.3.8	Hükümetin Koronavirüs (COVID-19) Salgını Nedeniyle Turizm İşletmelerine Sağladığı Somut Destek Nedir?	71
4.3.9	Çin’de Koronavirüs (COVID-19) Salgını Başladığında Hükümetin Aldığı Tedbirleri Ciddi Buluyor Musunuz?.....	71
4.4	Koronavirüs (COVID-19) Salgını Sonrası Turizm Faaliyetlerinin Değerlendirilmesi	72
4.4.1	Koronavirüs (COVID-19) Salgını Sonrasında En Azından Bu Yılı Kurtarmak İçin Yeterli Talep Olacağını Düşünüyor Musunuz?.....	72
4.4.2	Koronavirüs (COVID-19) Salgını Sonrasında Türkiye’deki Otelcilik Yönetimi, Uygulamaları, Yatırımları vb. Anlayışında Bir Değişiklik Olur Mu?	73
4.4.3	Koronavirüs (COVID-19) Salgını Sonrasında, Sizce Küçük Oteller Mi Yoksa Büyük Oteller Mi Tercih Edilir?.....	74
4.4.4	Koronavirüs (COVID-19) Salgını Sonrasında Öncelikle İç Turizm Mi Yoksa Dış Turizm Mi Hareketlenir? Neden?.....	75
4.4.5	Koronavirüs (COVID-19) Salgını Sonrası Turistlerin Konaklama, Seyahat, Restoran İşletmelerinden Beklentileri Neler Olacaktır?	76
4.4.6	Koronavirüs (COVID-19) Salgını Sonrasında Turizm İşletmeleri Sosyal Mesafe İçin Yeni Bir Düzenleme Yapması Gerekir Mi? Bunun İçin Kapasite Kullanım Oranlarını Yeniden Düzenlemek İşletme Yönetimi ve Faaliyetlerini Nasıl Etkiler? (Örneğin Doluluk Oranının Düşürülmesi Fiyatların Yükselmesine Neden Olur Mu? vb.)	77
4.4.7	Koronavirüs (COVID-19) Salgını Sonrasında Nasıl Bir Turizm Ürünü, Türü Ön Plana Çıkacaktır?	78
4.4.8	Koronavirüs (COVID-19) Salgını Sonrası Turizmde Hızlı Bir Toparlanma İçin Neler Yapılmalı? Nasıl Strateji İzlemeli? Hangi Kurumlar, Birlikler, İşletme Grupları Ne Tür Sorumlulukları Üstlenmeli?	79
4.4.9	Koronavirüs (COVID-19) Salgını Sonrasında Turizmde Normalleşme İçin Ne Kadar Bir Süre Gerekir?	80
4.4.10	Koronavirüs (COVID-19) Salgını Sonrasında Bir Ders Çıkarmak Gerekirse; Bu Ders Nedir?	81
4.4.11	Bunların Dışında Koronavirüs (COVID-19) Salgınının Ülkemiz Turizmine Etkisi Konusunda Belirtmek İstediklerinizi Lütfen Yazınız	82
	5. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER.....	84
	KAYNAKLAR	92
	EK A Görüşme Formu	102

ŞEKİLLER VE GÖRSELLER DİZİNİ

Sayfa

Şekil 2.1 Seferihisar ilçesinin konumu ve haritası	38
Şekil 2.2 İzmir İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü	39
Şekil 2.3 Seferihisar Belediyesi ve Cittaslow Logosu	40

TABLolar DİZİNİ**Sayfa**

Tablo 1.1 30.12.2021 Tarihi itibarıyla covid-19 toplam vaka, ölüm ve iyileşen sayıları	6
Tablo 2.1 Turizm çeşitleri	23
Tablo 2.2 Turizmin olumlu fiziksel çevre etkileri	29
Tablo 2.3 Turizmin olumsuz fiziksel çevre etkileri	31
Tablo 2.4 Turizmin sosyo-kültürel etkileri	34
Tablo 4.1 Faaliyet gösterilen sektör dağılımları	51
Tablo 4.2 Katılımcıların temsil ettikleri işletme türü dağılımı	52
Tablo 4.3 Sektörde yıl bazında faaliyet durumlarının dağılımı	52
Tablo 4.4 Katılımcıların sektördeki pozisyonlarının dağılımı	53

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

Kısaltmalar

ICAO	: Uluslararası Sivil Havacılık Örgütü (International Civil Aviation Organization [ICAO])
IMO	: Uluslararası Denizcilik Örgütü (International Maritime Organization [IMO])
MERS	: Orta Doğu Solunum Sendromu (Middle East Respiratory Syndrome [MERS])
MSME	: Küçük, Orta ve Mikro İşletmeler (Ministry of Micro, Small & Medium Enterprises [MSME])
SARS	: Akut Solunum Yolu Sendromu (Severe Acute Respiratory Syndrome [SARS])
TURSAB	: Türkiye Seyahat Acentaları Birliği (Association of Turkish Travel Agencies)
TSSB	: Travma Sonrası Stres Bozukluğu
UNWTO	: Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü (United Nations World Tourism Organization [UNWTO])
WHO	: Dünya Sağlık Örgütü (World Health Organization [WHO])
WTTC	: Dünya Turizm ve Seyahat Konseyi (World Travel & Tourism Council [WTTC])

1. GİRİŞ

İnsanoğlu yüzyıllardır açlık, kıtlık, savaş, doğal afetler ve bulaşıcı hastalıklarla mücadele etmiştir. Hayatta kalma mücadelesinin önemli bir bölümü salgın hastalıklara karşı verilmiştir. Salgınlar insanları korkutarak paniğe kapılmalarına neden olmuştur. Panikle insanlar evlerini terk ederek farklı yerlere göç etmiştir. Bu göçler, salgın hastalıkların daha geniş coğrafi alanlara yayılmasına neden olmuştur. Bunun yanında salgınlardan etkilenen bölgelerde doğumların azalmasına, demografik yapının değişmesine, ekonomik bunalımlara, kıtlığa ve olumsuz bir döngünün oluşmasına neden olmuştur (Yıldız, 2011: 97).

Günümüzde turizm hemen hemen tüm ülkeler için en önemli ekonomik sektörlerden biridir (United Nations World Tourism Organisation [UNWTO], 2020) Olağanüstü olaylar dışında sürekli büyüme eğiliminde olan turizm sektörü, Dünya’da birçok ülkenin öncelikli ekonomik geçim kaynakları arasında yer almaktadır. Ülkeler için önemli bir ekonomik kaynak olmasına rağmen turizm faaliyetinin sürekliliğini dengede tutmak her zaman mümkün olmamaktadır. Makro ve mikro ortamda yaşanan savaşlar, terör olayları, doğal afetler ve salgın hastalıklar, birçok sektör gibi turizmi de kaçınılmaz olarak olumsuz etkilemektedir. İlk kez karşılaşılan salgın hastalıklarla nasıl mücadele edileceği bilinmediğinden hastalık daha geniş bir kitleyi çok hızlı bir şekilde etkisi altına almaktadır. Dünya Sağlık Örgütü (World Health Organisation [WHO] tarafından "pandemi" olarak adlandırılan Çin'in Vuhan kentinde ortaya çıkan COVID-19 (Severe Acute Respiratory Syndrome Coronavirus 2 [SARS-Cov-2]) salgınının olumsuz etkilerinden turizm sektörünün de payını alması kaçınılmaz olmuştur (Yıldız, 2011: 97).

Yüzyıllar boyunca insanoğlu değişik salgınlarla mücadele etmiştir. On dokuzuncu ve yirminci yıllarda büyük ölümlere sebep olan ve Rus Gribi olarak bilinen 1889-1890 salgınında hastalık, ilk olarak Saint Petersburg'da tespit edilmiştir. Hastalık en yıkıcı etkiyi Amerika Birleşik Devletleri'nde yapmış olup, bu hastalıktan ölümler 12 Ocak 1890'da zirveye ulaşmıştır. I. Dünya Savaşı döneminde yapılan asker sevkiyatları

nedeni ile çok kısa bir sürede yayılan İnfluenza (İspanyol Gribi) I. Dünya savaşının bitmesine neden olduğu da söylenmektedir (Parıldar, 2020).

İspanyol Gribi Dünya nüfusunun önemli bir bölümünü yok etmiştir. Ölüm oranı daha önceki salgınlara kıyasla daha az olsa da 21. Yüzyılda Akut Solunum Yolu Sendromu (Severe Acute Respiratory Syndrome [SARS]) Çin’de, Orta Doğu Solunum Yolu Sendromu (Middle East Respiratory Syndrome [MERS]) Suudi Arabistan’da ilk olarak görülmüştür. Yine yakın tarihimiz görülen Domuz Gribi, ilk Meksika’da başlayıp dünyaya yayılmıştır. Pandemilerin genel belirtileri ateş, ishal, yorgunluk, kas ağrısı ve öksürme şeklinde görülmektedir. Bakteriler ve virüsler insandan insana temas, öksürme hapşırma, kan, su ve hava yoluyla bulaştığı için aslında bireylerin değil toplumun sorunu haline gelmiştir. Bu nedenle virüs ve bakterilerin yayılma hızı eskisinden daha hızlı ve tehlikelidir (Parıldar, 2020).

Turizmin zaten hassas olan yapısına ilave olarak COVID-19 gibi insan sağlığını doğrudan etkileyen viral bir salgın ile karşı karşıya kalmıştır. Bu sebeple ülkeler, ulusal ve uluslararası seyahatleri kısıtlamak zorunda kalmışlardır. Bu durum insanları, keyfi isteklerini bir kenara bırakıp, öncelik olarak hayatta kalma mücadelesi vermeye zorlamıştır.

Salgın karşısında ulusal hükümetler ve turizm şirketleri, küresel turizm endüstrisini minimum kayıpla ayakta tutmak için alternatif yollar geliştirme yoluna gidilmiştir. Ülkenin turizm sektörü ayakta kalmaya çalışırken, sosyal mesafe kurallarının uygulanması, maske takılması, hızlı virüs testi yapılması ve aşı yapılması yurt içi seyahatin teşvik edilmesi ve yurtdışı seyahatlerin kısıtlanması gibi birçok yaklaşımla, pandeminin yıkıcı etkileri azaltmaya çalışılmıştır (Türker, 2020).

Salgınının yayılması ile birlikte başta ulaşım, turizm ve ticaret sektörleri olmak üzere salgının gelişmekte olan tüm ekonomilerinde ana hizmet sektörlerindeki düşüş (talep etkisi), tüm ekonomilerde giderek derinleşmiş ve hızla yayılmış. Üretimin gecikmesi talep arz şoklarına neden olmuş. Ayrıca ani finansal değişimler ve reel ekonomiler, ekonominin arz ve talep değişkenleri ile daralmasına neden oldu (Aydoğuş, 2020).

Ulaşım, restoranlar, oteller, eğlence, spor ve kültürel etkinlikler gibi hizmet sektörleri ve özellikle hava taşımacılığı, salgının en çok etkilediği sektörler arasında yer aldı. COVID-19 sonrası dünyada birçok ülke ve sektörde iş modellerinin değişmesi kaçınılmaz oldu. Bu bağlamda Dünya Turizm Örgütü (World Tourism Organization [UNWTO]) tarafından yirmi birinci yüzyılın en önemli sektörlerinden biri olarak kabul edilen ve bir hizmet sektörü olan turizm, salgından en çok yara alan sektörlerden biri olmuş (Bahar ve İlal, 2020). Pandeminin Dünya’da yayılmaya başlamasıyla birlikte ülkeler tarafından bir takım önlemler alınmaya başlanmıştır. Şehirler ve ülkeler arası seyahat kısıtlamaları, etkinlikler ve organizasyonların yasaklanması, kongre ve fuarların iptal edilmesi veya ertelenmesi gibi önlemler, turizmi doğrudan ve olumsuz etkilemiş (Doğru ve Koçak, 2021).

COVID-19 salgını öncesi dönemlerde yaşanan krizlerle karşılaştırıldığında, turizmdeki kaybın daha fazla olma ihtimalinin yüksek olduğu ve bu durumun turizm sektörünü 15 yıl kadar geriye çekeceğine ilişkin varsayımlar bulunmaktadır (Fotiadis, Polyzos ve Huan, 2021). Dolayısı ile tüm Dünya’da olduğu gibi Türkiye de COVID-19 salgınından etkilenmiştir. Sürecin belirsizliği karşısında turizm sektörünün minimum zararlar kurtulması ve sürdürülebilirliğini devam ettirmek için değişik tedbirlere başvurulmuştur (Efendi, 2021).

Dünya, daha önce hiç karşılaşmadığı ve dolayısıyla turizm dünyasının da karşılaşmadığı bir salgın sorununu çözme ihtiyacı ile karşı karşıyadır. Çok hızlı yayılan ve ölümcül etkisi olan Koronavirüs hastalığı karşısında sağlık ekipleri de çaresiz kalmıştır. Son zamanlarda aşılarda etkisiyle COVID-19 salgınının etkileri bitmiş gibi görünse de artan vakalar yine bir belirsizlik ve kaygı yaratmıştır. Gelecekle ilgili planlarını gerçekleştirme oranının tahmin edilmez olması yine kafaları karıştırmaktadır.

Türkiye, tarihi, kültürel ve doğal zenginlikleri ile dünya turizminde büyük avantaja sahip bir ülkedir. Coğrafi ve kültürel avantajlar sayesinde Türkiye’de her mevsim ve çok çeşitli turizm faaliyeti uygulanabilmektedir (Çuhadar, Kervankıran ve Ongun, 2020). Ancak turizm ihtiyaçlarının hassas ve değişen doğası gereği, insanların tehlike anında kolayca unutabilecekleri ya da öteleyebilecekleri faaliyetlerinden biridir.

Turizm, ekonominin önemli bir parçası olması sebebiyle salgın sürecinin belirsizliği, birçok turizm ülkesinin yanında Türkiye için de çalışmanın ilerleyen aşamalarında değinilecek olan ciddi sorunlara neden olmuştur (Yenişehirlioğlu ve Salha, 2019).

Türkiye bir turizm merkezi olarak dünyada eşsiz bir konuma sahiptir. Gelen turist sayısına göre salgın öncesinde Türkiye Avrupa'da dördüncü, Dünya'da altıncı sırada yer almaktadır. Türkiye, turizmden elde edilen gelir açısından Avrupa'da altıncı, dünyada on beşinci sırada yer almaktadır. Ülkenin 2019 yılı COVID-19 salgını öncesi verilerine bakıldığında yaklaşık olarak 52 milyon turist ağırladığı görülmüş ve nihayetinde 34,5 milyar dolar turizm geliri elde edilmiştir (Aydın ve Doğan, 2020). Salgın sürecinde Kültür ve turizm Bakanlığının “Güvenli Turizm Sertifikası” programı çerçevesinde 2020 yılında Antalya’da değişik ülkelerden 3,5 milyonu aşkın turist ağırlanırken, Muğla’da 700 bin civarında turist ağırlanmıştır. İzmir’deki Bakanlık belgeli tesislerde ise doluluk oranı Haziran’da %16,8, Temmuz’da %35,6 olmuştur. Turizm sektöründe 2021 yılında da pandeminin etkisinin olumsuz yansımaları görülmüştür. Türkiye’ye gelen yabancı ziyaretçi sayısı 24,7 milyon, turizm gelirleri ise 24,5 milyar dolar olarak bir önceki yıla göre sert bir yükseliş görülse de; veriler pandemi öncesi dönem olan 2019’un turizm gelirinin çok gerisinde kalmıştır (Kültür ve Turizm Bakanlığı 2021). Yine İzmir’de, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü verilerine göre 2021 yılında sınırlamaların nispeten azaltılmasıyla turizm hareketliliği artsa da COVID-19 öncesi dönemdeki gelirlere ulaşamamıştır. İzmir 2019 yılında 37.515 turist ağırlarken, 2021 yılında 20.731 turizm hareketliliği yaşanmıştır (İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü 2021). Türkiye’ye deniz-kum güneş tatili için gelen ziyaretçilerin en çok tercih ettiği destinasyonlar arasında İzmir yer almaktadır. İzmir, aynı zamanda kültür, inanç, sağlık, termal, kruvaziyer, yat, gastronomi, kongre ve fuar Turizmi gibi çok geniş bir yelpazede turizme hizmet sunmaktadır (Türkiye Seyahat Acentaları Birliği [TÜRSAB], 2020).

COVID-19 salgınının Türkiye’de ortaya çıktığı tarih ise 11 Mart 2020 olarak kabul edilmiştir. Bu çalışmada konusu gereği İzmir ilinin bir kıyı şehri olan Seferihisar ilçesinde, COVID-19 pandemisinin turizme etkisinin tespiti yapılmıştır. Pandemiyle birlikte Seferihisar’da turizmin ayakta kalma çabaları araştırılmıştır. Bu amaçla, Seferihisar’da faaliyet gösteren Kültür ve Turizm Müdürlüğü denetimindeki oteller ve

Uluslararası faaliyet gösteren Turizm ve Seyahat Acentelerinin yöneticileri ile marina ve tekne turu işletmecileri ile yapılandırılmış görüşme formu yöntemi ile Korona virüs salgınının turizm talebine olan etkisi, otel işletmecilerinin gözlemleri, öznel değerlendirmeleri ve ziyaretçi katılım oranları ile beraber yorumlanmıştır. Bu çalışma ile turizm paydaşlarının, pandemi karşısında farkındalıkları ve görüşleri incelenmiştir. Turizm paydaşlarının bundan sonra yaşanabilecek olası pandemiler karşısında hazırlıklı ve daha bilinçli olunacağı öngörülmektedir. Araştırmada Demir vd., (2020), tarafından yapılan “Koronavirüs (COVID-19) Salgınının Türkiye’de Turizm Üzerindeki Öncülleri, Etkileri ve Sonuçlarının Değerlendirilmesi” konulu çalışmalarında kullanılan görüşme formu, müsaade istenerek kullanılmıştır. Görüşme formu katılımcıların e-posta adreslerine gönderilmiş olsa da imkanlar ölçüsünde yüz yüze görüşmeler daha çok tercih edilmiştir.

Araştırma Seferihisar ilçesinde COVID-19 Pandemisinin turizm üzerindeki etkileri ziyaretçi durumu, değişen talepler müşteri beklentileri ve alınan önlemler açısından nesnel olarak değerlendirilmiştir. Çalışmanın diğer turizm işletmelerinde farkındalık yaratmasını ve literatüre katkı sunması amaçlanmaktadır.

Anlatılanlar ışığına aşağıdaki sorulara yanıt aranmaktadır:

1. COVID-19 salgını Seferihisar’da Turizm talebini etkilemiş midir?
2. COVID-19 salgınının Seferihisar Turizmine etkileri nelerdir?
3. Salgına karşı alınan önlemler Seferihisar’da Turizm Talebini nasıl etkilemiştir?

Sonuç bölümünde elde edilen verilerin analizi doğrultusunda yanıtı aranan sorular aydınlatılarak önerilerde bulunulmuştur.

1.1 Pandemi

"Corona" adı verilen virüs türleri, literatürde birçok hastalığın nedeni olarak bahsedilmiş ve MERS ve SARS gibi daha ciddi hastalıkların gelişmesine neden olmuştur. Yeni bir tür olan COVID-19, ilk kez Aralık 2019'un sonlarında Çin'in Wuhan kentinde ortaya çıkmıştır. Dünya Sağlık Örgütü COVID-19 virüsünün etkisiyle dünyada pandemi ilan etmiştir. Corona Virüsün Dünya genelinde etkilerine

bakıldığında hızlı bir şekilde artan vaka verileri önümüze gelmektedir. Bu verilere ilişkin sayı arttığında iyileşen kişi sayısının da arttığı gözlemlenmektedir. Yalnız bununla birlikte ölüm sayıları da paralel bir şekilde artış göstermeye devam etmiştir. Tablo 1.1’de 30.12.2021 tarihine kadar dünya genelinde vaka, ölüm, iyileşen kişi verileri verilmiştir (Mutlu, 2022).

Tablo 1.1 30.12.2021 Tarihi itibarıyla covid-19 toplam vaka, ölüm ve iyileşen sayıları

Bölgeler	Toplam Vaka Sayısı	Toplam Ölüm Sayısı	Toplam İyileşen Sayısı
Avrupa	85,906,771	1,522,201	74,242,214
Kuzey Amerika	64,825,846	1,242,211	50,164,558
Asya	84,442,274	1,252,686	81,733,986
Güney Amerika	39,637,633	1,191,458	37,604,861
Afrika	9,708,330	228,536	8,634,792
Okyanusya	525,865	4,489	390,939
Dünya Çapında	285,047,440	5,441,496	252,772,056

Koronavirüs salgınının kişiden kişiye hızla bulaşması, kişilerin fiziksel temasta bulunmaması gerektiğini ortaya çıkarmıştır. Bu önlemler, insanların fiziksel temas olmadan iletişim kurmasını ve salgını kontrol etmesini amaçlamaktadır.

Teşhis için yapılan testlerin yaygınlaşması ile birlikte aşılarda artması ve ülkeler de hem sosyal hem de idari olarak alınan önlemler, her ülke için salgının seyrinin değişmesine neden olmuştur. Salgının ilk evrelerinde yapılan bir araştırma da o gün ki verilerde vakaların büyük çoğunluğu 65 yaşının üstünde kişiler iken, hastalığın süreci daha ciddiydi (Mutlu, 2022); günümüze döndüğümüz de ülkeler kendi aşı politikalarını uygulayarak yaşlılarda enfeksiyon oranı ciddi bir boyutta azalmıştır (Mutlu, 2022).

1.1.1 Dünya’da COVID-19 Pandemisi

Latince "taç" veya "çelenk" anlamına gelen korona kelimesinden gelen tacı veya güneşin şeklini andıran virüs, ilk olarak 1930 yılında tavuklarda keşfedilmiştir.

Coronavirüsler, soğuk algınlığından Orta Doğu Solunum Sendromu (MERS-CoV) ve Şiddetli Akut Solunum Sendromu (SARS-CoV) gibi ciddi hastalıklara kadar çeşitli hastalıklara neden olan bir virüs ailesidir. Koronavirüs ailesinden virüs türleri ölümcüldür. Dünya Sağlık Örgütü, mevcut korona virüsleriyle olan ilişkisine dayanarak virüsü oldukça bulaşıcı bir Koronavirüs 2 (SARS-CoV-2) olarak tanımlamıştır. Salgının ilk vakalarının 17 Kasım 2019'da gerçekleştiği bilinmektedir. Bu anlamda Corona virüs ailesinden Aralık 2019'da Çin'in Vuhan kentinde yaşayan bir hayvan pazarı olan Huanan Deniz Pazarı'nda ortaya çıktığı düşünülen hastalık, etyolojik olarak "pnömoni" olarak sınıflandırılmıştır. Çin, ardından Japonya, Hong Kong ve Singapur gibi yakın ülkelerden Şubat ayı sonlarında özellikle İran'a yarasa ve pangolinleri kabul edebilen hayvanlardan insanlara bulaştığı tahmin edilmektedir. Başlangıçta, virüsün Çin sınırları boyunca yayılması yavaştı ve Japonya, Hong Kong ve Singapur gibi birkaç yakın ülke bölgeyi etkilemiştir. Ateş, öksürük ve nefes darlığı şeklinde kendini gösteren hastalık, Ocak 2020'de Dünya Sağlık Örgütü tarafından "pandemi" ilan edilmiştir (Aslan, 2020).

Salgının başlangıcında zararsız olduğu düşünülen hastalığın aşı olunmadığı takdirde bugün %6,8 oranında öldürücü olduğu tespit değerlendirilmiştir. Virüsün en yaygın belirtileri yüksek ateş, kuru öksürük ve yorgunluktur. Bahsedilen semptomlar genellikle hastalığın beşinci gününde ortaya çıkar, ancak farklı durumlarda durum on dördüncü güne kadar değişebilir. Bazı hastalarda koronavirüs semptomları ile sıra dışı baş ağrıları, osteoporoz, genel ağrı, tat ve koku kaybı, ishal, parmaklarda kızarıklık ve renk değişikliği görülebilir. Salgının başlangıcından bu yana yapılan çalışmalar, koronavirüs vakalarının %80'inin büyük tıbbi müdahaleye gerek kalmadan hastalıktan kurtulabildiğini göstermiştir, ancak diyabet, hipertansiyon, akciğer ve kalp hastalığı gibi kronik hastalıkları olan yaşlı kişilerde daha farklı olarak seyredebilir (WHO, 2020).

Pandemiden en ciddi zararı gören kesimlerden biriside seyahat acenteleri ve tur operatörleridir. Otel ve seyahat için rezervasyon yaptıran bireylerin nerdeyse hepsi rezervasyonlarını iptal etmiş yada ertelemişlerdir (İbiş, 2020).

1.1.2 Türkiye’de COVID-19 Pandemisi

İlk vakanın ortaya çıktığı 2020 Mart ayı ortasında günde 2-3 bin olan testlerin ortalaması, 9 ayın içinde 23.225.877 sayısına ulaşmıştır. 11 Mart 2020’de ülkemizde ilk vakaların görülmesinin ardından hükümet tarafından bazı kısıtlamalar getirilerek ihtiyati tedbirler uygulamaya konulmuştur. Türkiye’de alınan bu önlemler Haziran 2020’den itibaren uzatılmış 1 Temmuz 2021 itibariyle kısıtlamalar kalkmıştır. Bu süre zarfında, Bakanlığın yayınladığı bilgilerin güvenilirliği ve Sağlık Bakanlığı’nın teyit edilmiş vaka ve ölüm vakalarını açıklamaması önemli bir tartışma konusu olmuştur (T.C. Sağlık Bakanlığı, 2020). Çok fazla gündeme gelmese de salgın devam etmekte olup, güncel verilere bakacak olursak, toplam vaka sayısının 16.295.817 ve toplam vefat sayısının 99.678 olduğu bilinmektedir (URL-1, 2022).

1.2 Salgın Hastalıklarla Mücadele Yöntemleri

Tarihte her yüzyılda meydana gelen salgınların oranını azaltmak, ortadan kaldırmak, ortaya çıktıkları dönemin sosyal, ekonomik ve psikolojik etkilerini belirlemek için ülkeler salgınlarla mücadele stratejileri geliştirmiştir. COVID-19 salgınının mevcut bağlamında, hükümetler tarafından halk sağlığını korumak için uygulanan kısıtlamalar, sosyal refah yönetimi, izolasyon, seyahat kısıtlamaları, çalışma saatlerinin kaydırılması, uzaktan eğitim ve evden çalışma, sosyal güvenlik sistemlerinde değişiklikleri de beraberinde getirmiştir. Salgının ilk tanımlandığı Çin’de, Çin Hükümeti tarafından atılan adımlardan bazıları deneysel araçlardır (nükleik asit testi, genetik dizilim ve IgM-IgG çalışması), bu salgının bulaşma durumunu öğrenmek, deneysel cihazlar, hastalığın hızlı tespitini ve önlenmesini desteklemiştir. Ayrıca Çin’de alınan önlemlerden biri de tarihte salgına karşı atılan adımlardan biri olan ayırıştırma sürecidir. Wuhan eyaletinin giriş çıkışlarının engellenmesi, salgının başlaması, Wuhan ve Hubei eyaletlerinin ayrılması, tüm okul ve işyerlerinin kapatılması, Çin Hükümetinin salgınla ilgili olarak attığı adımlardan bazılarıdır (Peng vd., 2020).

Virüsün ülkede yayılmasını önlemek için alınan önlemlerden biri de hastaları tedavi etmek için tasarlanmış "Fangcang" hastaneleridir. Bu hastaneler, Covid 19 hastalarını

evlerinden ve sağlıklı insanlardan ayırmak için konferans salonları ve spor stadyumlarının hastaneye dönüştürülmesiyle kurulmuştur. Kurulan bu hastanelerde hastaların tıbbi bakım, beslenme, konaklama imkanlarına ulaşılmış ve hasta morbidite takibi yapılmıştır (Peng vd., 2020).

Kişilerin vücut ısılarını izleme Çin Hükümeti'nin korona virüsünün patlak vermesi sırasında attığı adımlardan biridir. Bu yaklaşım, süpermarketler ve ulaşım gibi kalabalık olma potansiyelinin yüksek olduğu alanlarda tüm insanların sıcaklığının ölçülmesine dayalı sıcaklık izleme verilerinin uygulanmasını içerir. Ayrıca bu uygulama daha iyi korunma için tıbbi maskeler ve N95 maskelerini kapsamaktadır (Erdoğan, Koçoğlu ve Sevim, 2020).

Çin'de atılan adımlardan biri de tedarik zinciri ve ürün dışı işlemler kavramıdır. Çin hükümeti, tüm nakliye şirketlerine tüm istasyonların bağlantısını kesmelerini emretmiştir. Ayrıca tedarik zincirlerini yenileme süreci de Çin hükümetinin attığı adımlardan biri olarak bilinir. Çin ve diğer ülkelerde olduğu gibi Türkiye'de de ilk COVID-19 vakasının ardından Türkiye'de başta sağlık olmak üzere ekonomik ve güvenlik önlemlerine ağırlık verilmiştir. Türkiye Cumhuriyeti hükümetinin attığı ilk adımlar arasında sağlık alanında öne çıkan tedbirler yer almaktadır. Halkın başta maskeler kullanmasını sağlamak, teşhis testlerinin sayısını artırmak, sağlık çalışanlarına sağlık ekipmanı sağlamak, ilaç ve malzeme temin etmek ve tedavi olanaklarını artırmak için bazı hastanelerin salgın hastanesine dönüştürülmesine yönelik işlemleri içerir (Cao vd., 2020).

Hükümet tarafından alınan ihtiyati tedbir olan korona virüs hastalarına yönelik sosyal izolasyon programında, 20 yaş altı ve 65 yaş üstü vatandaşlara uygulanan eve giriş saati ve seyahat kısıtlamaları yer almıştır. Türk üniversiteleri de dâhil olmak üzere tüm okullarda eğitime ara verilmesi, şehir dışı seyahatlere kısıtlamalar getirilmesi, tüm konferansların ve diğer aktivitelerin askıya alınması, hükümetin COVID-19 virüsünün yayılmasını önlemek için attığı adımlardan bazılarıdır (Tian vd., 2020).

Salgının ilk vakalarının tespit edildiği Çin'de yapılan bir araştırma, ortak yerleşim yerlerinin kapatılması, okulların kapatılması, sosyal ve kültürel faaliyetlerin

durdurulması ve evde kalmanın salgın oranını büyük ölçüde azalttığını göstermiştir. Salgını önlemek ve yavaşlatmak için alınan kilit önlemler bireylerin yaşamlarını ve alışkanlıklarını önemli ölçüde değiştirmiştir (Holt-Lunstad, 2017).

COVID-19 Pandemisinin geldiği noktada, etkisinin azalması, aşılamanın yaygınlaşması, toplumsal hayatı eskisine oranla daha az etkilemesi ile birlikte alınan önlemlerin dünyada olduğu gibi ülkemizde de toplumun her noktasında kısıtlama şeklinde değil bireysel düzeyde uygulanması önemli hale gelmiştir. Sağlık Bakanlığı'nın okullarda alınması gereken önlemler kapsamında COVID-19 Pandemisi nedeniyle eğitim ve öğretimin aksamasının çocuklar üzerinde yarattığı olumsuz etkileri en aza indirmek amacıyla okullarda uygulanan temaslı ve izolasyon uygulamalarında yeniden düzenlemeye gidilmiştir.

Anaokulu, kreşler, ilk öğretim ve orta öğretimde COVID-19 vakası dışında kalan öğrenciler 7 gün süreyle günde iki kez ateş ve semptom taraması sorgulanarak maske ve mesafe kurallarına uyarak okula devam ederler. Diğer sınıflar ile teneffüsler dahil okul giriş ve çıkışlarında karşılaşmaları engellenecek şekilde düzenleme yapılır. Maskesiz olarak okul içerisinde veya ev içi temas nedeni ile yakın temaslı olarak değerlendirilen ile COVID-19 PCR Testi pozitif öğrencilerin yönetimi “Güncel Dönemde COVID-19 İlişkili İzolasyon ve Karantina Uygulamaları” rehberine göre yapılmıştır. (T.C. Sağlık Bakanlığı, 2022).

1.3 Salgın Hastalıklar ve Sosyal Etkileri

Dünya tarihi boyunca tekrar tekrar meydana gelen salgın hastalıklar, tüm insan ırkını sağlık açısından olduğu kadar, psikolojik, sosyal ve ekonomik açıdan da etkilemiştir. Korona virüs salgınından turizm sektörü olumsuz etkilenmiştir. Yurt içi ve yurt dışı kısıtlamaların getirilmesi, ulusal sınırların meşru müdafaa amacıyla kapatılması ve her türlü kısıtlamanın uygulanması yabancı turistlerin ülkelere gelmesini engellemiştir. Koronavirüs öncesinde meydana gelen salgınlar turizm sektörünü sadece yerel olarak etkilese de koronavirüs sadece yerel olarak değil küresel olarak da etkilemiştir. Salgında yaşanan gelişmeler sonucunda dünya genelinde eğitim ve öğretime ara

verilmiştir. Bu süreçte öğrencilerin eğitim ihtiyaçlarının online platform ve uzaktan öğrenme süreci ile tamamlanıp tamamlanmadığı test edilmiştir (Alpago 2018).

Salgın döneminde 53 milyar kişinin eğitime ara verdiği tahmin edilmekte ve bu rakam dünya genelinde öğrencilerin %87,6'sının eğitim performansını etkilemiştir. Salgın sırasında online eğitim verebilmek için mükemmel bir altyapıya ihtiyaç duyulmuş, bu durumlarda her öğrencinin online veya uzakta öğrenme fırsatına sahip olması sağlanmalı ve her öğrenciye erişebileceği bir bilgisayar ve masa temin edilmiştir (Rapanta vd., 2020).

Almond tarafından 2006 yılında yapılan bir araştırmada, SARS salgınından sonra doğanların çoğunluğunun fiziksel engelli olduğu ve salgından etkilenen insanların çoğunun eğitim ve gelir düzeylerinin daha düşük olduğu tespit edilmiştir (Brooks vd., 2020).

COVID-19 salgını sadece eğitim hayatını değil çalışma hayatını da etkilemiştir. İşverenin çalışanları için esneklikten uzak çalışma alışkanlığı, çalışanların evden çıkıp kendilerini izole etmemesi, onların özel ve aile yaşamları için olumsuz sonuçlar doğurmaktadır. Düzenli olarak evde kalma, aile içindeki gerilimi artırmış, dış dünya ile sosyal ilişkileri kısıtlanmıştır (Tian vd., 2020).

1.4 Salgın Hastalıklar ve Ekonomik Etkileri

Büyük bir salgın haline gelen koronavirüs, ülkeleri sert bir şekilde etkilemiştir. Ayrımcılık, uluslararası kapatma ve tecrit gibi önlemler günlük yaşama değişiklikler getirmiştir. Benzer şekilde, üretim faaliyetlerindeki kısıtlamalar ve ticari faaliyetlerin yetersizliği birçok ekonomiyi olumsuz yönde etkilemiştir (Shanafelt vd., 2020).

2020 yılında, Covid 19 salgını devreye girdiği zaman, küresel ekonomik büyümenin önemli ekonomik kayıplarla birlikte %3'ten %2,4'e düşmüştür. Salgın ile birlikte uluslararası ticarete %13 ila %32'lik bir azalma görülmüştür (Kayabaşı, 2020).

Dünya tarihindeki diğer salgın hastalıklar gibi koronavirüs de küresel ekonomiyi harap etmiştir. Ekonomik ve sosyal salgının başlangıcı olan Çin'i ilk kez etkisi altına alan

virüs, ekonomiyi durdurmuş ancak Çin hükümetinin aldığı kararlı önlemler sonucunda virüs bir süre kontrol altına alınmıştır. Ancak diğer ülkeler gibi sınırlarını kapatan Çin'in de geçici olarak kapalı bir ekonomi örneğini izleyeceği ve bu nedenle diğer ülkelere göre daha hızlı toparlanacağı için dünya ticaretinde diğer ülkelere göre daha hızlı büyüme göstermiştir. Ayrıca korona virüsü salgınının kaynağının Çin olduğu, Çin'den gelen turistler ve Çin'den gelen ürünler konusunda şüphe ve korkuların olacağı ve bu durumun Çin ile ticari ilişkilerde gerginliğe yol açabileceği bildirilmiştir (Alpago ve Alpago, 2020).

Bununla birlikte, Koronavirüs salgını kısa ve uzun vadede ekonomik, sosyal ve politik olarak sadece Çin'i değil birçok ülkeyi etkilemiştir. Bu etkilerin sonucunda ekonomik krizler oluşmuş ve hala günümüzde devam etmektedir. Salgının başladığı günden bugüne turizm sektöründe ciddi bir çöküş dönemi yaşanmıştır ve dünya genelinde turizm endüstrisi sektöründe ki işletmeler olumsuz yönde etkilenmiştir (Bahar ve İlal, 2020; Farzanegan vd., 2021). Hala devam eden Covid-19 salgını; dünyada ki ve Türkiye de ki turizm faaliyetlerinden elde edilen gelirlerin geçmişe göre olumsuz yönde etkilendiği görülmüştür (Mutlu, 2022).

1.5 Salgın Hastalıklar ve Psikolojik Etkileri

İnsanların birçok fiziksel, zihinsel ve duygusal ihtiyacı vardır. Tarih boyunca ortaya çıkan ve doğdukları dönemde toplumu derinden etkileyen bu salgın hastalıklar, insanları doğal, sosyal ve psikolojik ihtiyaçlarını karşılamaktan alıkoymuştur. Ortaya çıkan salgınlar karşısında insanlar bu sürece uyum sağlamaya çalışmışlardır ancak bu süreç aynı zamanda insan psikolojik şikâyetlerine de neden olmuş ve mevcut psikopatolojileri kötüleştirmiştir. Hastalığa bağlı kaygı, korku, umutsuzluk ve çaresizlik gibi olumsuz duygular da bireylerin yaşamlarında bir salgın haline gelmiştir (Sim vd., 2010).

Salgın sadece yaşama şeklimizde bir değişikliğe neden olmakla kalmamış aynı zamanda her birey için kötü duygulara ve travmalara da neden olmuştur. Travma sonrası stres bozukluğu, salgının gelecekteki olası ekonomik sonuçları, hastalığın bulaşması ve yayılma olasılığı gibi faktörler nedeniyle bireylerin bir salgın sırasında

korku, öfke, depresyon ve aşırı zihinsel stres gibi ruh sağlığı sorunları yaşadıkları gözlemlenmiştir (Hatun vd., 2020).

Ayrıca geleneksel dini inanç, ibadetleri yerine getirememe ve salgın hastalıklarda etkili iletişim kuramama gibi uygulamalar da stresli durumlar yaratır ve kişinin yas tutma sürecini uzatır. Dünyanın en yaygın salgınlarından biri olan MERS, H1N1 ve Ebola'nın ruh sağlığı üzerindeki etkilerinin olduğu düşünülmektedir. MERS salgınına maruz kalan hastaların yaklaşık %40'ında psikiyatrik bozukluklar vardır. Avustralya'da H1N1 virüsüne yakalanmış, ayakta tedavi edilen hastalarla yapılan çalışma sonucunda salgından bir yıl sonra hastaların yaklaşık %40'ında (Travma Sonrası Stres Bozukluğu [TSSB]) ve %25'inde depresyon olduğu sonucuna varılmıştır (Koçak ve Harmancı, 2020).

Bir diğer çalışma ise sosyal destek ile SARS mağdurlarının hoşgörü düzeyleri arasındaki ilişkiyi araştıran bir çalışmadır. Araştırma sonucunda erkeklerde kadınlara göre zihinsel istikrar düzeyinin daha yüksek olduğu, sosyal desteğin zihinsel istikrarı zorladığı ve dolayısıyla kadınlarda kaygı düzeylerinin erkeklere göre daha yüksek olduğu sonucuna varılmıştır (Lau vd., 2005: 421 akt. Türel, 2021).

Koronavirüs salgınına geçiren hastalar üzerinde yapılan takip çalışması sonucunda, taburcu olan hastaların en az bir ay sonrasında ruhsal değerlendirme sonuçları, hastaların %56'sında ruhsal bozukluğun var olduğunu göstermektedir. Koronavirüs hastalarının anksiyete, depresyon ve uyku bozukluklarının ne kadar yaygın olduğunu araştıran bir araştırma da araştırmacılar 23 araştırma sonucunda covid-19 hastalığının sonucun da depresyonun insanların üzerinde ki etkilerini %45 olarak hesaplamışlardır (Gürçan vd., 2022).

İki bin on dört yılında Demokratik Kongo Cumhuriyeti'ndeki Ebola salgını sırasında enfekte hastalarla doğrudan temasa geçen sağlık çalışanları üzerinde yapılan bir araştırma, sağlık çalışanlarının endişeli olduğunu göstermiştir. Ülkelerin salgınlar sırasında kullandıkları damgalamanın psikolojik etkileri üzerine bir araştırma, SARS virüsüne sahip kişilerle temastan dışlanan kişiler üzerinde yapılmıştır. Araştırma

sonucunda bireyde korku, öfke, suçluluk ve üzüntü duygularının güçlü olduğu anlaşılmıştır.

SARS salgını sırasında sağlık çalışanları üzerinde yapılan bir çalışmada, hastane çalışanlarının depresyondan muzdarip olduğu ve buna anksiyete, depresyon, iş yerinde performans düşüklüğü, tereddüt ve uykusuzluk gibi semptomların eşlik ettiği tespit edilmiştir. Maryland'de hastaların zihinlerinde izolasyon ve ayrımcılığın etkilerini araştıran bir çalışma da yapılmıştır. Bir çalışmada izolasyon süresi kısa olan hastaların ruh sağlığının olumsuz etkilenmediği, ancak hastanede yatış sırasında uzamış uyku hali ve nefes darlığı olan hastalarda TSSB görüldüğü gösterilmiştir (Day vd., 2013).

SARS salgınında kilit rol oynayan sağlık çalışanlarının yaptığı bir araştırma, sağlık çalışanlarının, özellikle yoğun bakım servislerinde çalışanların ruh sağlıklarının çok kötü olduğunu göstermiştir. Genel popülasyonla karşılaştırıldığında, sağlık çalışanlarının daha yüksek düzeyde depresyon, anksiyete ve TSSB belirtileri gösterdiği gözlemlenmiştir (Lee vd., 2007).

Koronavirüs salgınının psikolojik etkilerini araştıran Çin'de yapılan araştırmada katılımcıların kendilerini depresif, endişeli, hoşgörüsüz hissettiklerini göstermiştir. COVID-19 salgını sırasında 1210 katılımcıyla yapılan bir başka çalışmada ise katılımcıların %16,5'inin orta düzeyde, %28,8'inin ise şiddetli kaygı yaşadığı tespit edilmiştir. Çalışmanın diğer bulgularından biri de kadınların bir salgın sırasında erkek katılımcılardan daha fazla endişe ve depresyona sahip olmalarıdır.

COVID-19 salgını söz konusu olduğunda, salgında alınan önlemler sonucunda, tutukluluk hali, COVID-19'un bir göstergesi olarak her bir fiziksel durumun bir açıklaması gibi koşulları bireye getirmiş, sosyal medya bilgi kirliliğine neden olmuştur. Bu kapsamda Meksika'da yapılan bir araştırma, bir salgın tehdidi karşısında güvensizlik ve tehlike duygularının değiştiğini, bireylerin korku ve kaygı düzeylerinin arttığını ve yaşam kalitelerinin düştüğünü göstermiştir (Bonanno vd., 2008).

Dünyanın en ciddi salgınlarından biri olan COVID-19 tüm okulların kapatılmasına, gençlerin çevrimiçi veya uzaktan eğitimlerini yürütmelerine neden olmuştur. Birçok ülkede hızla yayılan salgın hastalıklar ve artan ölüm oranları sonucunda gençler

üzerinde yapılan araştırmalar depresyon, anksiyete, hüsrana, üzüntü ve korku gibi streslerin görüldüğünü göstermiştir (Akat ve Karataş, 2020).

COVID-19 salgını nedeniyle uygulanan izolasyon sürecinde öğrencilerin okul hayatından ya da akranlarından uzak durmaları öğrencilerin ruh sağlıkları üzerinde olumsuz etkiler yaratabilir. Evde yaşarken aldıkları eğitimin eşitsizliği, arkadaşları ve öğretmenleri ile yüz yüze iletişim eksikliği, öğrenciler için doğrudan veya dolaylı stres yaratmakta ve öğrencilerde ciddi sorunlara ve kronik psikolojik travmalara yol açabilmektedir. Ayrıca salgın sırasında uzun süreli stresin öğrenci performansını olumsuz etkileyeceğini öngören çalışmalar da bulunmaktadır (Orru vd., 2020).

Ayrıca salgın sırasında yaşanan izolasyon süresi aktif olmayan akran gruplarına göre dört kat daha fazlaydı ve ayrışma sürecine maruz kalan çocukların %30'unda TSSB görülmüştür. Ayrıca Hindistan'da COVID-19 salgını sırasında toplumsal eşitsizliğin ruh sağlığına etkisine ilişkin bir başka araştırma, salgın nedeniyle hükümetin kapanması sırasında toplumsal baskı düzeylerinin yüksek olduğunu göstermiştir (Çakır ve Kardeş, 2020).

Değişime bazı insanlar ayak uyduramaz. Yeni yaşam koşullarına kolay adapte olamaz. Zorlayan ve cesaret isteyen değişimler, Covid-19 pandemi döneminde travmalara neden olmuştur. Bu değişime ve dönüşüme ayak uydurabilen insanlar, bu dönemi daha sağlıklı geçirirken; pandemi koşullarına adapte olmakta zorlanan kişiler süreci oldukça sıkıntılı ve sorunlu geçirmişlerdir. Covid-19 pandemi dönemi bireysel olarak hayata ayak uydurabilme becerisi gerektirmektedir (Çaresiz ve Farajı, 2022).

2. TURİZM SEKTÖRÜ

2.1 Turizm Kavramı

Turizm kavramı ve sektörü dünyada önemini koruyan ve geçen her gün politika olarak önemini kaybetmeyen çok fazla boyutu olan bir konudur. İnsanlar, geçmişten günümüze farklı sebeplerden dolayı sürekli hareket halinde olmuşlardır. Turizm kavramı, insanların gezip görme, keşif yapma isteklerinden ve ihtiyaçlarından dolayı ortaya çıkmıştır. Turizm kavramını ilk olarak 19.yy'ın sonlarında tanımlamak için çalışmalar yapılmıştır.

Latince olan “tornus” (geri dönmek) kökünden gelen turizm kavramı ile ilgili başka bir kanıda sözcüğün kökü olan “tour” anlamını taşıyan turizm hareketidir (Denk, 2018). Doğmuş (2010), Baum (2006)'un sanayi devriminden sonra ortaya atılan “boş zaman” kavramının turizmin gelişimi için önemli bir boyut olduğunu söylemiştir. Rönesans ile birlikte başlayan eğitim, bilim ve sanat açısından yapılan gezilerin turizme katkısı olduğunu ve önemli bir durum olduğunu belirtmiştir.

Turizm, eğitim, kültür, spor, rekreasyon, sağlık gibi çeşitli amaçlarla yaşadıkları alanların dışına seyahat eden insanların arz ve ihtiyaçları sonucunda gerçekleşen tüm olay ve ilişkilerdir. Günümüzde her yıl milyonlarca insan geçici olarak bir yerden başka bir yere yerleşerek gezi, eğlence gibi sosyal ve kültürel ihtiyaçlarını karşılamakta, öğrenmek, dinlenmek ve çeşitli kültürel etkinliklere katılmaktadır. Ekonomik, sosyal ve kültürel etkileri ile turizm sektörü, modern kalkınmanın ayrılmaz bir parçasıdır. Turizm kavramının araştırılmasının tarihi 19. yüzyılda başlamıştır. Yeni keşfedilen doğal güzellikler veya tarihi yerler, ülkeler, bölgeler arasındaki ticaret ve sanayinin gelişmesi, ulaşım araçlarının kademeli olarak gelişmesi, iş insanlarının hayatı gibi nedenlerle hava değişimine ihtiyaç duyması ve sağlık sorunlarının gelişmesine ve genişlemesine yol açmaktadır. Turizm sektörü, döviz kazancının ve istihdamın artmasına katkı sağlayan bileşenleri ile ekonomiye katkı sağlayan ve ülke ekonomisini güçlendiren bir dizi faaliyettir. Turizm sektörü, uluslararası kültürel ve sosyal bağlantıları destekler; dünya barışının korunmasında ve birleştirici etkisinin sağlanmasında büyük rol oynayan bir sektördür. Türkiye ekonomisinin temel yapı

taşlarından biri olan turizm sektörü, hükümetlerin dış ticaret açığını, artan fiyatları ve iş kayıplarını ele almaya odaklandığı bir sektördür. Türkiye coğrafi konumu nedeniyle Avrupa, Asya ve Afrika kıtaları arasında bir köprü konumundadır. Antik çağlardan beri Anadolu'da uluslararası ilişkiler çok iyi kurulmuştur. Anadolu coğrafyası sürekli göç, savaşlar, ticaret yolları, istilalar ve diğer kalkınma müzakereleri için kullanılmış; böylece Anadolu birçok milletin merkezi olmuştur. Modern Anadolu kültürünün temeli bu halkların bir karışımıdır (Barutçugil, 1989).

Turizm kavramı ile ilgili günümüze kadar yapılan tanımlara bakacak olursak, ilk tanımı 1905 yılında E. Guyar-Freuler yapmıştır. Bu tanım “Gittikçe artan hava değişimi ve ihtiyacına, doğal güzelliklerin aranmasına ve zevke, ticaretin ve endüstrinin gelişmesine, ulaştırma araçlarının mükemmelleştirilmesi sonucu olarak (Bulut, 1998). Avusturyalı ekonomist Herman von Scullen-Schrathenhoffen ise turizmi, yabancıların belirli bir bölgeden başka bir bölgeye seyahat etmesi yada gelmesi, konaklaması ve bundan dolayı iktisadi olarak birbirine bağlı olan süreçlerin hepsi için kullanılan bir terim olarak tanımlamıştır (Doğmuş, 2010).

Dünya Turizm Örgütü (UNTWO) turizmi, “insanların kişisel veya ticari/profesyonel amaçlarla olağan çevrelerinin dışındaki ülkelere veya yerlere hareketini gerektiren sosyal, kültürel ve ekonomik bir olgudur. Bu insanlara ziyaretçi denir (turist veya günübirlikçiler; yerleşik veya yerleşik olmayanlar olabilir) ve turizm, bazıları turizm harcamalarını içeren faaliyetleriyle ilgilidir” olarak tanımlamıştır (UNTWO, 2021a).

2.2 Dünyada Turizmin Gelişimi

Modern anlamda turizme çok yakın bir turizm faaliyetinin en güzel örneği, M.Ö. 700 yılında Olimpiyat Oyunları başladığında çok sayıda turistin antik Yunanistan'a gitmiş olmasıdır. Herodot, tarihçi ve coğrafyacı, M.Ö. 480-421 yıllarında bulunduğu ülkeye ilk gelen turistlerden biri olmuş; seyahatleri sırasında gittiği yerlerin örf ve adetlerini öğrenmeye çalışmıştır. Öte yandan, Orta Çağ'da bazı çalışkan insanlar uzun yolculuklar yapmıştır. Dönemin en ünlü turistlerinden Marco Polo, Pamir Yaylası'nda İran, Afganistan'a giderek Gobi Çölü'nü geçerek Kubilay Han'ı ziyaret ederek 20 yıl Çin'de kalmıştır (Eralp, 1983).

Turizmin olmazsa olmazları arasında yer alan, tarihte yaygın olan yolları ve ulaşımı ilk kullananlar Romalılar olmuştur. Romalılar, olimpiyatlara, Mısır piramitlerine, çeşitli yerlerin kaplıcalarına yaşam amacıyla gitmişlerdir. Yaptıkları güzergahlar üzerinde günde 120 ile 150 km arasında seyahat edebilecekleri güzergahlar oluşturmuşlardır. Romalıların turizme katkısı çok yüksek ancak tarihte yok olmasıyla seyahatin azaldığı söylenebilir. Orta Çağ'da dinin etkisi büyüktü ve bunun sonucunda dini amaçlarla birçok gezi yapılmıştır. Haç ziyaretleri dini amaçlı yapılan ziyaretlere örnek olarak gösterilmektedir. Rönesans devrimi ile birlikte Orta Çağ düzeni yıkılarak Yeni Çağ'a girilmiştir bu durum da 1918-1920 yıllarında turizm başlangıcı olarak kabul edilmiştir (Kozak, 2012).

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra, özellikle 1960'lı yıllarda turizm kültürel bir statü kazanmıştır. Günümüzde turizm bir gereklilik olarak kabul edilmektedir. Turizm birçok ülkede özellikle gelişmiş ülkelerde büyük bir endüstri haline gelmiştir. Ülkeler, sivil toplum kuruluşları ve kuruluşları ve bireyler için ikinci bir tüketim ve geçim kaynağı haline gelmiştir (Olalı ve Timur, 1988).

20.yy'da iktisadi ve sosyokültürel açıdan ulusların gelişmesindeki en büyük katkılardan birini turizm sektörü sağlamıştır (Önen, 2008). 1950 yılına bakıldığında turizm faaliyetlerinde aktif insan sayısı 25 milyon, 200 yılında 683 milyon 2011 yılında ise 980 milyon olduğu bilinmektedir.

Koronavirüs ile birlikte bu verilerin değiştiğini UNWTO açıklamıştır. UNWTO verileri doğrultusunda, 27 Nisan 2020 tarihi itibarıyla 217 destinasyonun 156'sında ülkeler arası turizmin tamamının durduğunu bilinmektedir. Avrupa kıtasından kapanmaların oranı %83 olarak bilinirken, Amerika kıtası %80, Pasifik %70, Ortadoğu ise %62, Afrika da ise %57 olarak bilinmektedir. Dünya Seyahat ve Turizm Konseyi, Koronavirüsün küresel boyutta dünya da ki genel gayrisafi milli hasılasına etkisinin 2.7 trilyon ABD doları azalacağını belirtmiştir.

2.3 Türkiye'de Turizmin Gelişimi

Türkiye ekonomisinin kilit unsurlarından biri olan turizm, dış ticaret sıkıntısına, artan fiyatlara ve işsizliğe çözüm arayan hükümetlerin konusu olmuştur. Türkiye'de turizm

uzun yıllardır doğa, güneş, deniz, kum ve tarih gibi doğal ve tarihi kaynakları değerlendiren, teknolojik gereksinimleri düşük ekonomik bir faaliyet olarak görülmüştür. Turizm sektörü son yıllarda gösterdiği gelişmeyi hızlandırarak Türkiye'nin ekonomik kalkınmasının önemli bir parçası haline gelmiştir. Türkiye'nin turizme ekonomik, sosyal ve kültürel katkıları 1940'lı yıllardan sonra fark edilmiş ve 1963-1980 yılları arasında zaman içinde gelişme eğilimi göstermiştir. 1960 sonrası, Türkiye'de ekonomik kalkınma projelerinin oluşturulduğu ve turizmin gelişiminin deneyim kazanmaya başladığı dönemdir (Albayrak, 2013).

Türkiye'nin ekonomi politikalarının çokça tartışıldığı 1960'lı yıllar, turizmin öneminin anlaşılmaya başlandığı dönemlere damgasını vurmuştur. Tüm bu çabalara rağmen elde edilen deneyimler ve elde edilen sonuçlar dikkate alındığında 1980'lere kadar turizm yatırımlarına ayrılan payın toplam yatırım yatırımlarının %0,7'sini geçmediği görülmektedir. Bin dokuz yüz seksen sonrası Türkiye'de dış turizm talebinin dünya ortalamasının üzerinde olduğu ve bu durumun Türk turizmi için önemli bir değişim haline geldiği söylenebilir. Bu yıllardan sonra turizm ekonomik, sosyal ve çevresel bileşenleri ile araştırılmaya başlanmıştır. Ülkenin doğal kaynaklarına ve tarihine rağmen Türkiye'nin turizm istatistiklerinin düşük olduğu gözlemlenmiştir. İstatistiksel doğruluğu artıracak yasal düzenlemeler yapılmış, turizm teşvik yasaları çıkarılmış; vergi ve gümrük muafiyetleri ile kambiyo için özel destek sağlanmıştır. Bu tedbirlerle turizm sektörü 1984-1990 yılları arasında ortalama %12,1 büyüyen bir sektör haline gelmiştir. Türkiye'de turizm eğitimi Cumhuriyet sonrası dönemde artmıştır.

Çalışmalar, Atatürk'ün teşvikiyle kurulan Türkiye Turist Derneği tarafından resmi olarak yürütülmeye başlanmıştır. Turizmi güçlendirmek için 1982 yılında "Turizm Teşvik Kanunu" çıkarılmış ve 1985 yılında turizm, "kalkınmaya özel önem verilen sektör" kapsamına alınmıştır. TÜİK'in 2017 yılı verilerine göre ihracatta ortalama turizm vergisi 2010 yılında %22 iken, 2016 yılında %16'ya düşmüştür. Küreselleşmenin bir sonucu olarak dünyadaki son gelişmeler, turist beklentilerinde, isteklerinde ve ihtiyaçlarında değişikliklere neden olmuştur. Bununla birlikte, turistlerin eğitim ve kültür düzeyindeki artış, turizm endüstrisinin yeniden canlanmasına yol açarak, geleneksel turizm ürünlerinin değişimi ve geliştirilmesine olan ihtiyacı vurgulamıştır (Acuner, 2006).

80'li ve 90'lı yıllarda Türkiye'nin ekonomik olarak refah seviyesinin gelişimi ile birlikte dış turizmin yanında iç turizm de sektörde ciddi bir ilerleme kaydetmiştir. 2000'li yılların başında Türkiye artık uluslararası standardı yakalamaya başlamıştır. Son 15 yılda ise ciddi bir ilerleme kaydetmiştir ve Dünya da en çok ziyaret edilen 6. ülke konumuna gelmiştir. 2013 yılı ve sonrasındaki 3 yıl süresince şiddeti tüm dünya da hissedilen, Avrupa ve ABD'den gelen gelir düzeyi yüksek turist eksiği dönemsel olarak bir kayıp dönemi olarak bilinmektedir.

Bu buhran sonrasında 2017 yılında Ortadoğu ve Uzakdoğu Asya pazarlarına giren Türkiye tekrar yükselişe geçip 2018 yılında 40 milyonun üzerinde turist sayısına ulaşmayı başarmıştır. Bundan dolayı Avrupa, ABD ve Ortadoğunun Körfez bölgelerine gelir düzeyi normalin üstünde olan bireylere daha fazla tanıtımlar yapılarak insanların yönelimlerinin Türkiye'ye olması sağlanmalıdır. Şu anda Türkiye 1980 öncesi Türkiye'den çıkmıştır ve Turizme yön veren bir kilit oyuncu olmuştur (Önal, 2022).

2.4 Turizm Pazarlaması

Turizmin uluslararası arenada gelişmesine ve dolayısıyla dünyanın en çekici endüstrilerinden biri olarak tanınmasına katkı sağlayan faktörleri şu şekilde sıralamak mümkündür:

- İletişim araçlarının geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması,
- Konut birimlerinin genişletilmesi,
- Araçların konfor ve hızlarında iyileştirmeler,
- Dünyada kitle turizminin yaygınlaşması,
- Kişi başına düşen gelir düzeyinin artması,
- Teknolojik gelişmeler ile insanlar için artan boş zaman,
- Ücretli tatil haklarında artış
- Bireylerin ortalama yaşam beklentisinin artışıdır.

Turizm endüstrisinde turizm talebini artıran reklam faaliyetleri, XIX. yüzyılın sonunda, yerleşme ticaretinin İngiltere'de ve daha sonra Avrupa'da olduğu kadar

seyahat ticaretinde de başladığı görülmektedir. Pazarlama faaliyetlerinin sistematik süreci ve değerlendirilmesi 1950'lerden bu yana devam etmektedir. Turizm pazarlaması, çevresel, yerel, ulusal veya uluslararası düzeyde müşteri gruplarının ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde turizm bilgilerinin yönetimi ve uygulanması için gerçekleştirilen tüm faaliyetlerdir. Bu durumda farklı nitelikteki ürünler sertifikalandırılarak turistlere tek bir hizmet olarak verilebilir.

Ürünlerin iki farklı turizm pazarlaması biçiminde geldiği görülmektedir. Birincisi, müşteri ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik ve "paket seyahat" olarak adlandırılan turizm mal ve hizmetleridir. İkincisi, turistik bölgenin tarihi, doğal, kutsal alanları ve turistik kaynakları tarafından oluşturulan turistik ürünler şeklinde ortaya çıkar. Sektörü diğer ekonomik faaliyetlerden ayıran üretim ve uygulama kavramları bulunmaktadır. Turizm endüstrisinde hizmetin üretimi ve kullanımının birlikte gerçekleşmesi nedeniyle tüketiciler sunulan hizmeti deneme fırsatı bulamamaktadır.

Müşteriler hizmeti ancak satın aldıktan sonra kullanabilir ve beklentilerinin karşılanıp karşılanmadığını anlayabilir. Bu nedenle turizm sektöründeki tüketiciler, hizmetleri satın almadan önce sunulan hizmetler hakkında araştırma yapacaklardır. Hizmetin sunulduğu fiziksel ortam, hijyen, güzellik ve konfor gibi koşullar tüketicilerin satın alma yapmadan önce ele alabilecekleri en önemli unsurlardır. Çevresel koşullar ve diğer önemli faktörler hakkında elde edilecek bilgiler, tüketici kararlarını olumlu veya olumsuz yönde etkileyebilir (Butler, 1980).

2.5 Turistik Bölgenin Özelliği

Turistik destinasyon ve turistik cazibe olarak adlandırılan bu kavram, turizmin gerçekleştiği yerdir. Bir başka tanıma göre, turizm destinasyonu; doğal ve kültürel özelliklerin yanı sıra turistlere yardımcı olacak konaklama, yeme-içme, ulaşım gibi mal ve hizmetlerin bulunduğu yere denir. Turistik çevreyi doğasına göre de sınıflandırmak mümkündür (Wedo, 2018).

Fiziksel ve çevresel faktörlerden dolayı sınırlı kaynaklara sahip alanlarda turizm iyileştirmeleri, yerel halkın refahına katkıda bulunmakla birlikte aynı zamanda onlar için stres de yaratabilir. Özellikle küçük mekanlar tasarlanırken fiziksel ve çevresel

kapasite dikkate alınmadığında yerel halk ile turistler arasında iletişim sorunları yaşanabilmektedir. Bu nedenle tutarlı bir destinasyon planı çok önemlidir. Ulusal ekonomide önemli bir rol oynayan turizm endüstrisinin, doğru planlandığı takdirde yerel halkın yaşam kalitesi ve çevre üzerinde çok az etki ile ekonomik kalkınmaya katkıda bulunabileceği unutulmamalıdır.

Turistik alanın büyüklüğünü belirleyen çeşitli faktörler vardır. Bu detaylar destinasyon planının amacı ve turizmin yerel halk üzerindeki etkisi açısından önemlidir. Turistik cazibe kavramı bir turistik destinasyonu ifade etse de bölgede yerlilerin yaşadığı unutulmamalıdır. Özellikle mekansal planlama aşamasında ekonomik, fiziksel ve kültürel koşullar dikkate alınmalıdır. Bunun için dengeli bir bakış gerekir. Ancak bu şekilde turizmin olumsuz etkileri azaltılabilir ve faydaları artırılabilir (Avcıkurt, 2017).

2.6 Turizm Çeşitleri

Turistler dünyanın her bölgesinde farklı hedefler için seyahat ederler. Turistik faaliyetleri birbirinden kesin çizgilerle ayırarak sınıflandırmak mümkün değildir. Turistler bir turizm türü çerçevesinde turizm faaliyetleriyle meşgul olsalar da belirli bir turizm türü alanıyla ilgili faaliyetlerde de bulunabilirler. Örneğin, yaz aylarında denize kıyısı olan antik bir beldeye seyahat eden birinin, bu vesileyle denize girmesi, aynı zamanda denizde dalış yapması turizm çeşitlerinin birçoğunun içine girecek faaliyetler gerçekleştirmesine neden olacaktır. Bu nedenle turizm çeşitleri arasında net bir yargıya varmak doğru değildir. Genel hatlarıyla turizm çeşitleri Tablo 2.1’de açıklanmıştır (Usta, 2016).

Tablo 2.1 Turizm çeşitleri

Turizm Çeşidi	Turistlerin Katılma Amacı	Gerçekleştirilen Faaliyetler
Kültürel Turizm	İnsanların kültürel zenginliklerini arttırmak ve yeni bilgi ve deneyim edinebilmek amacıyla bulundukları yerlerden kültürel ilgi çekiciliklerin bulunduğu yerleri ziyaret etmeleri sonucu oluşan turizm çeşididir.	Arkeolojik eserler ve müze gezileri, yerel halkın sahip olduğu el sanatlarını öğrenmek, festivallere katılmak, folklor gösterilerini izleme.
Dinlenme (Rekreasyon) Turizmi	Turistlerin eğlence, fiziksel ve zihinsel açıdan dinleme ve keyif alma amacıyla katıldıkları faaliyetlere “rekreasyon turizmi” denir.	Termal turizm, spor aktiviteleri, kıyı turizmi.
İş Turizmi	İş turizmi kongre, toplantı ve seminerler ile karakterize edilen bir diğer önemli turizm türüdür.	Kongre, toplantı ve seminerlere katılmak, ticaret merkezlerini ziyaret etmek ve ticari bağlantılarda bulunmak.
İnanç Turizmi	Mevcut kültür değerlerinin korunması amacıyla kutsal yerlere yönelik yapılan gezilere “inanç turizmi” denir.	Dini toplantı ve törenlere katılma, hac gibi dinsel görevleri yerine getirme, ünlü mabetleri görmek.
Çevresel Turizm	İnsanların doğal ve çevresel çekicilikleri görmek, doğaya dönmek ve doğayı sahiplenme amacıyla yapılan turizm çeşididir.	Fotoğrafçılık, doğa yürüyüşü, dağ tırmanışı ve kamplar yapılan aktivitelerdir.
Etnik Turizm	Turistlerin, yerel halkın kültürel değerlerini ve ilgi çekici yaşam biçimleri hakkında fikir edinme ve öğrenme amacıyla yaptıkları seyahatler etnik turizmi ifade etmektedir.	Yerel halkın evlerini ziyaret etme, folklor ve törenlere katılma, dini törenlere katılmak.

Kaynak: (Richards, 2001: 92).

2.7 Turizmin Çevreye Etkileri

Turistlerin ülkeye, destinasyona gelmesi ve potansiyelinin keşfedilmesi ile turizmin gelişmesi kaçınılmazdır. Turizmin gelişmesiyle birlikte turistik destinasyonlarda

ekonomik, fiziksel ve kültürel etkiler ortaya çıkmaktadır. Bu bölümde turizmin ekonomik ve fiziksel etkileri hakkında genel bilgiler verilmektedir. Öte yandan, temel bir çalışma noktası olan turizmin sosyal ve kültürel sonuçları ile turistler ve yerli halklar arasındaki ilişki ayrıntılı olarak ele alınmıştır.

2.7.1 Turizmin Ekonomik Çevreye Etkileri

Turizm endüstrisi ekonominin önemli bir parçasıdır. Turizmin ekonomik etkisi literatürde birçok araştırmacı tarafından incelenmiştir. Özellikle turistik destinasyonlara sahip olan ve başka gelişme imkanları olmayan alanlar ve ülkeler için hayati önem arz etmektedir. Turizmin, döviz kazancı sağlayarak yerel halkın refah düzeyini yükselten, istihdam sağlayarak işsizlik sorununu azaltan yan sektörleri güçlendirerek ödemeler dengesini kuran önemli etkileri vardır (Cook vd., 2016).

Turizm sektörünün birçok olumlu etkisinin yanında; ithal mal ve hizmet kullanımının artması, yerel fiyatların yükselmesine neden olması, mevsimsel dalgalanmalara neden olması, turizme aşırı bağımlılık, ithal mal ve hizmetlere bağımlılık nedeniyle oluşabilecek sorunlar gibi çeşitli ekonomik maliyetlere neden olabilir (Yıldız, 2011).

2.7.1.1 Turizmin olumlu ekonomik etkileri

Turizmin olumlu etkileri aşağıdaki gibidir:

Ödemelere Etkisi: Tarifeler, diğer ülkelerle ekonomik ilişkiler nedeniyle gelir ve giderleri ortaya koyan bir tablodur. Turizm sektörü özellikle gelişmekte olan ülkelere cari açıklarını dövizle kapatarak "ihracat" konusunda önemli bir rol oynamaktadır. Öte yandan, Türkiye'de yaşayan vatandaşların yurt dışı seyahatleri sonucunda ortaya çıkan maliyetler ile turizm işletmeleri için mal ve hizmet üretme maliyetleri "ithal mal" olarak kabul edilmektedir. Ayrıca, tarife oranları olan ülkelere göre tarifeleri azaltmak için turizm endüstrisi birçok gelişmiş ülke tarafından teşvik edilmektedir (Çeken, 2014).

Turizm Finansman Maliyeti: Turizm, uluslararası ve yerel turizm organizasyonları sonucunda insanların seyahat ihtiyaçlarını karşılamak için katlandıkları maliyetler

nedeniyle kazançlı bir endüstridir. Dünya Turizm Örgütünün (UNWTO) 2018 yılı rakamlarına bakıldığında, küresel turizm gelirlerinin 1 trilyon 700 milyar dolara ulaşması, turizmi genişlik olarak dünyada üçüncü sıraya getirmiştir. Bir bölgeye gelen turistlerin yaptıkları harcamalar turizm endüstrisinin yanı sıra, turizmin ilişkili olduğu diğer 64 sektörü de etkilemektedir. Turizmden elde edilen kazancın; özellikle tarım, sanayi, ulaştırma, inşaat, eğlence ve üretim faaliyetlerini etkilemesiyle birlikte gelir ekonomi içinde dağılmaktadır. Örneğin; turizmle gelişimiyle birlikte tarım ürünleri, tüketim ara malları ve yatırım malları, sağlık, güvenlik, haberleşme gibi konularda birçok endüstri açısından talep arttırıcı ve canlandırıcı bir etkiye neden olmaktadır. Bu durum aynı zamanda turizmin ülke ekonomisi gelirleri üzerinde çarpan etkisini göstermektedir. (Weaver ve Lawton, 2014).

İstihdam Yaratmanın Etkisi: Turizm endüstrisi, otomasyonun sınırlı olduğu emek yoğun bir endüstri olduğu için istihdam yaratma açısından önemli bir yere sahiptir. Ayrıca, yapısı gereği turizm üç tür faaliyete izin vermektedir.

- Konaklama, seyahat acentesi, restoran ve içecek gibi turizm tesislerinin maliyetinden kaynaklanan "doğrudan istihdam",
- Turizm işletmelerine dayalı ancak yurtiçi ulaşım, bankalar, el sanatları gibi turizmden etkilenen "dolaylı istihdam"
- Son olarak, elde edilen gelirlerin yerel halk tarafından ekonominin diğer sektörlerinde harcanması sonucu oluşan "uyarılmış istihdam".

Mekansal Gelişim Üzerindeki Etkisi: Kalkınma kavramı, teknoloji, inovasyon dahil olmak üzere organizasyonlarda, davranışlarda ve ekonomik yapıda "kalitede" bir değişiklik anlamına gelir. Turizm sektörü, özellikle gelişmekte olan ülkeler ve destinasyonlar açısından; gelir, istihdam, beceriler, mali etki, işletme faaliyetlerini motive ve teşvik etme, kamu gelirini artırma gibi nedenlerle kalkınma açısından önemlidir. Bunun dışında turizmin bölgeler arası dengeli kalkınma üzerindeki etkilerini inceleyen birçok çalışma bulunmaktadır. Örneğin, Fayissa, Nsiah ve Tadasse, Afrika ülkeleri üzerine yaptıkları bir çalışmada, uluslararası turizm maliyetlerinde %10'luk bir artışın her ülkenin para biriminde %0.4'lük bir artışla sonuçlandığı sonucuna varmışlardır. Benzer şekilde Pratt, gelişmekte olan yedi küçük

ada üzerine yaptığı çalışmada, uluslararası turizm maliyetlerinde %10'luk bir artışın yedi ada bölgesinde toplam %1,19'luk bir artışa yol açtığına işaret etmektedir. Öte yandan Tang ve Tan, turizmin Malezya'nın ekonomik büyümesi ve kalkınması için turizmin öneminden bahsetmişler ve turizmi daha fazla teşvik etmek için politikacılara turizmin önemi vurgulanmıştır. Sonuç olarak, turizmi geliştirme potansiyeli olan bölgelerdeki turizm maliyetleri, bölgedeki kaynak kapasitesini, ekonomik büyümeyi ve yerel halkın refahını artırmaktadır (Sakai, 2006).

Turizmin Altyapıya Etkisi ve Büyük Yatırımlar: Turizm altyapısı, turizm ürünleri; üretim, dağıtım ve tedarikin en önemli şekli olduğu için turizmin temelidir. Turistlerin destinasyonda seyahat edebilmeleri ve ihtiyaçlarını karşılayabilmeleri için gerekli ulaşım sistemleri (havaalanları, otoyollar, trenler, denizcilik, güvenlik sistemleri), su, elektrik, iletişim ve atıklara ihtiyaç duyulmaktadır. Turizmin gerçekleşebilmesi için bölgeye bağlı olarak konaklama, yeme-içme ve çeşitli işletmelere ihtiyaç vardır. Bu işletmelerin yaptığı yatırımlara “turistik üst yapı” adı verilmektedir. Devlet tarafından sağlanan altyapı hizmetleri, ekonomik büyüme ve toplum yararına gerçekleştirilen “maddi olmayan hizmetler” olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunun nedeni olarak tarım ve sanayi için yeterli kaynağa sahip olmayan, düşük gelirli ve ekonomik kalkınmaya erişimi sınırlı olan alanlar, turizm yatırımları nedeniyle belirli bir gelişme düzeyine ulaşmaları olarak gösterilebilir (Olalı ve Timur, 1988).

2.7.1.2 Turizmin olumsuz ekonomik etkileri

Turizmin olumsuz etkileri aşağıdaki gibidir:

Fırsat maliyetleri: Fırsat maliyetleri, ekonomik kaynakların bir alanda kullanılması ve diğer seçilmeyen alanlardan feda edilmesidir. Özellikle turizm yatırımlarını tasarlarken devlet ve ilgili işletmeler, sonuçta en iyi ve en kolay yatırım seçeneğini seçmelidir. Bu aşamada başarılı olmak isteyen işletmelerin farklı projeler arasında denemeler yaparak yani fayda-maliyet analizi yaparak bir yol izlemeleri gerekmektedir. Aksi takdirde birçok sorun ortaya çıkacaktır. Fırsatların maliyetini vurgularken dikkate alınması gereken önemli bir faktör, turizmin toplum üzerindeki etkisidir. Turizm endüstrisi ekonomik olarak uygun olmasına rağmen, yerel halk turist

etkileri, gürültü ve kültürel farklılıklardan rahatsız olabilir. Bu açıdan bakıldığında, yerel nüfus dikkate alınarak turizm yatırımları planlanırken, fırsatların maliyetinin de dikkate alınması gerektiği açıktır (Demir vd., 2020).

Turizme Aşırı Güven: Gelişmekte olan ülkeler için turizm, çok çeşitli çekici turizm potansiyeline sahip bir endüstridir. Temel olarak, nüfusun bir kısmı turistik doğal ve kültürel kaynaklar olduğu için, ülkeler kendilerini turizme yönlendirir. Ancak unutulmaması gereken önemli bir nokta da turizmin siyasi, çevresel ve ekonomik olayları önemseyen bir sektör olduğudur. Ayrıca, talebin destinasyona yüksek sadakatle bağlanmaması nedeniyle turizme aşırı derecede bağlı olan ülkeler ve destinasyonlar her an krizlerle karşı karşıya kalabilmektedir. Bunu ele almak için gelişmekte olan ülkelerin turizme bel bağlamamaları adına eğitim ve ekonomik çeşitlendirme yoluyla çalışmalarının kalitesini artırmaları gerekmektedir. Turizm endüstrisinin çevresel bozulma ve artan mal ve hizmet fiyatları üzerindeki etkisi, enflasyonun etkisini yansıtmaktadır (Wall ve Mathieson, 2006).

Turizmin ağırlığı da enflasyonu etkileyebilir. Belirli bir alanda turizm ihtiyaçları karşılanmazsa ve ithal edilen mal sayısı yüksekse, bölgedeki genel fiyat düzeyi yükselecektir. Örneğin yerel arazinin değerindeki bir artış, yerel halka gelir sağlarken tarım arazilerine zarar verebilir. Aynı zamanda turistik destinasyonlarda yapılan üst yapı yatırımları sonucunda inşaat sektörünün ve arsa sahiplerinin ek gelir elde etmelerine olanak sağlamaktadır. Sonuç olarak, artan arazi fiyatlarıyla birlikte enflasyon yerel olarak yükselmekte ve yerel halk gelirlerdeki paylarını satmak zorunda kalabilmektedir. Öte yandan, enflasyon turizm ihtiyacını etkileyebilir.

Mevsimsel Değişim: Turizm faaliyetleri yıl boyunca devam etmektedir. Ancak, ara sıra seyahat rotasının yoğunlaşması, turizmi değişen mevsimlere daha yatkın hale getirmektedir. Turizmde olumsuz sonuçları azaltmak için atılması gereken adımlar aşağıdaki gibidir:

- Okul tatillerinin yeniden düzenlenmesi,
- Reklam kampanyaları,

- Diğer turizm faaliyetlerini teşvik etmek ve zaman alıcı olmayan hizmetleri çeşitli faaliyetler için kullanmak,
- Parti, kongre, fuar vb. görevler gerçekleştirmektir (Tribe, 2011: 184).

2.7.2 Turizmin Fiziksel Çevreye Etkileri

Turizm çevre dostu bir endüstridir ve bu faktörler olmadan geliştirilmesi ve kendini sürdürmesi mümkün değildir. Bu nedenle turizm çalışmalarının yapılabilmesi için çevremizdeki kaynakların güvenlik ve kullanım açısından değerlendirilmesi gerektiği üzerinde durulması gereken bir noktadır. Turizm ve çevre ilişkisine baktığımızda iki tür ilişkiden söz edilebilir. Turist deneyimini geliştirmek için kullanılmış, geliştirilmiş, değiştirilmiş veya diğer tesisleri koruyan turizm ürünü ve ilişkisi bir öncelik iken turistlerin destinasyondaki deneyimlerini geliştirmek için çevreyi kullanmaları gerekmektedir. Turizm ve çevre arasındaki ilişkiyi belirleyen ve çevre üzerinde neden olumsuz etkileri olduğunu açıklayan birtakım faktörler vardır. Bu nedenler aşağıdaki gibidir:

- Dumansız bir endüstri olarak turizm, kaynakları tüketir, atık yaratır ve altyapıdan yoksundur,
- Turizm endüstrisi büyük miktarlarda doğal kaynak tüketme potansiyeline sahiptir,
- Turizm, çevresel kaynaklara dayalı bir endüstri olduğu için sınırlı kaynaklar elde etmek için mücadele eden bir endüstridir.
- Özel mülkiyete ait turizm endüstrisindeki işletmeler açısından karlılığı artırmak için turizm çok sektörlü bir endüstri olduğundan hepsini yönetmek çok zordur.

Turizm sunduğu ekonomik faydalar nedeniyle önemli bir endüstridir. Ancak bu etkilere ek olarak çevresel bozulma, kirlilik kontrolü ve hava kirliliği gibi olumsuz çevresel etkiler birçok yazar tarafından belirtilmiştir. Ayrıca Hsieha ve Kungb'un zararlı sanayi atıklarının yanı sıra hizmet sektörleri arasında en yüksek çevresel etkiye sahip olduğu sonucuna varan Hsieha ve Kungb'un çalışması bu konunun derinliğini ortaya koymaktadır. Bu görüşe göre turizm, uygun şekilde yönetilmezse tesislere de zarar verebilir. Ancak turizm düzgün bir şekilde düzenlenirse hem çevreyi koruyan

hem de kaynakları artıran yenilikçi bir endüstri olma potansiyeline sahiptir (Mbaiwa, 2003).

Budowski, turizm endüstrisindeki turizm destekçileri ve çevreciler arasındaki üç tür ilişkiden bahsetmiştir. İlk ilişki, turizmin varlığının çevreye ve kaynaklara zarar vermesi durumunda ortaya çıkan “çatışma” durumudur. İkinci halka ise bölgede turizm endüstrisinin etkisinin hissedildiği ve çevreyi destekleyenlerin sayısının az olduğu durumlarda ortaya çıkan “bir arada yaşama” durumudur. Üçüncü ilişki, iki tarafın birbirinden yararlandığı ve örgütlendiği bir “bağlılık” durumudur. Turizm ortamının olumlu etkilerini en üst düzeye çıkarmak ve olumsuz etkilerini azaltmak için paydaşlar arası işbirliği üzerinde durulması gereken önemli bir noktadır. Turizmin sahip olduğu farklı yönlerin birleşiminden düzen noktası hakkında herkesin fikrini almak önemlidir. Turizm ve çevre ilişkisi düşünüldüğünde iki farklı turistik destinasyondan söz edilebilir. Bunlar doğrudan ve dolaylı turistik yerlerdir. Turizm endüstrisi, turizm ürününün temel değerine sahip olan özel veya kamu kuruluşlarına ait olan turizm endüstrisinin doğrudan bir parçasıdır. Dolaylı turizm ortamı, turizm endüstrisinin kontrolünün dışındadır ancak turist deneyimi için önemlidir (Sharples, 2009).

2.7.2.1 Olumlu fiziksel çevre etkileri

Bir önceki bölümde, uygun şekilde yönetilirse turizmin çevreyi koruduğu belirtilmiştir. Bu görüşe göre turizmin çevre üzerindeki olumlu etkileri dört temel şekilde gerçekleşebilir. Bunlar aşağıdaki Tablo 2.2'de gösterilmektedir.

Tablo 2.2 Turizmin olumlu fiziksel çevre etkileri

Doğal Alanlar ve Varlıkların Korunması	Doğal alanlar turizmin sürdürülebilmesi ve gelişmesi açısından temel teşkil etmektedir. Turizm endüstrisi, iyi planlandığı takdir denizler, plajlar, parklar, bitki örtüsü ve hayvan yaşamı gibi doğal alanların korunmasını ve iyileştirilmesini verilen önemi arttırabilir (Kuşluvan, 1999).
---	--

Tablo 2.2'nin devamı

Anıt ve Yapıların Restorasyonu	Turistik destinasyon içerisinde bulunan tarihi anıt ve yapılar turizm gelişimi ile birlikte çekim unsuru olarak kullanılmaktadır. Bu durum insanların sağladığı ekonomik ve sosyal faydalardan dolayı tarihi yapıların önemini arttırmakta ve canlı tutulmasını sağlamaktadır (Kozak vd. 2018). Bazen anıt ve yapıların restorasyonu başlı başına turizmi yaratabilmektedir. Buna en güzel örnek saha araştırmasının gerçekleştirildiği Taraklı'nın gerçekleştirilen restorasyon sonrasında turizm ile tanışması ve bölgede bu yapıların korunmasının sağlanmasıdır.
Altyapı	Altyapı turizmin gelişimi açısından temel teşkil etmektedir. Turist akışıyla birlikte destinasyonlar güvenlik, ulaşım, sağlık hizmetleri, eğitim sistemleri, altyapı gibi alanlarda çeşitli hizmetlerin gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Bu hizmetler hem turizmin gelişimi hem de turistlerin bölgeye akışının devam etmesi açısından önem taşımaktadır (Jovanovic ve Ilic 2016). Turistik bölgeler yerel halktan bağımsız düşünülemezler yerler olmasından dolayı, gerçekleştirilen altyapı çalışmalarından yerel halkın faydalanması sonucunda yerel halkın yaşam kalitesi artmaktadır.
Çevre Bilinci ve Korunması	Destinasyonlar turizm ve çevresel unsurlar arasında uyum sağladıkları zaman çevreye karşı duyarlı olan turisti ellerinde tutabilmektedir. Bununla birlikte, turistlerin bu çevreye ilgi göstermesi ekonomik yararlarından daha fazla pay almak isteyen destinasyonlarda çevre bilinci ve korumanın önemini arttıracaktır (Usta, 2016).

Kaynak: (Usta, 2016).

2.7.2.2 Olumsuz fiziksel çevre etkileri

Turizmin olumsuz fiziksel çevre etkileri aşağıdaki gibidir. Turizmin olumsuz fiziksel çevre etkileri aşağıda bulunan Tablo 2.3'teki gibidir.

Tablo 2.3 Turizmin olumsuz fiziksel çevre etkileri

Hava ve Su Kirliliği Üzerinde Etkileri	UWNTO, United Nations Environment Programme (UNEP) ve World Meteorological Organization (WMO) tarafından 2008 yılında yayınlanan bir raporda turizmin 2005-2035 yılları arasında karbon emisyonunu %130 arttıracak tahmininde bulunulmuştur (UNWTO, UNEP, WMO, 2008). Turizm bu hızla büyüdükçe ve genişledikçe daha ciddi bir tehlike oluşturmaktadır. Hava kirliliği açısından incelendiğinde turizm endüstrisi içerisinde en büyük sorun ulaştırma boyutunda gerçekleşmektedir (Hsieha ve Kungb 2013). Turizmin ana odak noktalarından biri ulaştırmadır. Ayrıca, araştırmalar, hava kirliliğini önlemek amacıyla gerekli işlemler yapılmadığı takdirde turizmin sera gazı emisyonlarının ana kaynağı olacağını göstermektedir (Scott vd., 2010). Görüldüğü üzere turizm faaliyetlerin çevre üzerinde en ciddi boyutlarından birisi hava kirliliği üzerinde yaptığı etkidir. Turizmin su kaynakları üzerinde de olumsuz etkileri bulunmaktadır. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı raporuna göre Muğla ilinde atıksu arıtma tesislerinin yetersiz kalması nedeniyle yaşam standartları olumsuz anlamda etkilenmiştir (T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı 2018).
Atık Yönetimi Üzerinde Etkisi	Turizm hareketliliğiyle birlikte artan turist sayısı ile destinasyonlarda çevre üzerinde direkt bir etki oluşmaktadır. Birleşmiş Milletler (BM) tarafından hazırlanan bir rapora göre turist başına günde bir kg atık ve çöp doğaya salınmaktadır. Bu durum kitle turizminin yoğun olduğu ve aşırı turist bulunan bölgelerde önemli sorunlara yol açmaktadır (Koçak 2017). Bu sebeple, turistik bölgelerde konuyla ilgili altyapı çalışmalara önem taşımaktadır.
Bitki ve Hayvan Türleri Üzerinde Etkileri	Bitki örtüsü birçok bölge açısından önemli çekicilik unsurlarından bir tanesidir. Bir bölgede turizmin etkisiyle bitki örtüsü üzerinde önemli sorunlar ortaya çıkmaktadır. Bu sorunlar; çiçek, bitki ve mantarların kompozisyonunda değişiklikler yaşanması, kasıtlı olarak ormanların kesilmesi, aşırı çöp nedeniyle toprakların zarar görmesi, tesis inşaatı için çevrenin zarar görmesi ve yaya ve araç trafiğinin yoğunluğu nedeniyle ekosistemin zayıflaması şeklindedir (Wall ve Mathieson 2006). Bu duruma örnek olarak, California'da bulunan Daftrodil Hill bu noktada yoğun turist akışından dolayı çevrenin zarar görmesi sonucunda ziyarete süresiz olarak kapanmıştır (Marcus, 2019). Turizm diğer olumsuz bir noktası da hayvan yaşamı üzerindedir. Turist akışı nedeniyle hayvanların stres düzeyinin artması, çiftlenme alışkanlıkları ve beslenme alışkanlıklarının bozulması gibi çevresel problemlere neden olmaktadır (Rooney, 2011).

Tablo 2.3'ün devamı

Gürültü Kirliliği	Turizm nedeniyle bir diğer önemli sorun ulaşım araçlarından, eğlence araçlarından ve turistlerden kaynaklı gürültü kirliliği sorununun oluşmasıdır. Bu durum özellikle yerel halkta sağlık sorunlarına neden olmaktadır (Sunlu, 2003). Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın 2018 yılında yayınladığı bir raporda yerel halkın Antalya ve Eskişehir bölgelerinde turizm faaliyetleri, tesisler ve eğlence mekanlarından kaynaklı şikayetleri olduğu sonucuna ulaşılmıştır (T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, 2018).
Doğal, Tarihi ve Mimari Varlıkların Zarar Görmesi	Özellikle kitle turizminin yaygın olduğu yörelerde yerel mimari yapı tarzının kültürüne ve dokusuna uymayan devasa betonarme yapıların yapılması rahatsız edici görüntüler oluşturmaktadır (Rooney, 2011). Buna ek olarak bu yapıların yapımı ve kullanımı esnasında planlama eksikliği, aşırı ve yanlış kullanım nedeniyle hassas doğal alanların aşınması ve zarar görmesi önemli olumsuzluklardan bir tanesidir (Kuşluvan, 1999).

Kaynak: (Rooney, 2011).

Turizmin çevre üzerinde birçok olumsuz etkisi vardır. Bu noktada yapılması gereken tek şey, yönetim ve planlamanın turizm ve çevre söz konusu olduğunda her iki sektörün de faydasını kabul edecek şekilde uygulanmasıdır. Turizmin teşviki ve çevrenin korunması ile ilgili olarak çeşitli yazarlar tarafından yapılan öneriler aşağıdaki gibidir (Rooney, 2011).

- Sürdürülebilir turizm gelişimi, içsel ve ürün odaklı bir yaklaşım yerine bütüncül, olumlu ve ileriye dönük bir yaklaşımı benimsemeyi gerektirir.
- Turizm hizmeti veren işletmelerin atık minimizasyonu, kaynak koruma ve çevre koruma önlemlerini belirleyerek faaliyetlerini düzenlemeleri gerekmektedir. Bunun için ulusal hükümetler tarafından işletmelere sağlanan desteğin önemi bu faaliyetlerin artmasında büyük önem taşımaktadır.
- Çevre koruma ile ilgili en önemli faktörler yönetim, eğitim ve insanlarda çevre bilincinin oluşturulmasıdır.
- Eğitim yoluyla, çevreye verdikleri zararı azaltmak için yerel halkın ve turistlerin amaçlı davranışları iyileştirilir. Aynı zamanda, insanlar eğitim yoluyla çevrenin finansal olarak korunmasına yardımcı olacaktır.

- Turizm ve çevre ilişkisini belirlemek taşıma kapasitelerini ortaya koymak için çalışmalar yapılmalıdır (Sharpley, 2009).

2.7.3 Turizmin Sosyo-Kültürel Çevreye Etkileri

Antik çağlardan günümüze insanların hayatında birçok önemli değişiklik olmuştur. Toplumun geleneksel yaşam biçimini değiştiren ve sona erdiren üç anahtar tip vardır. Bunlar; endüstriyel büyüme, kentsel yayılma ve hızlı nüfus artışıdır. Toplumdaki bu büyük değişimlerin bir sonucu olarak toplumdaki insanların davranışlarını incelemek gerektiğinde sosyal eğitim kavramı ortaya çıkmıştır. Bu değişimler turist fikirlerinin ortaya çıkmasında da önemli etkenler olarak bilinmektedir.

Bu nedenle turizmin toplum ve kültür üzerindeki etkilerini ortaya çıkarmak ve yorumlamak amacıyla konudan konuya ilişkiyi ortaya çıkarmak, topluluk bilgilerini içeren bir “topluluk” özelliğini keşfetmek ve insanlarda sosyal sonuçları değerlendirmek için sosyal bir bakış açısına ihtiyaç vardır. Modern organizasyonlar; küreselleşme yoluyla dünya sınırlarının ortadan kalkması, küreselleşmenin yaygınlaşması ve ekonomik piyasaların bozulması nedeniyle toplumsal ilişkilerdeki değişimin hızı geleneksel uluslardan farklılık göstermektedir. Bu gelişmelerin bir sonucu olarak, insanların turizm faaliyetlerine katılma isteklerinin artması istatistiklere de yansımıştır.

Aslında 2018 yılında 1,4 milyar insanın seyahat etmiş olması turizmin halkla ilişkiler açısından önemini göstermektedir. Turistlerin gidecekleri bölgede bulunmaları ile onlar ve yerel halk arasında farklı ilişkiler oluşmaktadır. Bu ilişkiler sonucunda yerel halkın yaşam biçimi, davranışları yenilenmekte ve diğer kültürel etkiler ortaya çıkmaktadır. Öte yandan, turizmin değişen doğası nedeniyle yerel halk ve turistler standartlarında daha esnek olmak isteyeceklerdir. Bunun için turistlerin algılarının en düşük, yerel halkın sorumluluk duygusunun en düşük olduğu bir ortamın oluşturulması önemlidir. Yerel halk ile turistlerin etkileşimi, kaynak paylaşımı ve iletişim sonucunda bazı olumlu değişimler ve birçok olumsuz sosyal ve kültürel sonuçlar ortaya çıkmaktadır (Özdemir, 2020).

Tablo 2.4 Turizmin sosyo-kültürel etkileri

Turizmin Sosyo-Kültürel Faydaları	Turizmin Sosyo-Kültürel Olumsuzlukları
Yerel halk ve turistlerin karşılaşması neticesinde değişik kültürler hakkında birbirlerinden birçok şey öğrenirler.	Turist sayısının gerektiğinden fazla olması yerel halk üzerinde hoşnutsuzluk, kayıtsızlık ve stres durumlarına sebep olabilir.
Farklı kültürlerden insanların birbirini tanınması, bilgi alışverişinde bulunması dünya barışına katkıda bulunur.	Kalabalıktan dolayı trafik sıkışıklığı, yerel halkın imkanlarda yararlanamaması ve suç, fuhuş, yaşanan şiddet olayları yerel halkın yaşam koşullarını etkilemektedir
Geleneksel el sanatlarına ilginin artması ile birlikte yerel halkın kültürel canlılığının korunması.	Yerel halkın sosyal düzeni, geleneksel beslenme alışkanlıkları, geleneksel giyim kuşam tarzının değişmesi ve dini değerlerde değişim yaşanması sebebiyle bölge kültürü olumsuz etkilenebilir.
Gelişmekte olan turizm bölgelerinde kadınlar ve gençlerin geleneklerin baskısından kurtulması, eğitim ve yaşam kalitelerinin artması.	Geleneksel aile yapısı, genç nüfus üzerinde oluşturduğu etkiler, yerel insanların birbiriyle çatışma durumları ve topluluk içerisinde ayrılıklar yaşam tarzını olumsuz etkilemektedir.
Bölgenin kültürel ve tarihi dokularının önem kazanması ve korunması.	Bölge insanının sahip olduğu dil üzerinde yabancılaşmanın görülmesi.
Yöre halkının turistlerle iletişim düzeylerini arttırmak için okuma ve araştırma yapması sonucu genel eğitim düzeyinin yükselmesi.	Doğal sanat eserlerinin yerlerini yapay eserlere bırakması, bölgenin sahip olduğu mimari dokunun zedelenmesi.
Bölge halkının yabancı dil bilgi düzeylerinin artması.	Yerli halkın turistlere özenmesi sonucu alışkanlıkların değişmesi, turistleri kıskanması ve davranışlarına kızgınlık belirtileri göstermesi.
Ulusal bilincin artmasıyla birlikte kültürel değerler daha çok benimsenmekte ve övünç kaynağı olmaktadır.	Ziyaretçilerin bölge halkının kültürel değerlerine aykırı davranışlar sergilemesi sonucunda yaşanan çatışmalar.

Tablo 2.4'ün devamı

Turizmin Sosyo-Kültürel Faydaları	Turizmin Sosyo-Kültürel Olumsuzlukları
Yeni iş imkanları yaratması, altyapıyı geliştirmesi, eğitim kalitesinin artması ve gelir düzeyine olumlu yansımaları sonucu yaşam standartlarının yükseltmektedir.	Özellikle turistik tesislerde yönetici olarak çalışan yabancı kişiler nedeniyle yerel halkın kendini sömürülüyor duygusuna kapılması.
Turizm bölgesel imajı geliştirmektedir.	Turizmin ekonomik olarak değer kazanmasından sonra tarım gibi geleneksel geçim yollarına verilen önemin azalması.
Kırsal bölgelerden kentlere göçün azalması ile birlikte, etkinlik ve eğlence faaliyetlerinin artması yerel halkın yaşam tarzı üzerinde olumlu etkiler yaratmaktadır.	Yerel halkın ahlaki değerlerinde düşüş gerçekleşmesi, fuhuş, alkol ve uyuşturucu kullanımının artması toplumsal düzene zarar verebilir.

Kaynak: (İçöz, 2007)

2.8 COVID-19 Pandemi Sürecinde Turizm Sektörü

COVID-19'un pandemi olarak ilan edilmesinden bu yana, Dünya genelinde ülkelerin giriş-çıkışlarının kapatılmasının yanı sıra birçok alanda kısıtlamalar uygulanmıştır. Salgın boyunca çeşitli zamanlarda İngiltere, İtalya ve Hindistan gibi bazı ülkeler hapis cezası verirken, Almanya, Meksika ve Kanada gibi ülkeler de insanları ücretsiz olarak evde kalmaya teşvik etmiştir. Kenya, Mısır dahil Şili ve Türkiye gibi ülkelerde çeşitli zamanlarda sokağa çıkma yasakları uygulanmıştır. COVID-19 kızamık kadar bulaşıcı değildir ve Ebola gibi enfekte bir kişiyi öldürme ihtimali de yoktur. Ancak COVID-19'un bu kadar ciddi yan etkilerinin olması, insanların enfeksiyondan birkaç gün sonra belirtiler göstermeye başlaması ve doğal olarak o güne kadar kişilerin asemptomatik olması, konuşamaması, öksürmesi, hapşırması vb. birçok faktörler bulaşmanın önüne geçilmesi için gerekli koşulları oluşturmuştur (Özdemir, 2020).

COVID-19 virüsü birçok kısıtlamayı da beraberinde getirmiş ve bu durum turizm talebine olumsuz yönde etki etmiştir. Kısıtlamalar COVID-19'un yayılmasını yavaşlatabilmiş olsa da seyahat ve turizm endüstrisi üzerinde derin bir etkisi olmuştur. Bir gecede yüzlerce ülke uluslararası seyahatleri durdurmuş veya uçuşları askıya

almıştır. Birçok işletme geçici olarak kapanmak zorunda kalmış, bu da birçokları için kalıcı bir kapanma olmuştur. Bu uzun ve devam eden bir süreç olduğundan, farklı zamanlarda farklı kısıtlamalar uygulanmış ve Ocak 2021'den itibaren de bir süre devam etmiştir. Virüslerden belki de en çok etkilenen seyahat ve turizm endüstrisinde, müşteri güvenini oluşturmak, seyahat deneyimini geliştirmek, bilimsel bağlantıyı benimsemek, sağlık ve hijyen için uluslararası standartları uygulamak için küresel bir yaklaşıma sahip olmak önemlidir. Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü (UNWTO), sektöre rehberlik etmek ve COVID-19 felaketine yanıt olarak gelecekteki istikrar ve sürdürülebilir büyümenin temellerini atmak için bir Küresel Turizm Krizi Komitesi kurmuştur. Komite, Dünya Sağlık Örgütü (WHO) Uluslararası Sivil Havacılık Örgütü (International Civil Aviation Organization [ICAO]) ve Uluslararası Denizcilik Örgütü (International Maritime Organization [IMO]) ile UNWTO üye devletlerinin temsilcilerinden oluşmaktadır. Bu kuruluşları, destek amaçlı sektöründe önemi bir paya sahip özel kuruluşların temsilcileri tarafından temsil etmiştir. UNWTO Küresel Turizm Krizi Komitesi ile birlikte hükümetlerin ve turizm endüstrisinin COVID-19 salgınından daha güçlü ve daha dirençli çıkmasına yardımcı olacak bir kılavuz listesi yayınlanmıştır. Yedi önceliğe odaklanan bu yeni kılavuz, bir dizi pratik öneri sunmaktadır (Özdemir, 2020).

Likidite sağlamak ve işleri korumak;

- MSME'ler (küçük, orta ve mikro işletmeler), girişimciler ve özel sektör için özel turizm destek programları oluşturmak,
- Şirketler, bireyler ve çalışanlar (özellikle en savunmasız olanlar için) için muafiyetler, indirimler veya sosyal güvenlik ve ödemelerin yanı sıra önemli yükümlülüklerin ertelenmesi
- Parayı yönetmek için finansal kaynaklar yaratmak,
- Şirketler için iptal, tüketici hakları değerlendirmeleri ve fonların hızlandırılmasına yönelik politikaları incelemek,
- Finansman ve iş koruması; MSME'ler (küçük, orta ve mikro işletmeler), girişimciler ve serbest meslek sahipleri için turizm destek programları oluşturmak.

- Şirketler, bireyler ve çalışanlar (özellikle en savunmasız olanlar) için muafiyetler, indirimler veya önemli borçların yanı sıra sosyal güvenlik ve finansmanın ertelenmesi
- Parayı yönetmek için finansal kaynaklar yaratmak,
- İptal politikalarının gözden geçirilmesi, tüketici haklarına dikkat edilmesi ve kurumsal finansmanın hızlandırılması,
- Emniyet ve güven oluşturmak için dengeli bir güvenlik ve hijyen politikası oluşturmak, tüm turizm kalite zincirinde ve ziyaretçinin yolculuğunun her adımında riskleri en aza indirir
- Yerel halk ve şirketler tarafından alınan güvenlik önlemleri de dahil olmak üzere güven artırıcı iletişim kampanyaları oluşturmak (Özdemir, 2020).

Verimli bir yeniden açılış için kamu-özel işbirliği;

- Sağlıkla ilgili protokollerin yorumlanması ve uygulanması için kamu ve özel sektör ortaklıkları kurmak,
- Bilimsel kanıt ve pratiğe dayalı olmalarını sağlamak için özel sektör ve sağlık yetkilileri ile tam koordinasyon ile işlevsel ve adil protokoller oluşturmak.
- Geçerli ve en iyi uygulamaları paylaşmak,
- Şirketlerin, lokasyonların ve çalışanlarının eğitim (finansal ve eğitim) esnekliğini destekleyecek mekanizmalar oluşturmak,
- Daha iyi ve daha fazla paylaşılan veri hizmetlerine yatırım yapmak (UNWTO, 2020).

2.9 Seferihisar İlçesi Tarihi, Sosyo Ekonomik Durumu

Seferihisar İzmir'in 30 ilçesinden biridir. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı verilerine göre, antik Seferihisar sit alanı bugün Sığacık sınırları içinde Teos olup, Ürkmez üzerinde antik Lebedos kasabaları ve Doğanbey'de Myonnessos bulunmaktadır. M.Ö. 2000'li yıllarda Giritlilerin ve Karyalıların yaşadığı ve 4000 yıl ikametgâh olarak var olduğu bilinmektedir. Osmanlı İmparatorluğu topraklarına dahil olana dek Lidyalılar, İranlılar, Atinalılar, Ispartalılar, Romalılar ve Bizans gibi imparatorluklara ev sahipliği yapmıştır. 1394 yılında Osmanlı İmparatorluğu'na katılan Seferihisar, 1884 yılında

İzmir'in Aydın vilayetinin merkezi olmasıyla Seferihisar da ilçe olmuştur (İzmir İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü 25 Mart 2021).

Kaynak: URL-2, 2002)

Şekil 2.1 Seferihisar ilçesinin konumu ve haritası

Yukarıdaki Türkiye haritasında gösterildiği gibi, İzmir ili Türkiye'nin batısında, Ege bölgesinde yer almaktadır. Seferihisar'ın konumu, yeşil renkle gösterilen İzmir ili haritasında görülebilir. İzmir merkezine uzaklığı 45, Adnan Menderes Hava Limanına ise 40 km'dir. Merkeze yakınlığı, ulaşımın rahat olması ve geçiş güzergahı üzerinde olması nedeniyle, yerleşim için tercih edilen bir konumdadır. Yirmi bir mahallesi bulunmaktadır. 2008 yılı öncesinde Doğanbey ve Ürkmez beldelerinin Seferihisar belediyesine bağlı olarak belde belediyeleri bulunmaktaydı. 2008 yılında 5747 sayılı kanunla Doğanbey ve Ürkmez belde belediyelerine bağlı Mersin alanı, Bengiler, Doğanbey, Payamlı ve Cumhuriyet mahalleleri Seferihisar Belediyesi'ne bağlanmıştır (Koşar, 2016).

(Kaynak: URL-3, 2021)

Şekil 2.2 İzmir İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü

Kentin geçim kaynakları yoğun olarak narenciye, zeytin, üzüm, sebze, tahıl tarımı, hayvancılık ve turizmdir. Sebze tarımında enginar, narenciye tarımında ise satsuma mandalinası ön plana çıkmaktadır. İlçede yerli tohumu sahip çıkmak adına Yerli Tohum Takas Şenliği düzenlenmektedir. (Seferihisar Kaymakamlığı, 2004). Seferihisar'da mandalina tarımı 1950'li yıllarda Karadeniz'den getirilen satsuma cinsi mandalina ile başlamıştır. Zamanla Satsuma mandalina Seferihisar'n simgesi haline gelmiştir. Turizmin ise bir geçim kaynağı olarak var olması ise diğer geçim kaynaklarına nazaran, daha çok yenidir (Gülersoy, 2014).

Seferihisar'ı önemli yapan özelliklerinden biri de Cittaslow (yavaş şehir) hareketini ilk kez Türkiye'ye getiren şehir olmasıdır. Seferihisar, dönemin Belediye Başkanı Tunç SOYER'in üstün gayretleri ile 28 Kasım 2009 tarihinde Türkiye'nin ilk, dünyanın ise 129. Yavaş Şehri olarak Yavaş Şehirler ağına dahil olmuştur. (Sırım, 2012).

(Kaynak: URL-4, 2021)

Şekil 2.3 Seferihisar Belediyesi ve Cittaslow Logosu

Turizm profili Seferihisar’da yazlık olarak adlandırılan ikincil konut ve günübirlik ziyaretler ile başlamış, süreç içerisinde turizmin teşvik edilmesiyle kitleselleşmiştir. Bu süreçte kentin yoğun göç alması ve turizmin büyümesiyle tarım alanları tarım dışı faaliyetlerde kullanılmaya başlanmıştır. Keyder ve Yenal küreselleşmenin kırsala bir etkisi olarak tarım dışı geçim faaliyetlerine yönelmenin arttığından bahsetmektedir. Bu durum Seferihisar’da da gerçekleşmekte olup tarımla geçinen nüfus yerel pazarlarda hamur işi satışı, turizm tesislerinde ücretli işçilik ve pansiyonculuk gibi ek gelir kaynaklarına yönelmiştir (Duru, 2006).

Cami ve Mescitler: Güdük Minare Cami, Hıdırlık Cami, Turabiye Cami, Ulu Cami, Kasım Çelebi Cami, Sığacık Cami ve Sığacık Mescidi

Hamamlar ve Medreseler: Hamam, Sığacık Hamamı, Düzce Köyü Hamamı, Ulaş Köyü Hamamı, Kasım Çelebi Medresesi

Çeşme–Anıt-Su Kemerleri-Ilıcalar: Şehitler Çeşmesi, Ulaş Köyü Şehitlik Anıtı, Su Kemerleri, Cumalı Ilıcaları

Tümülüsler: Güneşlikent Tümülüsü, Tümülüs-A, Tümülüs-B

Antik Kent ve Sit Bölgeleri: Teos Antik Kenti, Lebedos Antik Kenti, Karaköse Harabeleri, Myonnesos Adası bulunmaktadır (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2021).

Seferihisar 49 km'lik uzunluğuyla Türkiye'nin en uzun sahil şeritlerinden birine sahiptir. İlçe 13 mavi bayraklı plaja sahiptir. Büyük Akkum Halk Plajı Sığacık, İztur Sertur Sitesi Ön Halk Plajı Akarca, Akarca Halk Plajı Akarca, Gemisuyu Mevkii Halk Plajı Akarca, Bahadır Mevkii Halk Plajı Akarca, Doğanbey Ömür Beldesi Halk Plajı Doğanbey, Doğanbey, Sakızağacı Mevkii Muhtarlık Ön Halk Plajı Doğanbey, Doğanbey Havacılar Sitesi Ön Halk Plajı Doğanbey, Bengiler Mahallesi Halk Plajı Ürkmez, Ürkmez Halk Plajı Ürkmez halk plajlarıdır. Euphoria Aegean Resort & Spa Sığacık, Tahsin Ar Tesisleri Akarca, Angora Beach Resort Doğanbey ise özel tesis plajlarıdır (URL-5, 2022).

Aynı zamanda Seferihisar düzenlediği festival ve şenliklerle çok sayıda misafir ağırlamaktadır. Bunlar Sığacık Müzik Festivali 08 Aęustos, Tohum Takas şenliği 30 Nisan, Ata Ekmeęi ve Armola şenliği 27 Aęustos, Tiyatro Festivali 30 Aęustos, Lavanta Festivali 10 Temmuz, Mandalina şenliği ise 04 Aralık tarihlerinde yapılmaktadırlar (URL-6, 2022).

3. YÖNTEM

Araştırmanın amacı, problemi, önemi, kapsam sınırlılıkları, varsayımlar, verilerin toplanma biçimi ve verilerin analiz yöntemi bu bölümde teferruatlı bir şekilde ele alınmıştır.

3.1 Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı Tüm dünyayı etkileyen Koronavirüs (COVID-19) salgınının Seferihisar özelinde turizm sektörü üzerindeki etkisini saptamak ve sonuçlarını değerlendirmektir. Çalışmanın diğer turizm işletmelerinde hazır veri sunması farkındalık yaratması ve literatüre katkı sunması amaçlanmaktadır.

3.2 Araştırmanın Problemi

Turizm çok hassas bir endüstridir. Bir turizm destinasyonunun makro ve mikro çevresinde gerçekleşen olumsuz olaylar genellikle daha az ziyaretçi sayısı ile sonuçlanır. Özellikle insan sağlığı ya da güvenliği (hastalık, terörizm, vb.) ile ilgili hafif bir risk bile, turistik bir bölgenin tercih edilmemesi için yeterlidir. Bu bağlamda, turizm başta terör, savaş ve doğal afetler olmak üzere siyasal, politik ve ekonomik istikrarsızlıklardan, hükümet bunalımlarından vb. olumsuz olaylardan çok çabuk etkilenen bir sektördür. Özellikle son yıllarda yaşanan bazı terör olaylarının, salgın hastalık ve doğal afetlerin bölge turizmi ve uluslararası turizm hareketleri üzerinde olumsuz etkiler yaptığı bilinmektedir.

Literatür incelendiğinde hem mali krizlerin hem de salgın hastalıkların turizme olan etkilerine yönelik çalışmalar bulmak mümkündür. Örneğin, Okumuş vd. (2003); Kuo vd. (2008); Stylidis ve Terzidou (2014); Hoque vd., (2020) bu çalışmalardan bir kaçıdır. Yıldız ve Durgun 2010 yılında yapmış oldukları çalışmada, 2008 yılında ABD mortgage kredileri ile patlak veren ve kısa bir süre sonra bütün dünyayı etkisi altına alan 2008 Dünya ekonomik krizinin turizm sektörü üzerindeki etkilerini belirlemeye çalışmışlardır. Benzer şekilde Bahar ve Balmumcu (2010) tarafından yapılan çalışmada, 2008 küresel mali krizinin Türkiye ve Dünya turizm sektörü üzerindeki

etkileri incelenmiş ve turizm sektörünün krizden çıkışını sağlayacak politika önerileri getirilmesi amaçlanmıştır. Her iki çalışmada da hane halkının harcanabilir gelirinin azalmasıyla, uluslararası turizm hareketine katılan insan sayısı da ciddi şekilde etkilendiği ortaya konmuştur. Ancak Bahar ve Balmumcu (2010) küresel ekonominin diğer alanları ile karşılaştırıldığında, turizm sektöründeki olumsuz yansımaların nispeten daha az olduğunu ifade etmişlerdir. Krizin derinleştiği 2009 yılında ise sektörün hem turist sayısında hem de turizm gelirlerinde bir düşüş olduğu ortaya konmuştur (Bahar ve Balmumcu, 2010).

Turizm sektörü küresel jeopolitik belirsizlik, pandemi, ekonomik dalgalanma, salgın hastalıklara karşı oldukça duyarlı bir sektör olsa da yapılan çalışmalar sektörün hızlı toparlandığını, bazı durumlarda küresel krizlere rağmen iyi performans gösterdiğini ortaya koymaktadır. Buna karşılık COVID-19 virüsü ise daha önce eşi görülmemiş bir salgın hastalık olarak ifade edilmektedir. Dolayısıyla şu an karşılaştırma yapılacak verilere henüz ulaşılmamış olsa da seyahat kısıtlamalarından dolayı diğer krizlere göre etkisinin daha yüksek oranda seyredeceği muhtemeldir. Araştırmanın amacı Koronavirüs (COVID-19) salgınının Seferihisar özelinde turizm sektörü üzerindeki gelişimini ortaya koymak, etkisini analiz etmek ve sonuçlarını değerlendirmektir.

Koronavirüs (COVID-19) salgını Seferihisar turizmini ne denli etkilediği araştırmanın temel problemini oluşturmaktadır. Anlatılanlar ışığında araştırmada yanıtı aranan sorular şunlardır:

1. COVID-19 salgını Seferihisar’da Turizm talebini etkilemiş midir?
2. Koronavirüs salgınının Seferihisar Turizmine etkileri nelerdir?
3. Salgına karşı alınan önlemler Seferihisar’da Turizm Talebini nasıl etkilemiştir?

3.3 Araştırmanın Önemi

Turizm olağanüstü durumlarda dahi ayakta kalmayı başarmalıdır. İzmir ilinin çok önemli bir turizm potansiyelini ağırlayan Seferihisar’ın, sahip olduğu imajı koruması öncelikli hedefi olmalıdır. Covid 19 virüsü kısa sürede tüm dünyayı etkisi altına almıştır. Salgının olumsuz etkileri Seferihisar’da da hissedilmiştir. Virüsün sektörlerdeki etkilerine karşı henüz çalışmaların az olması veya hiç yapılmamış olması

ile turizm paydaşlarına hazır veri sunacak olması araştırmayı önemli kılmaktadır. Çalışmadan toplanacak olan veriler önümüzdeki süreçleri de aydınlatacaktır. Dolayısıyla araştırma gelecekte yaşanabilecek pandemilerin olası etkileri ve bu durumda alınması gereken önlemler hakkında farkındalığı oluşması açısından oldukça önemlidir.

3.4 Araştırmanın Kapsam ve Sınırlılıkları

İzmir'in en önemli turizm beldelerinden Seferihisar'da turizm sektöründe yedi otel yöneticisi, bir marina genel müdürü, bir seyahat acentesi işletmecisi bir tekne turu işletmecisi ile yapılan görüşmeler neticesinde turizm sektörünün koronavirüs salgınından etkilendiği görülmüştür. Seferihisar'da COVID-19 salgınının Turizm talebine etkilerinin neler olduğunu belirlemek ve gelecekte bu etkilerin olası salgınlar karşısında hareket tarzının nasıl olması gerektiği araştırmanın kapsamını oluşturmaktadır, Seferihisar'da Koronavirüs (COVID-19) salgını vakası henüz görülmeden önceki döneme ilişkin değerlendirmeler, Seferihisar'da Koronavirüs (COVID-19) salgınında ilk vakanın görülmesiyle yaşanan süreçte ilişkin değerlendirmeler ve Seferihisar'da Koronavirüs (COVID-19) salgını sonrası değerlendirmelerdir.

Çalışmaya katılan turizm paydaşları çalışmanın sınırlılığını belirlemekte olup önemli bir kısıtı temsil etmektedir. Paydaşların görüşlerine başvurularak yanıtı aranan sorular aydınlatılmıştır.

Araştırmanın kapsamında çalışma üç ana başlık ve alt başlıklardan oluşan yapılandırılmış görüşme formu ile cevaplar aranmıştır. “Türkiye’de Koronavirüs (COVID-19) Salgını Henüz Görülmeden Önceki Dönemdeki Turizm Faaliyetlerinin Değerlendirilmesi” başlığı ve alt başlıklar aracılığı ile genel anlamda turizm paydaşlarının gelecek tehlike karşısında nasıl bir hareket tarzı düşündükleri, işletme olarak nasıl bir hazırlık yaptıkları öngörülerinin neler olduğu gibi konulara görüşleri alınmıştır. “Türkiye’de Koronavirüs (COVID-19) Salgını ve İlk Vakanın Görülmesiyle Yaşanan Süreçte Turizm Faaliyetlerinin Değerlendirilmesi” ana başlığı ve alt başlıklarında salgının hissedilmeye ve ağır sonuçlarının yaşanmaya başladığı

dönemde genel olarak Seferihisar turizminin nasıl etkilendiği, psikolojik, sosyolojik ve ekonomik etkileşimler ve işletme olarak alınan önlemler konusunda bilgiler alınmıştır. Üçüncü olarak “Koronavirüs (COVID-19) Salgını Sonrası Turizm Faaliyetlerinin Değerlendirilmesi” ana başlığı ve alt başlıklarında ise Turizm paydaşlarından Koronavirüs sonrası turizmde değişimler, gelişmeler ve beklentiler konusunda paydaşların düşünceleri alınmış; son olarak da “Bunların Dışında Koronavirüs (COVID-19) Salgınının Ülkemiz Turizmine Etkisi Konusunda Belirtmek İstediklerinizi Lütfen Yazınız” bölümü ile görüşme sonlandırılmıştır.

3.5 Araştırmanın Varsayımları

Koronavirüs (COVID-19) salgınının turizm talebine olumsuz etkilerinin olabileceği varsayılmıştır.

Araştırmaya katılacak olan kişilerin gerçekçi yanıtlar verdiği varsayılmaktadır. Ayrıca Seferihisar’da Turizm sektörünü temsil ettikleri varsayılmıştır.

3.6 Veri Toplama Aracının Geliştirilmesi ve Verilerin Toplanması

Bilimsel araştırma; konusu belirlenen bir probleme çözüm bulmak amacı ile bilimsel çalışma basamaklarına uygun olarak veri toplanması, analiz edilmesi, yorumlanması, çözüm yollarının tespit edilmesi ve rapor edilmesi sürecidir (Karasar, 1999). Bilimsel araştırmalar bilinenlerden hareket ederek bilinmeyenleri ortaya koyma çabasıdır. Araştırmanın mantıklı olması ise, araştırılan soru veya soruların cevaplarının gerçekçi bir biçimde verilebilmesiyle ilgilidir ve bu noktada araştırmacının her aşamada geçerlilik konusunda dikkatli olmasını gerektirir. Bilimsel çalışma yapan bir araştırmacının hedefi belirlediği konu çerçevesine uygun olarak verilerini güvenilir kaynaklardan belirli bir sistem çerçevesinde toplar, toplanan verilerin analizini yapar, elde ettiği bulguları değerlendirir, bulgular çerçevesinde çözüm önerilerini sunar ve araştırmasının rapor haline getirir (Erişti, 2013).

Karasar (1999)’a göre bilimsel araştırmalar temel araştırma ve uygulamalı araştırma olarak iki bölüme ayırmaktadır. Temel araştırmalar mevcut bilgilere yeni bilgi eklemek için yapılan araştırmalardır. Temel araştırmalarda açıklama, ayrıntıları

belirleme, neden-sonuç ilişkisini belirleme ve kuram geliştirilmesi düzeyleri vardır (Erişti, 2013). Yapılan tez çalışması temel araştırma bölümünde yer almaktadır. Eğitim alanında yapılan araştırmalar Fen Bilimlerinde kullanılan araştırma yöntemi olan nicel araştırma yönteminden etkilenmiş ve kullanılmış olsa da araştırma sonuçlarında uygulayıcıyı yeterince aydınlatamaması, pratik bilgiler ve öneriler sunamaması araştırmacıyı nitel araştırma yöntemlerini kullanma itmiştir. Nitel araştırma, teori oluşturmayı temel alan bir anlayışla sosyal olguları doğal ortamında araştırmayı ve anlamayı vurgulayan bir yaklaşımdır (Yıldırım, 1999).

Nitel araştırmada en yaygın olarak kullanılan yöntem görüşmedir. Görüşme tekniğinde gözlem, görüşme ve yazılı dokümanları toplama olmak üzere üç tür bilgi toplama yöntemi vardır. Bu genel kategoriler yine kendi içinde alt kategorilere ayrılmaktadır. Örneğin görüşme yöntemini, kullanılan aracın özelliğine göre açık uçlu, yapılandırılmış, araştırmacının pozisyonuna göre katılımcı, katılımcı olmayan gibi alt kategorilere ayırmak mümkündür (Yıldırım, 1999).

Çalışmada kullanılan nitel araştırma yöntemi ile alanında uzman ve alanında söz sahibi kişilerin katılımı ile en doğru ve tatmin edici bilgilere rahatlıkla ulaşmak amaçlanmıştır. Bu süreçte karşılıklı tartışma ve değerlendirme olanağı da oluşmuştur. Bu sebeple imkanlar ölçüsünde doğrudan ve yüz yüze yapılan, tek katılımcılı derinlemesine bir görüşme tekniği daha çok tercih edilmiştir. Yüz yüze yapılan görüşmelerde hem katılımcıların tutum, davranış ve duygularını daha iyi anlamaya hem de görüşmenin araştırmacıya derinlemesine veri toplamasına olanak sağlamaktadır (Karasar, 1999).

Veri toplama aracı olarak Demir vd., (2020) çalışması olan yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak 01 Nisan 2021 ile 30 Eylül 2021 tarihleri arasında veri toplama işlemi yapıldı. Görüşme formları katılımcıların mail adreslerine gönderildi. Fakat iki otel işletmecisi ve bir tekne turu işletmecisi hariç mail ile dönüş sağlanmadığı için diğer katılımcılarla randevu alınarak yüz yüze görüşmeler sağlandı. Yüz yüze görüşme imkanı sağlanan katılımcılara görüşmenin ses kaydına alınması talep edildi ise de katılımcılar kayıt işine sıcak bakmadıklarını belirttiler. Görüşme formlarını katılımcılar kendileri doldurmuş olup mümkün olduğunca müdahaleden sakınılmıştır.

Görüşme sonrasında tutarsız cevaplar fark edildiğinde, soru katılımcıya tekrar yöneltilerek soruyu iyi anlaması sağlanmıştır.

Görüşmede paydaşlara yöneltilen araştırmacı tarafından hazırlanan sorular aşağıdaki gibidir.

1. Çin’de koronavirüs (covid-19) salgını başladığında bunun Türkiye’yi ve Türk turizmini etkileyebileceğini düşünüyor muydunuz?
2. Bir önceki yanıtınız evet ise; 2020-2021 yılları için satış ve rezervasyon işlemlerine devam etme (işlemleri devam etti mi) gerekçeniz neydi?
3. Bakanlık, turizm meslek örgütleri, birlikler, yerel yönetimler nezdinde alınması gereken önlemler konusunda bir çalışmanız oldu mu?
4. Bir önceki sorudaki kurumlar bu konuda sizden herhangi bir görüş istedi mi?
5. Koronavirüs (covid-19) salgını başladığında uluslararası tur operatörlerinin operasyonlara yönelik bir stratejisi oldu mu? Evet ise, nasıl?
6. Gerçekten salgının tüm dünyayı etkisi altına alacağına yönelik bir endişeniz oldu mu?
7. Bu krize yönelik gerçekçi bir planlamanız oldu mu? Evet ise, nasıl bir planlamanız olduğunu açıklar mısınız?
8. İşletme olarak operasyonları/faaliyetleri ne zaman durdurdunuz?
9. Personel ile ilgili politikanız ne oldu?
10. Devamlı gelen yabancı müşterilerinizden gelmek isteyenler oldu mu?
11. İşletme olarak ne tür tedbirleriniz oldu? Örneğin tur operatörleri, seyahat acentaları, bakanlık ve diğer kurumlar ile görüşmeler oldu mu?
12. Koronavirüs (covid-19) salgını nedeniyle genel olarak endişe duydunuz mu? Aklınıza gelen ilk düşünce ne oldu?
13. Şu anki duruma göre koronavirüs (covid-19) salgınının ülkemizde ne kadar süreceğine ilişkin ilk görüşünüzü paylaşır mısınız?
14. Bakanlık ve diğer resmi turizm kurumların (örneğin türsab, turob vb.) koronavirüs (covid-19) salgını nedeniyle operasyonların/faaliyetlerin durdurulması ile ilgili bir tavsiyesi, kararı ya da uygulaması oldu mu? Evet ise, ne zaman oldu? Örneğin ilk ölümde ya da ölüm artışında mı ya da daha erken mi?

15. Kendi istediği ile rezervasyonlarını iptal etmek isteyenlere karşı nasıl bir uygulamanız oldu?
16. Bakanlık ülkedeki turizm tesis, işletme, ulaşım vb faaliyetleri ile ilgili ne tür tedbirler aldı?
17. Koronavirüs (covid-19) salgını nedeniyle konaklama tesislerinin sağlık personeli ya da yurt dışından gelen vatandaşların karantinaya alınması için bedeli devlet tarafından ödenerek kullanılması olabilir miydi? Turizmciler bu konuya nasıl yaklaştı?
18. Hükümetin koronavirüs (covid-19) salgını nedeniyle turizm işletmelerine sağladığı somut destek nedir?
19. Çin’de koronavirüs (covid-19) salgını başladığında hükümetin aldığı tedbirleri ciddi buluyor musunuz?
20. Koronavirüs (covid-19) salgını sonrasında en azından bu yılı kurtarmak için yeterli talep olacağını düşünüyor musunuz?
21. Koronavirüs (covid-19) salgını sonrasında Türkiye’deki otelcilik yönetimi, uygulamaları, yatırımları vb anlayışında bir değişiklik olur mu?
22. Koronavirüs (covid-19) salgını sonrasında, sizce küçük oteller mi yoksa büyük oteller mi tercih edilir?
23. Koronavirüs (covid-19) salgını sonrasında öncelikle iç turizm mi yoksa dış turizm mi hareketlenir? Neden?
24. Koronavirüs (covid-19) salgını sonrası turistlerin konaklama, seyahat, restoran işletmelerinden beklentileri neler olacaktır?
25. Koronavirüs (covid-19) salgını sonrasında turizm işletmeleri sosyal mesafe için yeni bir düzenleme yapması gerekir mi? Bunun için kapasite kullanım oranlarını yeniden düzenlemek işletme yönetimi ve faaliyetlerini nasıl etkiler? (örneğin doluluk oranının düşürülmesi fiyatların yükselmesine neden olur mu? vb)
26. Koronavirüs (covid-19) salgını sonrasında nasıl bir turizm ürünü, türü ön plana çıkacaktır?
27. Koronavirüs (covid-19) salgını sonrası turizmde hızlı bir toparlanma için neler yapılmalı? Nasıl strateji izlemeli? Hangi kurumlar, birlikler, işletme grupları ne tür sorumlulukları üstlenmeli?
28. Koronavirüs (covid-19) salgını sonrasında turizmde normalleşme için ne kadar bir süre gerekir?

29. Koronavirüs (covid-19) salgını sonrasında bir ders çıkarmak gerekirse; bu ders nedir?
30. Bunların dışında koronavirüs (covid-19) salgınının ülkemiz turizmine etkisi konusunda belirtmek istediklerinizi lütfen yazınız

3.7 Veri Analizi

Analiz, veriler içinde doğrudan far edilmeyen, neden ve nasıl sorularının cevaplarının veriler içerisindeki kavramlar arasındaki ilişkilere bakılarak çıkarılmasına denir (Çepni, 2014). Araştırmada elde edilen veriler nitel analiz yöntemlerinden olan betimsel analiz yöntemi kullanılarak çözümlenmiştir. Elde edilen verilerin analiz edilmesinde kullanılan nitel veri analizi üçe ayrılmaktadır. Birincisi, toplanan verilerin özgünlüğüne bağlı kalarak ve gerekli durumlarda katılımcının söylemlerinden doğrudan alıntı yapılarak verilerin betimsel bir yaklaşım içerisinde sunulmasıdır. İkincisi, veriler betimsel olarak sunulurken belirlenen bazı temalar arasında ilişki kurulur. Üçüncüsü ise, araştırmacı betimsel analiz ve tematik analizle birlikte kendine ait yorumlarını da ekleyerek veri analizi yapabilir. Bir araştırmada bu yaklaşımların üçü birden kullanılarak da veri analizinin yapılması mümkündür (Çepni, 2014; Yıldırım ve Şimşek, 2018). Bu araştırmada yukarıda sayılan özelliklerin üçü de kullanılmıştır.

Yapılandırılmamış görüşmede açık uçlu sorular sorularak görüşmeye katılan kişinin aktif görüşme yapan kişinin pasif olduğu görüşme şeklidir (Çepni, 2014). Araştırma, yapılandırılmış görüşme formları kullanılarak veriler toplanmıştır.

Verilerin çözümlenmesinde betimsel analiz tekniği uygulanmıştır. Bunun için öncelikle araştırmanın kavramsal yapısı ve görüşmelerden veri analizi için bir çerçeve oluşturulmuş ve ikinci aşamada veriler düzenlenmiştir. Üçüncü aşamada veriler tanımlanmış ve son aşamada ise bulguların açıklanması, ilişkilendirilmesi ve anlamlandırılarak yorumlanması gerçekleştirilmiştir.

Bu çerçevede tanımlanan verilere ilişkin bulgular betimlenerek açıklanmıştır. Betimsel geçerlik sağlanabilmesi için öncelikle görüşmeler özgün haliyle gruplandırılarak verilmektedir. Çünkü nicel araştırmalardan farklı olarak nitel araştırmalarda geçerlik

ve güvenilirlik “inandırıcılık”, “aktarıla bilirlik”, “tutarlılık” ve “doğrulana bilirlik” gibi özellikler kapsamında değerlendirilmesi durumunda daha anlamlı ve kabul edilebilir sonuçlar ortaya koyabilmektedir (Guba, 1981; Krefting, 1991; Şener vd. 2017). Araştırma örneklemi alanında uzman, deneyimli ve üst düzey yöneticilerden oluşmaktadır. Uzun yıllar turizm sektöründe çalışmalarının yanında çeşitli kriz dönemlerini de yaşamış olan katılımcılardan elde edilen bilgiler belirli durumlarda yinelenen, olumsuz ve/veya çapraz sorularla desteklenmiştir.

Verilerin analizi sırasında katılımcıların her birisine bir kod verilmiştir. K1, Birinci katılımcı, K2, 2. katılımcı, K3, 3. katılımcı, K4, 4. katılımcı, K5, 5. katılımcı, K6, 6. katılımcı, K7, 7. katılımcı, K8, 8. katılımcı, K9, 9. Katılımcı ve K10, 10. katılımcı, olarak kodlanmıştır. Veriler betimsel analiz tekniği ile çözümlenmiştir. Sonuçta ulaşılan bulgular tartışılarak yorumlanmıştır.

4. BULGULAR

Araştırmada derinlemesine mülakat tekniği kullanılarak yapılmıştır. Coronavirüs salgınının turizm talebine etkileri görüşme formları ile Koronavirüs (COVID-19) salgınının Seferihisar’da görülmeden öncesi, salgın süreci ve sonrasına ilişkin değerlendirmeleri içerecek şekilde üç ana grupta toplanmıştır.

4.1 Katılımcıların Demografik Özellikleri

Araştırmada Seferihisar ilçesinde turizm sektörü yöneticileriyle mülakat uygulaması yapılmıştır. 10 yöneticiyle yapılan görüşmelerde Seferihisar turizminin COVID-19 virüsünden ne denli etkilendiğinin tespit edilmesi amaçlanmıştır.

Tablo 4.1 Faaliyet gösterilen sektör dağılımları

Sektör
K1 Turizm
K2 Turizm
K3 Turizm, taşımacılık, oto kiralama, seyahat acentalığı, lastik akü bayiliği
K4 Turizm
K5 Turizm
K6 Turizm
K7 Turizm
K8 Turizm
K9 Turizm
K10 Turizm

Tablo 4.1.’de görüldüğü gibi görüşme yapılan paydaşların %100’ü turizm sektöründendir. Yalnızca bir katılımcı turizm sektörünün yanı sıra taşımacılık, oto kiralama, seyahat acentacılığı, lastik akü bayiliği şeklinde belirtmiştir. Çalışmada COVID-19’un turizm sektörüne olan etkisi tespit edileceği için değerlendirmeler bu kapsamda yapılacaktır.

Tablo 4.2 Katılımcıların temsil ettikleri işletme türü dağılımı

İşletme türü	
K1	Tatil köyü
K2	Tatil köyü
K3	Turizm Seyahat Acentası
K4	Tatil Köyü-Butik Otel
K5	Otel
K6	Otel
K7	Otel
K8	Marina
K9	Tekne turu
K10	Pansiyon

Paydaşların yanıtları incelendiğinde; 3 katılımcı tatil köyü, 3 katılımcı otel, 1 katılımcı marina, 1 katılımcı tekne turu, 1 katılımcı pansiyon sahibi, 1 katılımcı ise turizm seyahat acentası şeklinde yanıt vermiştir. Katılımcıların tamamı turizm sektörüne dahil olup hizmet verdikleri alanlar tatil köyü, otel ve turizm seyahat acentası olarak bildirilmiştir.

Tablo 4.3 Sektörde yıl bazında faaliyet durumlarının dağılımı

	Yıl
K1	3
K2	14
K3	15
K4	6
K5	2
K6	13
K7	6
K8	5
K9	4
K10	4
Yüzde	7,2

Tablo 4.3'te görüldüğü gibi paydaşlarla yapılan görüşmeye katılan kişilerin yaş dağılımlarına bakıldığında sektörde yıl bazında faaliyet yıllarının ortalaması %7,2'dir. Sektörde en fazla hizmet veren katılımcı 15 yıl, en düşük hizmet veren katılımcı ise 2 yıldır sektörde bulunmaktadır.

Tablo 4.4 Katılımcıların sektördeki pozisyonlarının dağılımı

	Pozisyon
K1	Yönetici
K2	Genel müdür
K3	İşletme sahibi
K4	Müdür
K5	Yönetici
K6	Yönetici
K7	Yönetici
K8	Genel müdür
K9	İşletmeci
K10	İşletme sahibi

Çalışmaya katılan paydaşların 4 tanesi yönetici, 2 tanesi genel müdür, 2 tanesi işletme sahibi, 1 tanesi işletmeci, 1 tanesi ise müdür olarak yanıt vermiştir.

4.2 Türkiye’de Koronavirüs (COVID-19) Salgını Henüz Görülmeden Önceki Dönemdeki Turizm Faaliyetlerinin Değerlendirilmesi

Seferihisar’da Koronavirüs öncesi turizm faaliyetlerinin değerlendirilmesi için katılımcılara 11 soru yöneltilmiştir. Bu bölümde sorular değerlendirilecektir.

4.2.1 Çin’de Koronavirüs (COVID-19) Salgını Başladığında Bunun Türkiye’yi ve Türk Turizmini Etkileyebileceğini Düşünüyor Muydunuz?

Katılımcılardan ikisi (K2, K7) COVID-19’un turizmi etkilemeyeceğini düşünürken 7 katılımcı (K1, K3, K4, K5, K6, K9, K10) turizmi etkileyeceğini düşünmüştür. Katılımcıların bazıları (K3, K4, K8) COVID-19’un turizmi etkileyeceğini düşünse de boyutlarının bu denli olacağını düşünmediklerini ifade etmişlerdir.

Sorulan soruya K1 kodu verilen birinci katılımcı: *“Özellikle dış turizmi etkileyeceğini düşündük.”*

Sorulan soruya K2 kodu verilen ikinci katılımcı: *“Hayır.”*

Sorulan soruya K3 kodu verilen üçüncü katılımcı: *“Evet düşünüyordum. İç turizm dalgalanmaları bu kadar olacağını düşünmüyordum.”*

Sorulan soruya K4 kodu verilen dördüncü katılımcı: *“Evet düşündük, fakat bu boyutta olacağını düşünmedik.”*

Sorulan soruya K5 kodu verilen beşinci katılımcı: *“Pandemi olarak ilan edilmesinin üzerine turizme olumsuz etkisinin olacağını düşündük.”*

Sorulan soruya K6 kodu verilen altıncı katılımcı: *“Evet etkiledi”*

Sorulan soruya K7 kodu verilen yedinci katılımcı: *“Hayır düşünmedim”*

Sorulan soruya K8 kodu verilen sekizinci katılımcı: *“Evet düşündüm”*

Sorulan soruya K9 kodu verilen dokuzuncu katılımcı: *“Evet düşündüm.”*

Sorulan soruya K10 kodu verilen onuncu katılımcı: *“Tüm anlamıyla kötü oldu.”*

4.2.2 Bir Önceki Yanıtınız Evet İse; 2020-2021 Yılları İçin Satış ve Rezervasyon İşlemlerine Devam Etme (İşlemleri Devam Etti Mi) Gerekçeniz Neydi?

Katılımcılar COVID-19 döneminde turizm ihtiyacı devam ettiğinden dolayı işlerine devam ettiklerini ancak düşük kapasiteyle çalıştıklarını bildirmişleridir (K3, K4, K5). 1 katılımcı 2020 yılında otelde hiçbir hizmetin verilmediğini ancak 2021 yılında yeniden faal olduklarını ifade etmiştir (K7).

Sorulan soruya K1 kodu verilen birinci katılımcı: *“Faaliyetimiz yerli turizme yönelik.”*

Sorulan soruya K3 kodu verilen üçüncü katılımcı: *“Az da olsa devam etti fakat ciromuz yüzde 75 azaldı.”*

Sorulan soruya K4 kodu verilen dördüncü katılımcı: *“Evet İnsanların bir kısmı tatil planlarında vazgeçmedi.”*

Sorulan soruya K5 kodu verilen beşinci katılımcı: *“Devam ettik covid önlemleri dahilinde devam edebileceğimizi öngördük.”*

Sorulan soruya K6 kodu verilen altıncı katılımcı: *“2020 yılı salgının etkisi devam etti. 2021 yılında etkilenmedik.”*

Sorulan soruya K7 kodu verilen yedinci katılımcı: *“Kaygılandık 2020 yılında oteli hiç açmadık. 2021 yılında faaliyetimiz sürdü.”*

Sorulan soruya K8 kodu verilen sekizinci katılımcı: *“Biz olumlu etkilendik, insanlar deniz turizmine yöneldi, tekneye talep arttı”*

Sorulan soruya K9 kodu verilen dokuzuncu katılımcı: *“Uzun vadeli rezervasyonlar almıyoruz. Sezon açıldığında talepler bizi umutlandırdı.”*

4.2.3 Bakanlık, Turizm Meslek Örgütleri, Birlikler, Yerel Yönetimler Nezdinde Alınması Gereken Önlemler Konusunda Bir Çalışmanız Oldu Mu?

Katılımcılardan beş tanesi (K3, K4, K5, K6, K7) gereken önlemlerin alındığını vurgularken üç katılımcı (K2, K9, K10) hayır yanıtı vermiş, iki katılımcı ise (K1, K8) bakanlık tarafından Covid yönetmeliğinin çıkarıldığını bildirmiştir.

Sorulan soruya K1 kodu verilen birinci katılımcı: *“Bakanlık tarafından covid yönetmeliği çıkarıldı”*

Sorulan soruya K2 kodu verilen ikinci katılımcı: *“Hayır”*

Sorulan soruya K3 kodu verilen üçüncü katılımcı: *“Evet TURSAB ve Bakanlığa bildirimlerde bulundum.”*

Sorulan soruya K4 kodu verilen dördüncü katılımcı: *“Evet Covid ile ilgili çok detaylı önlemler aldık”*

Sorulan soruya K5 kodu verilen beşinci katılımcı: *“Otel yönetimi olarak genelgelerdeki önlemleri uyguladık.”*

Sorulan soruya K6 kodu verilen altıncı katılımcı: *“Covid konusunda bütün önlemler ve tedbirler gereken yapıldı.”*

Sorulan soruya K7 kodu verilen yedinci katılımcı: *“Evet. Sosyal mesafe ve hijyen kurallarına özen gösterilmesi için gerekli araç ve gereçler temin edildi.”*

Sorulan soruya K8 kodu verilen sekizinci katılımcı: *“Tedbir konusunda duyuruları takip ettik.”*

Sorulan soruya K9 kodu verilen dokuzuncu katılımcı: *“Olmadı.”*

Sorulan soruya K10 kodu verilen onuncu katılımcı: *“Hayır.”*

4.2.4 Bir Önceki Sorudaki Kurumlar Bu Konuda Sizden Herhangi Bir Görüş İstedi Mi (Veya Bir Öneride Bulundu Mu)?

Katılımcılardan altı tanesi (K1, K2, K4, K7, K8, K9) kendilerinden herhangi bir görüşün istenmediğini ifade etmişlerdir. 4 katılımcı (K3, K5, K6, K10) ise kendilerinden görüş alındığını ifade etmiştir.

Sorulan soruya K1 kodu verilen birinci katılımcı: *“Hayır yerel bazda bir istek olmadı.”*

Sorulan soruya K2 kodu verilen ikinci katılımcı: *“Hayır.”*

Sorulan soruya K3 kodu verilen üçüncü katılımcı: *“Evet TURSAB istedi.”*

Sorulan soruya K4 kodu verilen dördüncü katılımcı: *“Hayır. Yapılması istedikleri işler talep edildi.”*

Sorulan soruya K5 kodu verilen beşinci katılımcı: *“Önerilerde bulundular (İlçe Sağlık)”*

Sorulan soruya K6 kodu verilen altıncı katılımcı: *“Büyük şehir belediyesi ve ilçe belediyesi gerekli duyuruları yapmıştır.”*

Sorulan soruya K7 kodu verilen yedinci katılımcı: *“Görüş istenmedi fakat denetim firmalar tarafından kontrol edildi. Güvenli turizm konusunda denetlendik.”*

Sorulan soruya K8 kodu verilen sekizinci katılımcı: *“Bizden görüş istenmedi.”*

Sorulan soruya K9 kodu verilen dokuzuncu katılımcı: *“Hayır.”*

Sorulan soruya K10 kodu verilen onuncu katılımcı: *“Evet.”*

4.2.5 Koronavirüs (COVID-19) Salgını Başladığında Uluslararası Tur Operatörlerinin Operasyonlara Yönelik Bir Stratejisi Oldu Mu? Evet İse, Nasıl?

Katılımcılardan dört tanesi (K2, K3, K6, K10) uluslararası tur operatörlerinin operasyonlara yönelik bir stratejilerinin olmadığını bildirmiştir. Üç tanesi (K1, K8, K9) tur operatörleriyle çalışmadıklarını ifade etmiştir. İki katılımcı (K4, K7) evet yanıtını verirken K4'ün yanıtı dikkat çekicidir. Uluslararası tur operatörlerinin kontratlarının iptal edilip maddi zorluk yaşamalarına sebebiyet verdiğini bildirmiştir. K5 ise Covid önlemleri dahilinde devam edildiğini bildirmiştir.

Sorulan soruya K1 kodu verilen birinci katılımcı: *“Tur operatörleri ile çalışmıyoruz. Kendi satışımızı kendimiz yapıyoruz.”*

Sorulan soruya K2 kodu verilen ikinci katılımcı: *“Hayır.”*

Sorulan soruya K3 kodu verilen üçüncü katılımcı: *“Hayır çünkü ne olacağını bilemediler.”*

Sorulan soruya K4 kodu verilen dördüncü katılımcı: *“Evet kontratları iptal edilip maddi zorluklar yaşamamıza neden oldular.”*

Sorulan soruya K5 kodu verilen beşinci katılımcı: *“Covid önlemleri dahilinde devam edildi.”*

Sorulan soruya K6 kodu verilen altıncı katılımcı: *“Hayır”*

Sorulan soruya K7 kodu verilen yedinci katılımcı: *“Evet, yolcu ve misafir sayısı azaltıldı.”*

Sorulan soruya K8 kodu verilen sekizinci katılımcı: *“Marina işletiyoruz, turlarla işimiz yok.”*

Sorulan soruya K9 kodu verilen dokuzuncu katılımcı: *“Bağlantımız yok.”*

Sorulan soruya K10 kodu verilen onuncu katılımcı: *“Hayır.”*

4.2.6 Gerçekten Salgının Tüm Dünyayı Etkisi Altına Alacağına Yönelik Bir Endişeniz Oldu Mu?

Salgının tüm dünyayı etkisi altına alacağına dair endişelerinin sorulduğu soruya dokuz katılımcı evet yanıtını verirken (K1, K2, K3, K4, K5, K6, K8, K9, K10) bir katılımcı (K7) hayır yanıtını vermiştir.

Sorulan soruya K1 kodu verilen birinci katılımcı: *“Tabiki oldu.”*

Sorulan soruya K2 kodu verilen ikinci katılımcı: *“Evet”*

Sorulan soruya K3 kodu verilen üçüncü katılımcı: *“Evet oldu”*

Sorulan soruya K4 kodu verilen dördüncü katılımcı: *“Evet oldu. Yaşadık ve gördük.”*

Sorulan soruya K5 kodu verilen beşinci katılımcı: *“Evet oldu. Çünkü bulaşma riski ve temas durumu yüksekti.”*

Sorulan soruya K6 kodu verilen altıncı katılımcı: *“Evet oldu.”*

Sorulan soruya K7 kodu verilen yedinci katılımcı: *“Hayır.”*

Sorulan soruya K8 kodu verilen sekizinci katılımcı: *“Evet kaygılandık.”*

Sorulan soruya K9 kodu verilen dokuzuncu katılımcı: *“Evet oldu.”*

Sorulan soruya K10 kodu verilen onuncu katılımcı: *“Evet”*

4.2.7 Bu Krize Yönelik Gerçekçi Bir Planlamanız Oldu Mu? Evet İse, Nasıl Bir Planlamanız Olduğunu Açıklar Mısınız?

Krize yönelik gerçekçi bir planlamalarının olup olmadığı sorusuna dört katılımcı (K5, K6, K7, K9) herhangi bir planlarının olmadığını bildirmişlerdir. Beş katılımcı (K2, K3, K4, K8, K10) plan oluşturduklarını bildirmişlerdir. Bir katılımcı (K1) ise beklemede olduklarını ifade etmişlerdir.

Sorulan soruya K1 kodu verilen birinci katılımcı: *“Şu an beklemedeyiz.”*

Sorulan soruya K2 kodu verilen ikinci katılımcı: *“Kriz dönemi bütçesi oluşturduk. Personel ile ilgili yeni iş planlaması oluşturduk”*

Sorulan soruya K3 kodu verilen üçüncü katılımcı: *“Krizde yatırım yapılmasına inanan bir firmayız. Bunun için yatırım yaptık”*

Sorulan soruya K4 kodu verilen dördüncü katılımcı: *“Oldu. Kısıtlı personel ile çalıştık. Gidişatı tahmin ederek yatırım ve renovasyon yapmadık.”*

Sorulan soruya K5 kodu verilen beşinci katılımcı: *“Olmadı.”*

Sorulan soruya K6 kodu verilen altıncı katılımcı: *“Olmadı.”*

Sorulan soruya K7 kodu verilen yedinci katılımcı: *“Olmadı.”*

Sorulan soruya K8 kodu verilen sekizinci katılımcı: *“Çalışanları iki gruba ayırdık. Vardiyalı sisteme geçtik ve özel dezenfektanları kullandık.”*

Sorulan soruya K9 kodu verilen dokuzuncu katılımcı: *“Olmadı. Bekledik.”*

Sorulan soruya K10 kodu verilen onuncu katılımcı: *“Evet korunma için, tüm tedbirlerin alınması için gerekli yatırımlar yapıldı.”*

4.2.8 İşletme Olarak Operasyonları/Faaliyetleri Ne Zaman Durdurdunuz?

İşletme olarak faaliyet veya operasyonları ne zaman durdurduklarına yönelik sorulan soruda iki katılımcı (K1, K8) durmadıklarını ifade etmiştir. Bir katılımcı (K6) 2020 yılında faaliyetlerini durdurduklarını, dört katılımcı (K5, K7, K9, K10) pandeminin açıklanmasıyla beraber faaliyetlerini durdurduklarını, üç katılımcı (K2, K3, K4) ise hükümet kararlarıyla beraber mecbur kaldıklarında faaliyetlerini durdurduklarını ifade etmiştir.

Sorulan soruya K1 kodu verilen birinci katılımcı: *“Hiç durmadık.”*

Sorulan soruya K2 kodu verilen ikinci katılımcı: *“2019 Ekim Ayında sezon bitti Otelimiz Kapandı. Haziran 2020 yılında kısıtlamalar nedeniyle de oteli kapattık. 2021 Temmuz ayında tekrar faaliyete geçtik.”*

Sorulan soruya K3 kodu verilen üçüncü katılımcı: *“Sadece 17 günlük kapanma olduğu sırada”*

Sorulan soruya K4 kodu verilen dördüncü katılımcı: *“Hükümetin kararları doğrultusunda kısıtlamalar olduğunda bizde işletme olarak kapalı kaldık.”*

Sorulan soruya K5 kodu verilen beşinci katılımcı: *“Pandemi ilan edilmesinin üzerine faaliyetlerimizi durdurduk.”*

Sorulan soruya K6 kodu verilen altıncı katılımcı: *“2020 yılında durdurduk.”*

Sorulan soruya K7 kodu verilen yedinci katılımcı: *“Salgın Türkiye’ye geldiğinde”*

Sorulan soruya K8 kodu verilen sekizinci katılımcı: *“Faaliyetlerimiz hiç durmadı. Tüm kısıtlamalardan muaf tutulduk.”*

Sorulan soruya K9 kodu verilen dokuzuncu katılımcı: *“Sezonluk çalıştığımız için bekledik.”*

Sorulan soruya K10 kodu verilen onuncu katılımcı: *“Covid başladığı zaman durdurduk.”*

4.2.9 Personel İle İlgili Politikanız Ne Oldu?

Dört katılımcı (K3, K4, K6, K7) kısa süreli çalışma ödeneği seçeneklerinden yararlandıklarını, bunların içinden iki katılımcı ise (K4, K6) personel çıkarma işlemi de uyguladıklarını bildirmişlerdir. İki katılımcı (K2, K5) kısa çalışma ödeneği ve ücretli, ücretsiz izin opsiyonlarından yararlandıklarını, iki katılımcı (K1, K9) Müşteri azalması yaşanmadığı için personelle alakalı tutumlarına geçmişteki şekilde devam ettiklerini ifade etmişlerken bir katılımcı devletten hiç yardım almadıklarını, bir katılımcı ise (K10) personel sayısını azalttıklarını ifade etmiştir (K8).

Sorulan soruya K1 kodu verilen birinci katılımcı: *“Müşteri düşüşü olmadığı için aynen devam ettik.”*

Sorulan soruya K2 kodu verilen ikinci katılımcı: *“I.K.Ç.Ö.”*

2. İZİN (Ücretli –Ücretsiz)

Sorulan soruya K3 kodu verilen üçüncü katılımcı: *“Kısa çalışma ödeneği almak.”*

Sorulan soruya K4 kodu verilen dördüncü katılımcı: *“Personel sayılarında azaltma yapıldı. Kısa çalışma programından faydalandık.”*

Sorulan soruya K5 kodu verilen beşinci katılımcı: *“Ücretli izin ve kısa çalışma ödeneği uyguladık.”*

Sorulan soruya K6 kodu verilen altıncı katılımcı: *“Kısa süreli çalışma ve İşten çıkarmak.”*

Sorulan soruya K7 kodu verilen yedinci katılımcı: *“Kısa süreli çalışma ödeneği”*

Sorulan soruya K8 kodu verilen sekizinci katılımcı: *“Devletten hiç destek almadık. Vardiyalı sistem ve hijyen tedbirleri ile çalışmaya devam ettik.”*

Sorulan soruya K9 kodu verilen dokuzuncu katılımcı: *“Bir değişiklik olmadı.”*

Sorulan soruya K10 kodu verilen onuncu katılımcı: *“Çalışan sayısını azalttık.”*

4.2.10 Devamlı Gelen Yabancı Müşterilerinizden Gelmek İsteyenler Oldu Mu?

Sürekli gelen yabancı turistlerden işletmeye olan talebe yönelik sorulan soruda sekiz katılımcı (K2, K3, K4, K5, K6, K7, K8, K10) evet yanıtını verirken içlerinden bir katılımcı (K3) yabancı turistlerin politikaca kısıtlamalardan dolayı gelemediklerini ifade etmiştir. Bir katılımcı (K9) sezon açıldığında talepleri karşılamaya çalıştıklarını, Bir katılımcı (K1) ise yalnızca yerli turistlere hitap ettiklerini ifade etmiştir.

Sorulan soruya K1 kodu verilen birinci katılımcı: *“Yerli turiste hitap ediyoruz.”*

Sorulan soruya K2 kodu verilen ikinci katılımcı: *“Evet.”*

Sorulan soruya K3 kodu verilen üçüncü katılımcı: *“Oldu ancak politikaca kısıtlamalardan dolayı gelemedi.”*

Sorulan soruya K4 kodu verilen dördüncü katılımcı: *“Evet oldu. Bazıları 2021 yaz sezonunda geldi, bazıları ise 2022 yazında geleceklerini ilettiler.”*

Sorulan soruya K5 kodu verilen beşinci katılımcı: *“Evet oldu. Sezon başladığında eski misafirlerimiz gelmeye devam etti. (Aşı olmak şartı ile)”*

Sorulan soruya K6 kodu verilen altıncı katılımcı: *“Evet oldu.”*

Sorulan soruya K7 kodu verilen yedinci katılımcı: *“Evet oldu. Çok fazla devamlı gelen yabancı misafirlerimiz olduğundan bu dönemde de gelmek isteyen oldu.”*

Sorulan soruya K8 kodu verilen sekizinci katılımcı: *“Marinamızda çok sayıda yabancı teknemiz var. Hiçbir değişiklik olmadı talep çok fazla doluluk oranı %121 kapasitede.”*

Sorulan soruya K9 kodu verilen dokuzuncu katılımcı: *“Sezon açıldığında talepleri karşılamaya çalıştık.”*

Sorulan soruya K10 kodu verilen onuncu katılımcı: *“Evet”*

4.3 Türkiye’de Koronavirüs (COVID-19) Salgını ve İlk Vakanın Görülmesiyle Yaşanan Süreçte Turizm Faaliyetlerinin Değerlendirilmesi

4.3.1 İşletme Olarak Ne Tür Tedbirleriniz Oldu? Örneğin Tur Operatörleri, Seyahat Acentaları, Bakanlık ve Diğer Kurumlar İle Görüşmeler Oldu Mu?

İşletme olarak hangi tedbirlerin uygulandığına dair soruya K1 seyahat acentasıyla çalışmadıklarını ifade ederken, K8 herhangi bir tedbirinin olmadığını, öneri olduğunu ancak herhangi bir önlem yaptırımı olmadığını ifade eden K10, geriye kalan bütün katılımcılar (K2, K3, K4, K5, K6, K7, K9) gerekli tedbirlerin alındığını, ifade etmişlerdir.

Sorulan soruya K1 kodu verilen birinci katılımcı: *“Hayır seyahat acentaları ile çalışmadık.”*

Sorulan soruya K2 kodu verilen ikinci katılımcı: *“Evet”*

Sorulan soruya K3 kodu verilen üçüncü katılımcı: *“Araçlarımıza ve ofisimize antiviral sistemi kurdurduk maske ve dezenfektan denetimi yapıldı.”*

Sorulan soruya K4 kodu verilen dördüncü katılımcı: *“Evet maske, mesafe dezenfektan, yiyeceklerin kapatılması ve personel tarafından dağıtılması gibi işlemler.”*

Sorulan soruya K5 kodu verilen beşinci katılımcı: *“Bakanlık yayınlanan genelgelere uymamızı önerdi. Bizde aynen uyguladık.”*

Sorulan soruya K6 kodu verilen altıncı katılımcı: *“COVID-19 önlemleri alındı. Otel dezenfekte ediliyor mu diye soruldu.”*

Sorulan soruya K7 kodu verilen yedinci katılımcı: *“Personele gerekli hijyen malzemeleri verildi. KÇÖ den faydalanmaları sağlandı. Ücretli izin verildi.”*

Sorulan soruya K8 kodu verilen sekizinci katılımcı: *“Olmadı”*

Sorulan soruya K9 kodu verilen dokuzuncu katılımcı: *“Herkes gibi yasaklara ve kısıtlamalara uyduk. Önerilen tedbirleri uyguladık. Özel bir önlem almadık”*

Sorulan soruya K10 kodu verilen onuncu katılımcı: *“Öneri oldu, önlem yaptırımı olmadı.”*

4.3.2 Koronavirüs (COVID-19) Salgını Nedeniyle Genel Olarak Endişe Duydunuz Mu? Aklınıza Gelen İlk Düşünce Ne Oldu?

Koronavirüs salgını nedeniyle herhangi bir endişe duyup duymadıklarının sorulduğu soruya K7 herhangi bir endişe içinde olmadığını bildirirken K1, K2, K3, K4, K5, K6, K8, K9, K10 endişe duyduklarını bildirmişlerdir.

Sorulan soruya K1 kodu verilen birinci katılımcı: *“Tabi ki duyduk. Turizm sektörünün sekteye uğrayacağını düşündük.”*

Sorulan soruya K2 kodu verilen ikinci katılımcı: *“Bu süreci minimum zararlar geçirebilmek”*

Sorulan soruya K3 kodu verilen üçüncü katılımcı: *“Ekonomi ve sağlığımız konusunda gerçek anlamda endişe duyduk”*

Sorulan soruya K4 kodu verilen dördüncü katılımcı: *“Duyduk. Vaka sayılarının artması, personelin covid’e yakalanması vb.”*

Sorulan soruya K5 kodu verilen beşinci katılımcı: *“Endişe duyduk. İlk olarak sokağa çıkma yasağı endişelendirdi.”*

Sorulan soruya K6 kodu verilen altıncı katılımcı: *“Endişe duyduk. Misafirlerimizin sağlığı bizim için önemli. Tedirginlik yaşadık.”*

Sorulan soruya K7 kodu verilen yedinci katılımcı: *“Çok endişe duymadım çünkü sağlık sistemimiz bu konuda yeterli seviyede olduğunu düşünüyorum.”*

Sorulan soruya K8 kodu verilen sekizinci katılımcı: *“Endişe duyduk tabi.”*

Sorulan soruya K9 kodu verilen dokuzuncu katılımcı: *“Evet endişe duyduk.”*

Sorulan soruya K10 kodu verilen onuncu katılımcı: *“Evet, sağlık.”*

4.3.3 Şu anki Duruma Göre Koronavirüs (COVID-19) Salgınının Ülkemizde Ne Kadar Süreceğine İlişkin İlk Görüşünüzü Paylaşır Mısınız?

Katılımcılardan salgının 2023 yılında biteceğini bildirenler K1, K2, K3, K5, K7, K8, K9’dur. K4 2024 yılında salgının sona ereceğini bildirirken K6, K10 uzun bir süre daha salgının devam edeceğini ifade etmiştir.

Sorulan soruya K1 kodu verilen birinci katılımcı: *“2023 sonrası salgının etkisiz olacağını düşünüyoruz.”*

Sorulan soruya K2 kodu verilen ikinci katılımcı: *“2 yıl daha”*

Sorulan soruya K3 kodu verilen üçüncü katılımcı: *“Ekonomik etkilerinin 2 yıl daha sürmesini bekliyorum. Ancak gerçek anlamda sağlık olarak ve sosyal olarak etkisinin 6 ay içerisinde bitmesini umuyoruz.”*

Sorulan soruya K4 kodu verilen dördüncü katılımcı: *“2024 yılı sonuna kadar covid 19 hayatımızda olacak biz covid ile yaşamayı tam olarak öğreneceğiz.”*

Sorulan soruya K5 kodu verilen beşinci katılımcı: *“2023’e kadar devam edeceğini öngörüyoruz.”*

Sorulan soruya K6 kodu verilen altıncı katılımcı: *“Uzun bir süre daha devam edecek sanırım.”*

Sorulan soruya K7 kodu verilen yedinci katılımcı: *“En az 2 sene daha süreceğini tahmin ediyorum.”*

Sorulan soruya K8 kodu verilen sekizinci katılımcı: *“2023 Mayıs ayına kadar süreceğini düşünüyorum.”*

Sorulan soruya K9 kodu verilen dokuzuncu katılımcı: *“Bilemiyorum. Belki iki yıl daha sürer.”*

Sorulan soruya K10 kodu verilen onuncu katılımcı: *“Bitmeyecek ve devam edecek.”*

4.3.4 Bakanlık ve Diğer Resmi Turizm Kurumların (Örneğin TÜRSAB, TUROB vb.) Koronavirüs (COVID-19) Salgını Nedeniyle Operasyonların/Faaliyetlerin Durdurulması İle İlgili Bir Tavsiyesi, Kararı Ya Da Uygulaması Oldu Mu? Evet İse, Ne Zaman Oldu? Örneğin İlk Ölümde Ya Da Ölüm Artışında Mı Ya Da Daha Erken Mi?

Bakanlık ve diğer resmi turizm kurumların herhangi bir karar, tavsiye veya uygulamasının olup olmadığı sorusuna K2, K6, K7, K8, K9 hayır yanıtını vermişlerdir. K1 ilk yıl yüzde elli azaltım olduğu ancak sonunda bir şeyin değişmediğini bildirmiştir. K5, ilk vakada uygulamaların başladığını bildirirken, K3 Mart 2020

sonunda olduğunu, K4 ise durdurma talebinin gelmediğini ancak temkinli olunması konusunda uyarıların yapıldığını, K10 ise tedbirlerin kurumlarca alındığını ancak bir yaptırım hakkının olmadığını ifade etmiştir.

Sorulan soruya K1 kodu verilen birinci katılımcı: *“İlk yıl yüzde elli müşteri azaltma yoluna gidildi ama sonda değişti.”*

Sorulan soruya K2 kodu verilen ikinci katılımcı: *“Hayır”*

Sorulan soruya K3 kodu verilen üçüncü katılımcı: *“Mart 2020 sonu itibarı ile oldu.”*

Sorulan soruya K4 kodu verilen dördüncü katılımcı: *“Durdurma talebi gelmedi. Ancak temkinli olunması konusunda bilgi paylaşımı yapıldı.”*

Sorulan soruya K5 kodu verilen beşinci katılımcı: *“Daha erken oldu. (İlk vakada)”*

Sorulan soruya K6 kodu verilen altıncı katılımcı: *“Hayır”*

Sorulan soruya K7 kodu verilen yedinci katılımcı: *“Hayır olmadı”*

Sorulan soruya K8 kodu verilen sekizinci katılımcı: *“Hayır olmadı.”*

Sorulan soruya K9 kodu verilen dokuzuncu katılımcı: *“Olmadı.”*

Sorulan soruya K10 kodu verilen onuncu katılımcı: *“Tedbirleri kurumlar alır yaptırım hakkı yok.”*

4.3.5 Kendi İsteddiği İle Rezervasyonlarını İptal Etmek İsteyenlere Karşı Nasıl Bir Uygulamanız Oldu?

Rezervasyon iptaline karşı uygulamaların sorulduğu soruya K2 iade işlemlerinin yapılmadığını, K1 bir sonraki yıla rezervasyon kaydırma işlemlerinin yapıldığını, K8 rezervasyon iptal talebinin olmadığını, K3, K4, K5, K6, K7, K9, K10 ise iade işlemlerinin yapıldığını ifade etmiştir.

Sorulan soruya K1 kodu verilen birinci katılımcı: *“Az miktarda sonraki yıla rezervasyon kaydırıldı.”*

Sorulan soruya K2 kodu verilen ikinci katılımcı: *“Ödeme iadesi yapılmadı”*

Sorulan soruya K3 kodu verilen üçüncü katılımcı: *“İptal ve iade işlemi gerçekleşti.”*

Sorulan soruya K4 kodu verilen dördüncü katılımcı: *“İleri sezonlara erteleme yapmalarını rica ettik. Kabul etmeyenlere paraları iade edildi.”*

Sorulan soruya K5 kodu verilen beşinci katılımcı: *“İptal işlemi yaptık.”*

Sorulan soruya K6 kodu verilen altıncı katılımcı: *“Oldu fakat önlemler ve güven karşılığında iptalleri lehimize çevirdik”*

Sorulan soruya K7 kodu verilen yedinci katılımcı: *“Geçerli sebep sunulduğunda iptal taleplerini onayladık”*

Sorulan soruya K8 kodu verilen sekizinci katılımcı: *“Olmadı aksine 181 tane beklemede talep var.”*

Sorulan soruya K9 kodu verilen dokuzuncu katılımcı: *“İptal ettik.”*

Sorulan soruya K10 kodu verilen onuncu katılımcı: *“İptallerini aldık.”*

4.3.6 Bakanlık Ülkedeki Turizm Tesis, İşletme, Ulaşım vb. Faaliyetleri İle İlgili Ne Tür Tedbirler Aldı?

Bakanlığı aldığı tedbirlerin sorulduğu soruya K1 KDV indiriminin yapıldığını, K2 kısa çalışma ödeneği desteğinin yapıldığını, K3 PCR testi ve % 50 kapasite uygulamasının yapıldığını, K4 ve K10 Turizm Bakanlığının ve Sağlık Bakanlığının getirdiği mecburi uygulamaların dışında bir uygulama yapılmadığını, K5 Kişi sayı sınırlaması –Sosyal Mesafe –Maske kullanım zorunluluğu uygulamasının yapıldığını, K6 gerekli önlemleri aldıklarını, K9 Bakanlığın bir tedbir almadığını, K8 marina işletmecisi

olduğu için bu soruya yanıt vermemiştir. K7 ise %70 kapasite uygulamasına gidildiğini açıklamıştır.

Sorulan soruya K1 kodu verilen birinci katılımcı: *“Desteklemek için KDV indirimi yaptılar.”*

Sorulan soruya K2 kodu verilen ikinci katılımcı: *“K.Ç.Ö.”*

Sorulan soruya K3 kodu verilen üçüncü katılımcı: *“PCR testi yüzde 50 kapasite uygulaması vb.”*

Sorulan soruya K4 kodu verilen dördüncü katılımcı: *“Turizm Bakanlığının işletmeler ile ilgili sağlık Bakanlığının tedbirleri dışında ekstra bir tedbir olmadı.”*

Sorulan soruya K5 kodu verilen beşinci katılımcı: *“Kişi sayı sınırlaması –Sosyal Mesafe –Maske kullanım zorunluluğu”*

Sorulan soruya K6 kodu verilen altıncı katılımcı: *“Gerekli önlemleri aldık.”*

Sorulan soruya K7 kodu verilen yedinci katılımcı: *“Tesiste %70 kapasite uygulanması”*

Sorulan soruya K9 kodu verilen dokuzuncu katılımcı: *“Bakanlık bizimle ilgili tedbir almadı. “*

Sorulan soruya K10 kodu verilen onuncu katılımcı: *“Yasal uygulamalarda belirtilen tedbirler alındı.”*

4.3.7 Koronavirüs (COVID-19) Salgını Nedeniyle Konaklama Tesislerinin Sağlık Personeli Ya Da Yurt Dışından Gelen Vatandaşların Karantinaya Alınması İçin Bedeli Devlet Tarafından Ödenerek Kullanılması Olabilir Miydi? Turizmciler Bu Konuya Nasıl Yaklaşmıştı?

Koronavirüs (COVID-19) salgını nedeniyle konaklama tesislerinin sağlık personeli ya da yurt dışından gelen vatandaşların karantinaya alınması uygulamasıyla ilgili sorulan soruya K1, K3, K4, K5, K6, K7 olabildiği yanıtını verirken K2 devletin değil sigortaların bu görevi üstlenmesinin mantıklı olabileceğini, K9, K10 bilgilerinin olmadığı yanıtını vermiştir. K8 marina işletmecisi olduğu için bu soruya yanıt vermemiştir.

Sorulan soruya K1 kodu verilen birinci katılımcı: *“Güzel olurdu ama yapılmadı.”*

Sorulan soruya K2 kodu verilen ikinci katılımcı: *“Devletin değil sigortaların bunu üstlenmesi mantıklı olurdu.”*

Sorulan soruya K3 kodu verilen üçüncü katılımcı: *“Bence olabildiği turizme için günü kurtarırdı.”*

Sorulan soruya K4 kodu verilen dördüncü katılımcı: *“Olabilirdi bazı yerlerde yapıldı. Biz de işletme olarak yardımcı olacağımızı duyurduk.”*

Sorulan soruya K5 kodu verilen beşinci katılımcı: *“Olabilirdi. Otelin kapalı olduğu durumlarda ekstra bir gelir ve destek olabilirdi.”*

Sorulan soruya K6 kodu verilen altıncı katılımcı: *“Olabilirdi.”*

Sorulan soruya K7 kodu verilen yedinci katılımcı: *“Olabilirdi. Seferberlik durumu olduğundan dolayı herkes bu konuda destek olabilirdi.”*

Sorulan soruya K9 kodu verilen dokuzuncu katılımcı: *“Bilemiyorum.”*

Sorulan soruya K10 kodu verilen onuncu katılımcı: *“Bilgin yok.”*

4.3.8 Hükümetin Koronavirüs (COVID-19) Salgını Nedeniyle Turizm İşletmelerine Sağladığı Somut Destek Nedir?

Hükümetin salgın nedeniyle uyguladığı somut desteklerin sorulduğu soruya K2, K4 ve K7 kısa çalışma ödeneği uygulamasının yapıldığını, K7 kısa çalışma ödeneğinin yanı sıra borç yapılandırma ve vergi affından da yararlandıklarını ifade etmişlerdir. K1, KDV oranının %8'den %1'e düşürüldüğünü, K3.100.000tl faizli krediden yararlandıklarını, K5, K8, K9 soruya yanıt vermezken K6 ve K10 ise herhangi bir desteğin olmadığını ifade etmiştir. Sorulan soruya K1 kodu verilen birinci katılımcı: *"KDV oranı yüzde 8 den yüzde bire düşürüldü"*

Sorulan soruya K2 kodu verilen ikinci katılımcı: *"KÇÖ (Kısa Çalışma Ödeneği)"*

Sorulan soruya K3 kodu verilen üçüncü katılımcı: *"Somut destek azdı.100.000tl. faizli kredi."*

Sorulan soruya K4 kodu verilen dördüncü katılımcı: *"Tüm iş sektörlerinde olduğu gibi kısa çalışma programı uygulandı. Bunun dışında olmadı."*

Sorulan soruya K6 kodu verilen altıncı katılımcı: *"Destek olmadı."*

Sorulan soruya K7 kodu verilen yedinci katılımcı: *"Borç yapılandırma, vergi affı, KÇÖ"*

Sorulan soruya K10 kodu verilen onuncu katılımcı: *"Somut bir destek görmedim."*

4.3.9 Çin'de Koronavirüs (COVID-19) Salgını Başladığında Hükümetin Aldığı Tedbirleri Ciddi Buluyor Musunuz?

Koronavirüs salgını başladığında hükümetin aldığı tedbirleri ciddi bulup bulmadıklarına yönelik soruya verilen yanıtlar değerlendirildiğinde K1, K3, K5, K6, K7, K9 evet yanıtını vermiştir. K2, K8 hayır yanıtını vermiştir. K10 hükümet değil vatandaşların tedbirleri önemsemediğini, K4 ise ilk zamanlarda sıkı tedbirlerin uygulanmadığını bildirmiştir.

Sorulan soruya K1 kodu verilen birinci katılımcı: *“Türkiye Covid salgınına en iyi tedbirleri alan ülke oldu.”*

Sorulan soruya K2 kodu verilen ikinci katılımcı: *“Hayır”*

Sorulan soruya K3 kodu verilen üçüncü katılımcı: *“Evet”*

Sorulan soruya K4 kodu verilen dördüncü katılımcı: *“İlk zamanlar hayır.”*

Sorulan soruya K5 kodu verilen beşinci katılımcı: *“Evet”*

Sorulan soruya K6 kodu verilen altıncı katılımcı: *“Evet”*

Sorulan soruya K7 kodu verilen yedinci katılımcı: *“Evet”*

Sorulan soruya K8 kodu verilen sekizinci katılımcı: *“Evet”*

Sorulan soruya K9 kodu verilen dokuzuncu katılımcı: *“Evet”*

Sorulan soruya K10 kodu verilen onuncu katılımcı: *“Hükümet olarak değil vatandaş tedbirleri önemsemiyor.”*

4.4 Koronavirüs (COVID-19) Salgını Sonrası Turizm Faaliyetlerinin Değerlendirilmesi

4.4.1 Koronavirüs (COVID-19) Salgını Sonrasında En Azından Bu Yılı Kurtarmak İçin Yeterli Talep Olacağını Düşünüyor Musunuz?

Koronavirüs salgını sonrasında turizme yeterli talebin olup olmayacağının sorulduğu soruya K6, K10 hayır yanıtını verirken K1, K2, K3, K4, K5, K7, K8, K9 evet yanıtını vermişlerdir.

Sorulan soruya K1 kodu verilen birinci katılımcı: *“Evet Turizm Konusunda rahatlama var.”*

Sorulan soruya K2 kodu verilen ikinci katılımcı: “*Evet*”

Sorulan soruya K3 kodu verilen üçüncü katılımcı: “*Evet*”

Sorulan soruya K4 kodu verilen dördüncü katılımcı: “*2022 sezonunun 2021 ve 2020 yıllarına göre daha iyi olacağını düşünüyoruz.*”

Sorulan soruya K5 kodu verilen beşinci katılımcı: “*Aşı oranı artarsa olabilir.*”

Sorulan soruya K6 kodu verilen altıncı katılımcı: “*Hayır*”

Sorulan soruya K7 kodu verilen yedinci katılımcı: “*Evet*”

Sorulan soruya K8 kodu verilen sekizinci katılımcı: “*Evet*”

Sorulan soruya K9 kodu verilen dokuzuncu katılımcı: “*Evet*”

Sorulan soruya K10 kodu verilen onuncu katılımcı: “*Hayır.*”

4.4.2 Koronavirüs (COVID-19) Salgını Sonrasında Türkiye’deki Otelcilik Yönetimi, Uygulamaları, Yatırımları vb. Anlayışında Bir Değişiklik Olur Mu?

Koronavirüs sonrasında Türkiye’deki otel yönetimi, uygulamaları ve yatırımları anlayışında bir değişikliğin olup olmadığının sorulduğu soruya tüm katılımcılar olumlu yanı vermişlerdir. K9 soruya yanıt vermemiştir.

Sorulan soruya K1 kodu verilen birinci katılımcı: “*Güvenli Turizme ön plana çıktı.*”

Sorulan soruya K2 kodu verilen ikinci katılımcı: “*Evet*”

Sorulan soruya K3 kodu verilen üçüncü katılımcı: “*Evet. Her şey dahil sistemi değişir ve Butik oteller daha yaygınlaşır.*”

Sorulan soruya K4 kodu verilen dördüncü katılımcı: *“Tabi ki olur. Covid bizlere kişisel hijyenin önemini daha iyi anlattı. Bu bağlamda hijyen anlamında değişiklik olacak.”*

Sorulan soruya K5 kodu verilen beşinci katılımcı: *“Olabilir. Hijyen kuralları uygulanmaya devam edilebilir”*

Sorulan soruya K6 kodu verilen altıncı katılımcı: *“Olur”*

Sorulan soruya K7 kodu verilen yedinci katılımcı: *“Evet sosyal mesafe ve hijyen kurallarının salgın sonrasında da uzun yıllar süreceğine inanıyorum.”*

Sorulan soruya K8 kodu verilen sekizinci katılımcı: *“Olur tedbirler bir süre daha devam eder.”*

Sorulan soruya K10 kodu verilen onuncu katılımcı: *“Evet.”*

4.4.3 Koronavirüs (COVID-19) Salgını Sonrasında, Sizce Küçük Oteller Mi Yoksa Büyük Oteller Mi Tercih Edilir?

Koronavirüs salgını sonrasında küçük otellerin tercih edileceği yönünde K1, K3, K5, K6, K8, K9, K10 görüş bildirmiştir. K2, K4 ve K7 ise hem küçük hem büyük otellerin tercih edileceğini bildirmişlerdir.

Sorulan soruya K1 kodu verilen birinci katılımcı: *“Küçük oteller ön plana çıktı.”*

Sorulan soruya K2 kodu verilen ikinci katılımcı: *“Hepsi”*

Sorulan soruya K3 kodu verilen üçüncü katılımcı: *“Küçük Butik oteller”*

Sorulan soruya K4 kodu verilen dördüncü katılımcı: *“Her ikisi de tercih edilir. Arz talep ve insan çeşitliliği bunu gerektirir.”*

Sorulan soruya K5 kodu verilen beşinci katılımcı: *“Küçük oteller daha az insan olacağı düşünülerek daha çok tercih edilebilir.”*

Sorulan soruya K6 kodu verilen altıncı katılımcı: *“Küçük oteller daha güvenli.”*

Sorulan soruya K7 kodu verilen yedinci katılımcı: *“Her ikisi de tercih edilir.”*

Sorulan soruya K8 kodu verilen sekizinci katılımcı: *“Küçük butik otellerin daha çok tercih edileceğini düşünüyorum.”*

Sorulan soruya K9 kodu verilen dokuzuncu katılımcı: *“Küçük işletmeler”*

Sorulan soruya K10 kodu verilen onuncu katılımcı: *“Küçük oteller ve önlem alan tesisler tercih edilir.”*

4.4.4 Koronavirüs (COVID-19) Salgını Sonrasında Öncelikle İç Turizm Mi Yoksa Dış Turizm Mi Hareketlenir? Neden?

Koronavirüs sonrasında turizm türlerinden (iç veya dış) hangisinin hareketleneceğinin sorulduğu soruya K4 ve K5 dış turizm yanıtını verirken, K1, K2, K3, K6, K7, K8 iç turizm yanıtını vermiştir. K9 ve K10 ise hem iç hem dış turizmin hareketleneceğini bildirmiştir.

Sorulan soruya K1 kodu verilen birinci katılımcı: *“İç turizm hareketlenir çünkü her ülke karantina uyguluyor.”*

Sorulan soruya K2 kodu verilen ikinci katılımcı: *“İç Turizm. Çünkü geri dönmesi kolay sigorta istemiyor eve dönüşü kolay”*

Sorulan soruya K3 kodu verilen üçüncü katılımcı: *“İç Turizm hareketlendi, Dış uçuş yasaları ve ülkeler arası kısıtlama nedeniyle”*

Sorulan soruya K4 kodu verilen dördüncü katılımcı: *“Son iki sezonda iç turizm hakim oldu bu nedenle dış turizmi daha hareketli olur düşüncesindeyim.”*

Sorulan soruya K5 kodu verilen beşinci katılımcı: *“Dış turizm hareketlenir. Çünkü uzun süre ülkeler arası girişler durdurulmuştur.”*

Sorulan soruya K6 kodu verilen altıncı katılımcı: *“İç turizm hareketlenir.”*

Sorulan soruya K7 kodu verilen yedinci katılımcı: *“İç turizm çünkü seyahat edilmesi daha kolay”*

Sorulan soruya K8 kodu verilen sekizinci katılımcı: *“İç turizm çünkü yabancı devletler daha sıkı. Tedbiri elden bırakmaz.”*

Sorulan soruya K9 kodu verilen dokuzuncu katılımcı. *“İkisi de hareketlenir.”*

Sorulan soruya K10 kodu verilen onuncu katılımcı: *“Her ikisi de çünkü dış turizme göre ülkemiz ucuz.”*

4.4.5 Koronavirüs (COVID-19) Salgını Sonrası Turistlerin Konaklama, Seyahat, Restoran İşletmelerinden Beklentileri Neler Olacaktır?

Koronavirüs salgını sonrası turistlerin beklentilerinin sorulduğu soruya katılımcılar hijyen ve tedbir kurallarına bir süre daha uyulması gerektiğini bildirmişlerdir.

Sorulan soruya K1 kodu verilen birinci katılımcı: *“Hijyen kurallarına uyulması ve toplu alanların azaltılması”*

Sorulan soruya K2 kodu verilen ikinci katılımcı: *“Tedbirlerin bir süre daha etmesi. Güvenli Turizme Sertifikalı Otel sayısının arttırması”*

Sorulan soruya K3 kodu verilen üçüncü katılımcı: *“Butiksel daha kalabalık olmayan yalın seyahatler”*

Sorulan soruya K4 kodu verilen dördüncü katılımcı: *“Ekstra hijyen, sosyal mesafe ve ücret indirimi olacaktır.”*

Sorulan soruya K5 kodu verilen beşinci katılımcı: *“Hijyen, kurallarının devam etmesi olacaktır.”*

Sorulan soruya K6 kodu verilen altıncı katılımcı: *“Tedbirleri arttırmak.”*

Sorulan soruya K7 kodu verilen yedinci katılımcı: *“Uzun bir süre daha mesafe ve hijyen gibi tedbir kurallarına uyulması beklenecektir.”*

Sorulan soruya K8 kodu verilen sekizinci katılımcı: *“Hijyen konularına çok dikkat edeceklerdir.”*

Sorulan soruya K9 kodu verilen dokuzuncu katılımcı: *“Hijyen kurallarına uyulmasını bekleyeceklerdir.”*

Sorulan soruya K10 kodu verilen onuncu katılımcı: *“Hijyen.”*

4.4.6 Koronavirüs (COVID-19) Salgını Sonrasında Turizm İşletmeleri Sosyal Mesafe İçin Yeni Bir Düzenleme Yapması Gerekir Mi? Bunun İçin Kapasite Kullanım Oranlarını Yeniden Düzenlemek İşletme Yönetimi ve Faaliyetlerini Nasıl Etkiler? (Örneğin Doluluk Oranının Düşürülmesi Fiyatların Yükselmesine Neden Olur Mu? vb.)

Koronavirüs salgını sonrasında turizm işletmelerinin yeni bir düzenlemeye duydukları ihtiyacın sorulduğu soruya K4, K5, K7 bu şekilde bir ihtiyacın olacağı yönünde görüş bildirmiştir. K1 doluluk oranının azaltılmasının maddi zarara neden olduğu yönünde görüş bildirirken K2 ve K6 bu yönde bir ihtiyacın olmayacağı yönünde görüş bildirmiştir. K3, K9 fiyatların yükseleceğini bildirmiştir. K8 soruya yanıt vermemiştir. K10 uygulama olmadığı için cevabı olmuyor yanıtını vermiştir.

Sorulan soruya K1 kodu verilen birinci katılımcı: *“İlk sene doluluk oranlarının azaltılması işletmelerin zarara uğramasına neden oldu.”*

Sorulan soruya K2 kodu verilen ikinci katılımcı: *“Hayır”*

Sorulan soruya K3 kodu verilen üçüncü katılımcı: *“Fiyatlar yükselir. zaten enflasyona yeniz düşecek olan fiyatlar bununla beraber artar.”*

Sorulan soruya K4 kodu verilen dördüncü katılımcı: *“Talep olur ancak tam uygulama sağlanamaz. Fiyat artışları kaçınılmaz olur.”*

Sorulan soruya K5 kodu verilen beşinci katılımcı: *“Olur. Çünkü mevcut kapasitenin getirdiği gelir dengesini sağlamak gerekir.”*

Sorulan soruya K6 kodu verilen altıncı katılımcı: *“Hayır şu anki tedbirler yeterli”*

Sorulan soruya K7 kodu verilen yedinci katılımcı: *“Salgın sonrasında da belirli kuralların olması gerektiğini düşünüyorum ve bütçelerin de ona göre yapılması gerekir.”*

Sorulan soruya K9 kodu verilen dokuzuncu katılımcı: *“Yarı kapasite olunca fiyatlara yansır”*

Sorulan soruya K10 kodu verilen onuncu katılımcı: *“Uygulama olmadığı için cevabı olmuyor.”*

4.4.7 Koronavirüs (COVID-19) Salgını Sonrasında Nasıl Bir Turizm Ürünü, Türü Ön Plana Çıkacaktır?

Koronavirüs salgını sonrasında nasıl bir turizm türünün ortaya çıkacağını sorulduğu soruya genel anlamda güvenli turizmin ön planda olacağı yanıtı verilmiştir.

Sorulan soruya K1 kodu verilen birinci katılımcı: *“Tatil köyü konseptleri bina turizminin önüne geçti.”*

Sorulan soruya K2 kodu verilen ikinci katılımcı: *“Güvenlikli, sağlıklı ve mesafeli bir Turizm ön plana çıkar”*

Sorulan soruya K3 kodu verilen üçüncü katılımcı: *“Butik ve yalın, Doğa Turizmi Sağlık Turizmi”*

Sorulan soruya K4 kodu verilen dördüncü katılımcı: *“Doğa turizmi ve Butik işletmeler daha çok tercih edilir düşüncesindeyim.”*

Sorulan soruya K5 kodu verilen beşinci katılımcı: *“Doğa turizmine ilgi artabilir kalabalığa adapte olamak uzun sürebilir.”*

Sorulan soruya K6 kodu verilen altıncı katılımcı: *“Görmek lazım”*

Sorulan soruya K7 kodu verilen yedinci katılımcı: *“Güvenli turizm artık daha ön plana çıkacaktır.”*

Sorulan soruya K9 kodu verilen dokuzuncu katılımcı: *“Bireysel faaliyetler ön plana çıkar. Özel tekne turları talep edilir.”*

Sorulan soruya K10 kodu verilen onuncu katılımcı: *“Tedbirleri alan işletme öne çıkıyor, maliyet artıyor bu da satışı etkiliyor.”*

4.4.8 Koronavirüs (COVID-19) Salgını Sonrası Turizmde Hızlı Bir Toparlanma İçin Neler Yapılmalı? Nasıl Strateji İzlemeli? Hangi Kurumlar, Birlikler, İşletme Grupları Ne Tür Sorumlulukları Üstlenmeli?

Koronavirüs salgını sonrasında turizmde toparlanma için neler yapılması gerektiğinin sorulduğu soruya ağırlıklı olarak devletin belirli alanlarda destek vermesi gerektiği savunulmuştur. K8 ise soruya yanıt vermemiştir.

Sorulan soruya K1 kodu verilen birinci katılımcı: *“Aşılama oranları arttırılmalı, Otel vergilendirmeleri düşmeli”*

Sorulan soruya K2 kodu verilen birinci katılımcı: *“Uçak sayısı arttırılmalı gerekli tanıtıcı ve önlem alınmış faaliyetler ön plana çıkarılmalı”*

Sorulan soruya K3 kodu verilen birinci katılımcı: *“Nakit akışı için devlet desteği ve turizm seyahat serbestliği”*

Sorulan soruya K4 kodu verilen birinci katılımcı: *“Merkezi Hükümetin Turizmde işletmelerine ciddi teşvikler vergi ve SGK indirimleri yapmalıdır. Bakanlık ve STK’ların reklama ağırlık vermeleri gerekir.”*

Sorulan soruya K5 kodu verilen birinci katılımcı: *“Turizm Bakanlığı otelcilerin sorunlarını dinlemeli ve destek olmalıdır.”*

Sorulan soruya K6 kodu verilen birinci katılımcı: *“Mevcut tedbirleri uygulatıp. Tedbirlerin devamını sağlamak.”*

Sorulan soruya K7 kodu verilen birinci katılımcı: *“Turizm Bakanlığının desteği ile daha çok teşvikler yapılabilir.”*

Sorulan soruya K9 kodu verilen dokuzuncu katılımcı: *“Herkes üstüne düşen görevi yapmalı”*

Sorulan soruya K10 kodu verilen onuncu katılımcı: *“Sabit maliyetlerde ciddi bir destek lazım.”*

4.4.9 Koronavirüs (COVID-19) Salgını Sonrasında Turizmde Normalleşme İçin Ne Kadar Bir Süre Gerekir?

Koronavirüs sonrasında turizmde normalleşme için gerekli olan sürenin sorulduğu soruya K1, K9 bu yıl (2021 yılı) normalleşmenin yaşandığını, K2 ve K8 2 yıl, K3 ve K6 1 yıl, K4 2-3 yıl, K5 salgın bittiği an normale döneleceğini, K7, K10 ise hiçbir zaman koronavirüs öncesindeki hale dönülemeyeceğini bildirmiştir.

Sorulan soruya K1 kodu verilen birinci katılımcı: *“Bu yıl normalleşme yaşandı. Devam edeceğini düşünüyoruz”*

Sorulan soruya K2 kodu verilen ikinci katılımcı: *“2 yıl”*

Sorulan soruya K3 kodu verilen üçüncü katılımcı: *“1 yıl”*

Sorulan soruya K4 kodu verilen dördüncü katılımcı: *“2-3 yıl”*

Sorulan soruya K5 kodu verilen beşinci katılımcı: *“Salgın bittiği an normale dönebilir.”*

Sorulan soruya K6 kodu verilen altıncı katılımcı: *“1 yıl daha”*

Sorulan soruya K7 kodu verilen yedinci katılımcı: *“Tamamen COVID-19 öncesi gibi bir normalleşme olacağını düşünmüyorum.”*

Sorulan soruya K8 kodu verilen sekizinci katılımcı: *“Yaklaşık 2 yıl.”*

Sorulan soruya K9 kodu verilen dokuzuncu katılımcı: *“2021 yılında normalleştik aslında”*

Sorulan soruya K10 kodu verilen onuncu katılımcı: *“Salgın bitmeyeceği için herkes bununla yaşamaya mecbur kalıp tedbirini alacak.”*

4.4.10 Koronavirüs (COVID-19) Salgını Sonrasında Bir Ders Çıkarmak Gerekirse; Bu Ders Nedir?

Koronavirüs salgınından çıkarılacak dersin sorulduğu soruya katılımcıların büyük kısmı hijyen ve tedbir kurallarının önemini vurgulamışlardır.

Sorulan soruya K1 kodu verilen birinci katılımcı: *“İnsan doğa ile barışmalı”*

Sorulan soruya K2 kodu verilen ikinci katılımcı: *“Tedbir-Önlem-Hijyen”*

Sorulan soruya K3 kodu verilen üçüncü katılımcı: *“Krizlere hazırlıklı olunmalı ve Sağlık sistemi dünyada gözden geçirilmeli.”*

Sorulan soruya K4 kodu verilen dördüncü katılımcı: *“Kişisel hijyen, toplu yanan ve bulunan yerlerde tedbir kurallarına uyma.”*

Sorulan soruya K5 kodu verilen beşinci katılımcı: *“Sorumluluk bilinci ve hijyenin önemi”*

Sorulan soruya K6 kodu verilen altıncı katılımcı: *“Her zaman tedbirli olmak lazım”*

Sorulan soruya K7 kodu verilen yedinci katılımcı: *“Birlikten güç doğar”*

Sorulan soruya K8 kodu verilen sekizinci katılımcı: *“Olası krizlerde önceden planlı stratejiler belirlenmeli.”*

Sorulan soruya K9 kodu verilen dokuzuncu katılımcı: *“Hijyenin ve sağlığın önemini anladık”*

Sorulan soruya K10 kodu verilen onuncu katılımcı: *“Salgınlara herkesin alışması ve tedbirlerini alması lazım.”*

4.4.11 Bunların Dışında Koronavirüs (COVID-19) Salgınının Ülkemiz Turizmine Etkisi Konusunda Belirtmek İstediklerinizi Lütfen Yazınız

Soruya katılımcıların verdikleri yanıtlar sırasıyla;

Sorulan soruya K1 kodu verilen birinci katılımcı: *“Turizm yatırımları devlet tarafından desteklenirse, Türkiye bu krizi fırsata çevirebilir.”*

Sorulan soruya K2 kodu verilen ikinci katılımcı: *“Sermaye yapısı güçlü olmayan oteller ve acentalar maalesef hayatlarını devam edemedi. Bunun yanında açılmayan otellerin personelleri başka yerleri ve sektörleri tercih etti. Bilgili ve kalifiye eleman sıkıntısı yaşanmaktadır.”*

Sorulan soruya K3 kodu verilen üçüncü katılımcı: *“Turizmcilerin Corona virus ile sektörel olarak yalnız olduğu kanımca anlaşılmıştır. Daha çok etkili olabilmek adına Her türlü oluşum yapılmalı”*

Sorulan soruya K4 kodu verilen dördüncü katılımcı: *“Corona virüsü bize kişisel hijyenin ve toplu bulunulan mekanlarda alınacak önlemlerin ve sağlığın önemini çok güzel öğretti. İnsanların bu pandemiden çok şey öğrendiğini düşünüyoruz. Ülkemizde Turizm gelirleri vergi gelirinden sonra 2. Sırda yer almaktadır. Dolayısı ile Tüm yurttaşlar Turizmin önemini iyi anlamalıdır. Ülkemize gelen Turisti en iyi şekilde ağırlamamız gerekir. Onları Ülkelerine mutlu bir şekilde uğurlamalıyız.”*

Sorulan soruya K5 kodu verilen beşinci katılımcı: *“Turizme etkisi: Maddi kayıplar-Tecrübeli personel-İşsizlik artışı oldu.”*

Sorulan soruya K6 kodu verilen altıncı katılımcı: *“Her zaman tedbir ve sağlık konularında uygulamaları arttırıp devamını sağlamak lazım. Hükümetin personel konusunda SSK primlerinde %50 indirim yapılmasının bu gibi işletmelere büyük destek olacağını tahmin ediyorum.”*

Sorulan soruya K8 kodu verilen sekizinci katılımcı: *“Marina işletmeciliği olarak pandemi bizi olumsuz etkilemedi. Aksine tekne satışları ve kiralamalar arttı. İnsanlar toplu değil bireysel eğlence faaliyetlerine yöneldi.”*

Sorulan soruya K9 kodu verilen dokuzuncu katılımcı: *“Salgın sadece ülkemizi değil tüm dünyayı etkisi altına aldı. Herkes etkilendi. Devletimizin desteği ile çok kısa zamanda toparlanacağımızı düşünüyorum”*

Sorulan soruya K10 kodu verilen onuncu katılımcı: *“Yok.”*

5. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Turizm hassas ve kırılgan yapısından dolayı dünyanın herhangi bir ülkesindeki veya bölgesindeki krizlere karşı oldukça savunmasızdır. Turizm talebi genişletilebilir bir yapıya sahip olduğundan sürekli gelişim ve etkileşim halindedir. Turizm gelecekte kullanılmak üzere depolanabilen bir ürün olmadığından, bugün rezerve edilmeyen odalar, koltuklar, masalar daha sonra satılmak üzere devredilemez. Geçmişte yaşanan birkaç örnek dışında (örneğin 2008 yılı finansal krizi) krizler bölgesel sonuçlar doğurmuş ve küresel turizm hareketlerini sınırlı ölçüde etkileyecek bir düzeye ulaşmıştır. Etkisi ve hızı göz önüne alındığında, küresel turizm sektörünün daha önce COVID-19 gibi bir krizle karşı karşıya kaldığını söylemek zordur (Büyük ve Can, 2020).

Yapılan araştırmalardan da anlaşıyor ki turizm, Covid 19 salgınından etkilenen sektörlerin başında gelmektedir. Salgınla birlikte gelişen yapısal dönüşüm aynı zamanda tüketici davranışlarının da değişmesine neden olmuştur. Covid 19 salgını hakkında ki belirsizlikler kısıtlamalar, geçici yada sürekli işten çıkarmalar ve sürecin belirsizliği gibi nedenlerle insanlar da oluşan kaygı, korku ve panik tatile olan talebi düşürmüştür. İnsanların kolayca vazgeçtiği ilk tasarrufuturizm için planlanan harcamalardan olmuştur (Şeker vd., 2020). Çünkü seyahat kısıtlamaları ile talepteki en büyük düşüş ağırlıklı olarak turizm sektörüne yaşanmıştır.

Hastalığın seyrine bakıldığında COVID-19 salgını diğer salgınlardan ayıran özellik olarak çok ani ve hızlı yayılmasının yanında bulaşma süreci ile tedavisinin belirsizliğidir. Medya aracılığı ile yapılan haberlerden doktorların, neyle ve nasıl mücadele edeceklerini bilmedikleri ve bu nedenle hastalığa karşı çaresiz kaldıkları anlaşılmıştır. Bu belirsizlikler insanlarda panik yaratmış ani kararlar almalarına neden olmuştur. Koronavirus salgını küresel bir kriz olduğundan her ülke, turizmi de doğrudan etkileyen zorunlu seyahat önlemleri almak zorunda kalmışlardır. Ertelenen ya da iptal edilen seyahatler ülkemizde çok önemli ekonomik daralmanın yaşanmasına neden olmuştur. Ekonomik kriz Türkiye'nin yanında turizmden büyük gelirler elde eden bir çok ülkeyi de olumsuz etkilemiştir. Çok çeşitli turizm değerlerine sahip olan

İzmir destinasyonları ile yerli ve yabancı turistler tarafından oldukça tercih edilen Turizm kentlerinden biridir. İzmir turizmi de tüm beldeleri ile birlikte COVID-19 salgınından etkilenmiştir.

İzmir'in en önemli turizm beldelerinden Seferihisar'da turizm sektöründe 7 otel yöneticisi, 1 marina genel müdürü, 1 seyahat acentesi işletmecisi 1 tekne turu işletmecisi ile yapılan görüşmeler neticesinde turizm sektörünün koronavirüs salgınından etkilendiği görülmüştür. Görüşme ile paylaşılan bilgiler doğrultusunda Seferihisar'da turizme olan talebin pandeminin başında düştüğü görülmüştür. Fakat insanların tatil niyetlerinden tamamen vaz geçemedikleri, seyahat sınırlamalarının kalkmasının ardından tekrar talebin arttığı işletme temsilcileri ile yapılan görüşmelerden anlaşılmıştır. Mülakat sonuçlarından elde edilen dikkat çekici bir diğer detay ise bireylerin tatil isteklerinden vazgeçemedikleri gibi, pandemi olsa dahi planlarında bir değişiklik yapmayıp, tedbirlerini alarak otellere gelmeye devam ettikleri görülmüştür. Katılımcılardan bir tane otel işletmecisi otellerini hiç kapatmadıklarını, önceden rezervasyonu olan müşterilerini ağırlamaya devam ettiklerini ve hiçbir problem yaşamadıklarını belirtmiştir.

Korona virüs pandemisi turizm işletmecilerinde ilk başta korku, kaygı ve panik etkisi yapmış olsa da insanlar, ümitlerini hiçbir vakit kaybetmeyip, beklemeyi ve süreci görmeyi tercih etmişlerdir. Bunu destekleyici bir bilgi olarak Seferihisar Ruhsat İşlemleri Müdürlüğü ile yapılan birebir görüşme sonucunda alınan verilere göre, Korona virüs salgınının henüz ülkemizde görülmediği dönem olan 2019 yılında 3 adet işletme, hastalığın ülkemize geldiği yıl 2020 yılında 1 adet işletme ve 2021 yılında 2 adet işletme faaliyetine son vermiştir. Buna karşılık 2019 yılında 26 işletmeye 2020 yılında 24 işletmeye, 2021 yılında ise 25 işletmeye, turizm tesisi işletme ruhsatının verildiği görülmüştür. Araştırmada toplanan verilere göre Türkiye'de Korona virüs salgınının görülmeye başladığı 2020 yılının Mart ayından itibaren uygulanan kısıtlamalarla birlikte turizm paydaşları kısa süreli ekonomik kaygı içine girmişlerdir. Fakat bu kaygı uzun sürmemiştir. Zira 2019 yılında 3 turizm işletmesi kapanırken 26 turizm işletmesi açılmıştır. 2020 yılında ekonomik kaygılar bitmiş, umutlar daha da yeşermiştir. Bu dönemde sadece 1 işletme faaliyetine son verirken, 25 turizm işletmesi faaliyete geçmiştir. Pandeminin etkisinin önceki yıllara göre nispeten azaldığı 2021

yılına bakıldığında ise 2 işletme faaliyetine son verirken 25 turizm işletmesi daha faaliyete geçmiştir. Bundan da anlaşılıyor ki beklenenin aksine Seferihisar'a gelmek isteyen turistlerin büyük çoğunluğu tatil isteklerinden vaz geçmemiş, tatilini ertelemiş veya tercihinde değişiklik yapmıştır. Kriz koşullarında dahi insanların tatil arayışı içinde olması, tatil yapmanın insanlar için lüks olmaktan çıkıp, temel ihtiyaçları arasına girdiği söylenebilir. Ancak alternatif turizm faaliyetlerine talebin artmasından görülüyor ki insanların ucuz otel, ucuz tatil arayışlarının yerini güvenli tatil olanakları almıştır.

Dolayısıyla elde edilen rakamlardan ve yapılan görüşmelerden çıkarılan sonuç, turizm işletmelerinin sağlık için tüm koşulları sağlayıp güvenli tatil ortamı hazırladıkları sürece talebin bitmeyeceği aksine turizm hareketliliğinin artarak devam edeceği yönünde olmuştur. Salgın döneminde yöneticiler, Seferihisar'da otellerin kontenjan kısıtlama tedbirinden dolayı müşteri taleplerini karşılayamayıp, başka otel ya da pansiyonlara yönlendirdiklerini belirtmişlerdir. Hatta 2021 yılında aşırı talep nedeniyle yazlık sahiplerinin de evlerini yaz döneminde kiraya verdikleri görülmüştür. Katılımcılar gelecekte turistlerin bireysel turizme yöneleceklerini ve daha çok butik otelleri tercih edeceklerini belirtmişlerdir. Pandeminin bir süre daha devam edeceği ancak devamında yine hijyen kurallarına dikkat edeceklerini de bildirmişlerdir. Katılımcılardan marina yöneticisinin sorulara verdiği yanıtlar ise dikkat çekici bulunmuştur. Kısıtlamaların da etkisiyle konaklama ve seyahat işletmelerine pandeminin başında talep azalsa da tekne turizmine yönelik talepte azalma görülmemiştir. Aksine tekne kiralama ve satın alma taleplerinde beklenmedik bir artış yaşanmıştır. Bu artışta marinaların kısıtlamalardan muaf tutulmasının da etkili olduğu değerlendirilmiştir. Dolayısıyla daha güvenli ve izole olarak kabul edilen tekneler, pandemi sürecinde güvenilir bulunmuş, bireylerin değişen yaşam şekilleriyle seçtikleri turizm türü de farklılık göstermiştir.

Pandemiden sonra da bireylerin bundan sonraki yaşamlarında daha izole bir yaşantıya geçmeleri beklenmektedir. Katılımcılar bu konuda butik otellerin daha revaçta olacağını ifade etmişlerdir. Buna göre hem kişilerin yaşam şekilleri değişikliğe uğramış hem de turizm faaliyetlerinin de bu doğrultuda değişeceği düşünülmektedir.

Koronavirüs (COVID-19) salgınının ülkemiz turizmine etkisi konusunda katılımcıların büyük çoğunluğu turizmin devlet desteğine ihtiyaç duyduğunu, sektörün yalnız bırakılmaması gerektiği, kalifiye eleman sıkıntısı yaşadıklarını belirtmişlerdir. Görüşme sonucunda, sektör öncülerinin Turizmin ülke ekonomisine olan katkısı düşünüldüğünde kaderine terk edilmemesi gereken bir sektör olduğunun farkına varılması gerektiği ve bu doğrultuda istikrarın sağlanması için kalıcı devlet desteğine ve teşvikine ihtiyaç duydukları görülmüştür. Koronavirüs salgını sürecinde turizme destek ve beklentilerin daha da arttığı ve kalıcı destek ve teşvik projelerinin beklentisi içinde oldukları anlaşılmıştır. Hepsinden farklı olarak Marina işletmecisi kendilerinin aldıkları özel tedbirlerle süreci sıkıntısız yaşadıklarını. Pandeminin ilk görülmeye başladığı andan itibaren tekne satışlarının ve tekne kiralama taleplerinin arttığını. Dolayısı ile Pandeminin kendilerini olumsuz etkilemediğini belirtmiştir.

Türkiye’de Koronavirüs (Covid-19) salgını öncesi turizme ilişkin sonuçlar

Ulusal veya sektörel krizlerin çözümünde kurum, işletmelerle ilişkiler ve iletişim aktif rol oynamaktadır (Pforr ve Hosie, 2008; Demir, 2011; Sigala, 2011; Fearn-Banks, 2016). Koronavirüs (Covid-19) salgını öncesinde turizm işletmelerinin turizm kuruluşları ve resmi kuruluşlarla profesyonel işbirliği kuramadığı ortaya çıkmıştır. Bu nedenle, salgın öncesi önlemlerin benimsenmesi, uygulanması ve etkilerinin azaltılmasında işbirliği ve iletişim eksikliği, bu sürecin etkin bir şekilde yönetilmesini zorlaştıracaktır. Tüm dünyayı etkisi altına alan ve ekonomik, sosyal ve psikolojik sonuçları olan Koronavirüs (Covid-19) salgınıyla mücadelede tüm kurum, işletme ve bireyler arasında etkin işbirliği ve iletişim esastır. Koronavirüs (Covid-19) salgını nedeniyle işletmelerin tamamen veya kısmen çalışmayı bırakması iş, üretim, satış ve hizmetlerin kesintiye uğramasına ve doğal olarak gelir kaybına yol açacaktır (Baldwin ve Tomiura, 2020) ve çeşitli sorunlara neden olacaktır. (McKibbin ve Fernando, 2020). Bu anlamda salgının etkin iletişim ve ilişki yönetimi ile üstesinden gelinmesi, girişimcilerin ticari faaliyetlerini sürdürebilmeleri için birçok ekonomik ve sosyal sorunun çözülmesi anlamına gelmektedir.

Turizmde en önemli oyuncular uluslararası turizm organizasyonları, tur operatörleri, seyahat acenteleri ve zincir şirketlerdir. Uluslararası turizm operatörleri, turizm

operasyonlarının temel belirleyicileridir (Demir, 2017). Turizm işletmecileri, uluslararası alanda gelişen tüm olumsuz durumlara karşı turizm işletmelerini ve ulusal turizm kurumlarını stratejik olarak değerlendirerek önemli bir rol oynamaktadır. Araştırmanın sonuçları iki vakayı ortaya çıkardı; Birincisi, bazı tur operatörleri mevcut rezervasyonlarını erteleyerek seyahat işletmeleri ile uzun vadeli ilişkiler kurarken, ikincisi bazı tur operatörleri rezervasyonları iptal ederek "ön ödeme", "erken ödeme" vb. geri ödeme gerektirir ancak bu fırsattan yararlanarak indirim almak için tur operatörlerinden para iadesi talep eden tur operatörleri bulunmaktadır.

Turizm işletmelerinin kriz yönetimi konusunda deneyim eksikliği, gerçekçi ve etkili bir plan geliştiremediklerini göstermektedir. Turizmin farklı alanlarında faaliyet gösteren işletmelerin yapısal ve sektörel özelliklerine göre bir yönetim planı oluşturmak, olumsuz durumların kolayca üstesinden gelmelerini sağlayacaktır (Ritchie, 2004; Jia vd., 2012). Yönetim planı olmayan veya sağlama kabiliyeti olmayan bir yöneticinin olmaması, Corona Virüs (Covid-19) salgını gibi çeşitli kriz dönemlerinde zorluklarla karşılaşabiliyor. Çoğu turizm işletmesi bu dönemde salgını ve sektörün gidişatını yansıtan herhangi bir plan yapmamıştır.

Türkiye’de Koronavirüs (Covid-19) salgını sürecinde turizme ilişkin sonuçlar

Her sektörel veya ulusal krizde, hükümetler farklı ekonomik destek veya teşvik önlemleri kullanabilir (Henderson, 2007; Jóhannesson ve Huijbens, 2010). Ancak bu programlar tüm işletmelerin ihtiyacını karşılamayabilir veya olumsuz koşullar nedeniyle kullanımı kolay olmayabilir. Koronavirüsü (Covid19) salgını nedeniyle hükümet, işletmelere kredi sağlamak için araştırmalara başladı ancak birkaç özel banka dışında bankaların olumlu bir yaklaşımı ve koşulları yok gibi görünüyor. Kredileri güvence altına almak çekici değildir ve yeni banka uygulamalarında faiz ve anapara ödemelerinde temerrüde düşer. Kredi erteleme ve 3 aylık katkı payı gibi destekler bulunmaktadır (Karanfil, 2020). Bu desteklerin işletmelerin ihtiyaçlarını nasıl karşılayacağı konuşuldu. Öte yandan, tur operatörleri ve seyahat acenteleri tarafından yapılan “erken ödeme”, “ön ödeme”, “avans” ödemeleri nedeniyle krediye ihtiyaç duyan turizm işletmelerinin içinde bulunduğu ekonomik sıkıntılar önemli bir sorun teşkil etmektedir. Ancak bazı kriz dönemlerinde olduğu gibi bazı tur operatörleri

ve seyahat acentalarının fiyat indirimine gitmesi turizmi olumsuz etkileyecek bir diğer yaklaşımdır.

Turizm faaliyetlerinin düşük kapasitede yürütülmesini sağlayacak önlemler alınırse tatil fiyatları yükseltilebilir. Türkiye'de Koronavirüs (Covid-19) salgınında ilk kez görüldüğü gibi, insanların kendi sağlıkları ve ailelerinin sağlığına yönelik kaygıları, durumun ciddiyetini anladıklarını gösteriyor. Elbette insanlar önce sağlıklarını sonra da maddi durumlarını düşüneceklerdir. Sağlık ve ekonomik kaygıların turizm sektöründeki düzenleme sürecine ilişkin karamsar veya temkinli görüşler yarattığı doğrudur. Araştırma bulguları ve literatür verileri, öncelikle sağlıkla ilgili endişeleri belirleyerek bir normalleşme sürecine ihtiyaç olduğunu göstermektedir. Turizm endüstrisi, bireylerin ekonomik, psikolojik ve sosyolojik normalleşmesine katkı sağladığı için salgının etkisinden kaçınılmalıdır (Bakar ve Rosby, 2020; Higgins-Desbiolles, 2020). Bu durum turizm işletmelerinin bir yandan ekonomik ve ticari faaliyetlerini sürdürebilmeleri, diğer yandan insanların psikolojik ve sosyolojik ihtiyaçlarını karşılamaları açısından oldukça önemlidir.

Türkiye’de Koronavirüs (Covid-19) salgını sonrası turizme ilişkin sonuçlar

Türkiye'nin ekonomik ve sosyal yaşamında düzenlemenin turizm üzerindeki etkisi aynı düzeydedir çünkü aynı kaygının turizm sektöründe de olduğu doğrudur. Ülkeler bir yandan turistik tesisler açmayı planlarken, diğer yandan salgın hastalıklardan korunmaya çalışıyorlar. Özellikle destinasyon pazarı seyahat kısıtlamaları, psikolojik hazırlık ve yeterli ekonomik harcama gücü, uluslararası turizm faaliyetlerinin belirleyicileri olacaktır. Bu aşamada her ülke öncelikle iç turizme odaklanarak işletmelerin ekonomik kayıplarının yanı sıra halkının sosyal ve psikolojik ihtiyaçlarını karşılamalarına olanak tanıyacaktı. Ülkelerin iç turizme odaklanmasının bir diğer nedeni de dış hat uçuşlarının başlaması, sınırların açılması, seyahat kısıtlamalarının kaldırılması ve uluslararası seyahat izinlerinin verilmesidir. Öte yandan salgının insanlar üzerindeki psikolojik etkisini kısa sürede atlatmak kolay olmayacaktır. İnsanlar kendilerini daha güvende hissediyorlar ve yurtdışındaki ekstra sağlık maliyetleri caydırıcı olacaktır. Her ülkenin vatandaşları için yurtdışında bir salgın endişesi ve korkusu, öncelikle kendi ülkelerinde tatil taleplerinin yerine getirilmesine

neden olacaktır. Koronavirüs (Covid-19) salgınının yol açtığı olumsuzluklar ve can kayıpları, turizm ürün ve hizmetlerinin artık (Covid-19'un yayılmasından önceki) eskisi gibi olmayacağını göstermiştir (Gössling vd., 2020). Bu acı deneyim, turist olarak sağlık koşullarımıza karşı daha dikkatli, seçici ve dikkatli olmamızı gerektiriyor. Kitle turizmi olanakları, ulaşım, restoran ve eğlence mekanları, güzergahlar ve transferler yerine butik tesisler, özel veya küçük grup tatilleri ve kişiye özel hizmetler sunan seyahat hizmetleri için kaçınılmaz bir tercih olmuştur. Öte yandan yoğun zaman ve yerlerden kaçınmak, daha doğal, el değmemiş ve hijyenik yerler aramak turistler için günün sırası olacaktır. Turistler bir yandan sosyolojik olarak etkileşime girecek, diğer yandan psikolojik kaygıları belirli bir süre devam edecektir. Dolayısıyla sosyal mesafe ve kısmi izolasyon kurallarının gezginler arasındaki etkisi de davranışlarını belirleyecektir.

Turizm operatörleri, havayolları ve otel işletmeleri, sermaye, fiziksel ekipman, sabit maliyetler, istihdam ve turizm endüstrisindeki büyük ciro nedeniyle Koronavirüs (Covid-19) salgınından etkilenmiştir (Ruiz Estrada vd., 2020; Sułkowski, 2020). Ancak bu, yatçılık ve kruvaziyer şirketleri gibi diğer turizm işletmelerini ve yiyecek içecek işletmelerini etkilemediği anlamına gelmez. Bu nedenle tur operatörlerinin, havayollarının ve otel işletmelerinin faaliyet ve faaliyetlerinin tek taraflı olarak kullanılması hiçbir anlam ifade etmemektedir. Benzer şekilde diğer turizm işletmeleri ile ilgili olarak da etkin bir şekilde uygulanmalıdır. Koronavirüs (Covid-19) salgını turizm işletmelerini diğer tüm sektörlerden daha fazla vurmuştur (Boone vd., 2020; Craven vd., 2020). Bu işletmeler arasındaki yoğun rekabet, turizm merkezlerinde bazı tesis ve araçların, sağlık ve güvenlik önlemlerinin ve uygulamalarının geri kalmasına neden olmuştur (Fernandes, 2020). Bu deneyimden sonra turizm işletmelerinin işlerini devam ettirebilmeleri, aşırı kalabalıklaşmayı önlemek için kapasite kullanımlarını azaltabilmeleri, özel (işletme veya küçük grup) özel hizmet sunumuna yönelik yeni önlemler alabilmeleri ve sosyal seviyeyi düşürebilmeleri için sağlık ve güvenlik hizmetlerini üst düzeyde sürdürmeleri gerekmektedir. Koltuk kısıtlamalarına ek olarak, tur şirketlerinin uygun sağlık önlemlerini alması ve gerektiğinde sağlık personeli bulundurması çok önemlidir. Konaklama tesisleri için her şey dahil sistem yerine oda+kahvaltı kullanırken veya her şey dahil sistemi farklı olarak kullanırken, restoran, bar, hamam vb. kullanırken alan kapasitesini en az yarı yarıya azaltmak

önemlidir. Havuzlar, plajlar, restoranlar vb. kullanıldığında uzak oturma ve dinlenme alanlarının düzenlenmesi de önleyici tedbir olarak değerlendirilebilir. Ancak oteller, restoranlar vb. bu tür mekanlar artık açık büfe yerine sipariş bazlı hizmet gerektirir. Turizm işletmelerinde satış, rezervasyon, resepsiyon, ofis hizmetleri, danışmanlık vb. hizmet sunumunda teknolojik araç ve uygulamalara öncelik verilmelidir.

Yapılan görüşmelerden anlaşıyor Korona virüs salgını Turizm sektörünü doğrudan ve çoğunlukla olumsuz yönde etkilemiştir. İnsanların tatil yapma isteğinde bir değişiklik olmasa da devletin aldığı kısıtlamalar ve yasaklar nedeniyle talebin ertelenmesine ya da tercihin değişmesine neden olmuştur. Yasaklar, kısıtlamalar ve iptal edilen rezervasyonlar nedeniyle turizm paydaşlarının çoğu 2020 yılında otellerini hiç açamamışlardır. Bu durumda devlet desteği yeterli olmamış ve otel çalışanlarının büyük kısmı başka sektörlerle yönelmiştir. Yetişmiş elemanları otellerden ayrılmış olması sonraki yıllarda kalifiye eleman yetersizliğine neden olmuştur.

Turizmin yerel ve ülke ekonomisine sağladığı katkıyı düşününce Turizm sektörünün kaderine terk edilmemesi gerekir. Bu sebeple olası krizler için önceden hazırlanmış bir hareket planının olması gereklidir. Kaliteli hizmetin sağlanması ve bu kaliteli hizmetin sürdürülebilmesi için eğitilmiş ve kalifiye personelin olması gerekir. Bu doğrultuda Turizm eğitim merkezleri açılabilir ve yetişmiş personelin devamlı çalışabilirliğinin sağlanması için de devlet desteği sağlanabilir. COVID-19 sürecinde değişen turizm taleplerine karşılık talebi karşılamak için AR-GE çalışmaları yapılmalıdır. Talebin daha yüksek olduğu görülen kamp - karavan turizmi ve tekne turizmi paketleri geliştirilmeli, her bütçeye uygun daha izole ve bağımsız tatil paketleri oluşturulabilir.

KAYNAKLAR

- Acuner, Ş. A. (2006). *Alternatif turizm türlerinin Doğu Karadeniz bölgesi turizm potansiyelinin gelişimine etkisi*, Milli Prodüktivite Merkezi, Ankara
- Akat, M. ve Karataş, K. (2020). Psychological effects of COVID-19 pandemic on society and its reflections on education. *Electronic Turkish Studies*, 15(4).
- Albayrak, A. (2013). *Alternatif turizm*, Detay Yayıncılık, Ankara.
- Alpago, H., Alpago, D. (2020). Korona virüs ve sosyoekonomik sonuçlar. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, (8). DOI: 10.21733/ibad.716444.
- Alpago, H. (2018). İktisadi düşünce tarihi, güncel ve eleştirisel bir bakış açısıyla. *Çizgi Yayınları*, Konya
- Andoh, R. (2020). The impact of COVID-19 on Global Economy: The Case of the Czech Republic. *International Journal of Multidisciplinary Sciences and Advanced Technology*.
- Aslan, R. (2020) Tarihten günümüze epidemiler, pandemiler ve COVID-19. *Ayrıntı Dergisi*, 8(65).
- Aspin, D. & Chapman, J. (2001). Towards a philosophy of lifelong learning. Aspin, D. & Chapman, J., Hatton, M., Sawano Y. (Eds.). *International handbook of lifelong learning* (pp. 3-33). KluwerAcademicPublishers.
- Avcıkurt, C. (2017). *Turizm sosyolojisi genel ve yapısal yaklaşım* (5. baskı). Detay Yayıncılık, Ankara
- Aydın, B. ve Doğan, M. (2020). Yeni koronavirüs (COVID-19) pandemisinin turistik tüketici davranışları ve Türkiye turizmi üzerindeki etkilerinin değerlendirilmesi. *Pazarlama Teorisi ve Uygulamaları Dergisi*, 6(1), 93- 115
- Aydoğuş, O. (2020, Temmuz). Salgın ve ekonomik kriz. *İktisat ve Toplum Dergisi* (114), 11-17.
- Bahar, O. ve İlal, N. (2020, Nisan 01). Coronavirüsün (COVID-19) turizm sektörü üzerindeki ekonomik etkileri. *International Journal of Social Sciences and Education Research (IJSSER)*, 6(1), 125-139. doi:https://doi.org/10.24289/ijsser.728121

- Bakar, N. A. & Rosbi, S. (2020). Effect of Coronavirus disease (COVID-19) to tourism industry. *International Journal of Advanced Engineering Research and Science*, 7(4).
- Baldwin, R. & Tomiura, E. (2020). Thinking ahead about the trade impact of COVID-19. *Economics in the Time of COVID-19*, 59.
- Barutçugil, İ. S. (1989). *Turizm İşletmeciliği*, (3. Baskı). Beta Yayınları.
- Bilgiç, İ. (2007). *Sakarya yaylalarının turizm açısından pazarlanabilirliği; sorunlar ve çözüm önerileri*, [Yüksek Lisans Tezi]. Sakarya Üniversitesi.
- Bonanno, G.A., Ho, S.M.Y., Chan, J.C.K., Kwong, R.S.Y., Cheung, C.K.Y., Wong, C.P.Y. & Wong, V.C.W. (2008). *Psychological resilience and dysfunction among hospitalized survivors of the sars epidemic in hong kong: a latent class approach*. *Health Psychology* Copyright, (27). DOI: 10.1037/0278-6133.27.5.659.
- Boone, L., Haugh, D., Pain, N. & Salins, V. (2020). 2 *Tackling the fallout from COVID-19*. *Economics in the Time of COVID-19*, 37.
- Brooks, S. K., Webster, R. K., Smith, L. E., Woodland, L., Wessely, S., Greenberg, N. & Rubin, G. J. (2020). *The psychological impact of quarantine and how to reduce it: rapid review of the evidence*. *The Lancet*
- Bulut, E. (1998). *Turizmin Türkiye ekonomisindeki yeri ve ekonomik etkileri*. [Yüksek Lisans Tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Butler, R. W. (1980). *The concept of a tourist area cycle of evolution: implications for management of resources*, *Canadian Geographer*.
- Büyük, Ö. & Can., E. (2020). COVID-19 Salgınının Türk turizmine etkisi: seyahat ve konaklama endüstrileri üzerine değerlendirme. *AHBVÜ Turizm Fakültesi Dergisi*, 23 (2), 312-331
- Cao, W., Fang, Z., Hou, G., Han, M., Xu, X., Dong, J., & Zheng, J. (2020). *The psychological impact of the COVID-19 epidemic on college students in China*. *Psychiatry research*.
- Cook, R.A., Hsu, C.H.C. & Marqua, J.J. (2016). *Turizm konaklama ve seyahat işletmeciliği*. (5. baskı) (M. Tuna, Çev.). Nobel Akademik Yayıncılık.
- Craven, M., Liu, L., Mysore, M. & Wilson, M. (2020). *COVID-19: Implications for business*.

- Çakır Kardeş, V. (2020). Pandemi Süreci ve Sonrası Ruhsal ve Davranışsal Değerlendirme. *Türkiye Diyabet ve Obezite Dergisi*, 4 (2). <https://dergipark.org.tr/en/pub/tudod/issue/56483/754693>
- Çaresiz, D. & Faraji, H. (2022). Covid-19 pandemi döneminin kişilik bozukluğu olan bireylerdeki olası etkilerine dair bir değerlendirme. *Uluslararası Anadolu Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(1), 264-284.
- Çeken, H. (2014). *Turizm ekonomisi*. Detay Yayıncılık.
- Çepni, S. (2014). *Araştırma ve proje çalışmalarına giriş*. (7. Baskı). Celepler Matbaacılık.
- Çuhadar, M., Kervankıran, İ. ve Ongun, U. (2020). Türkiye’de iç turizm hareketlerinin tahmin modellemesi: karşılaştırmalı bir analiz. *Journal Of Tourism and Gastronomy Studies*, 8(2), 1113-1131.
- Day, H.R., Perencevich, E.N., Harris, A.D., Gruber-Baldini, A.L., Himelhoch, S.S., Brown, C.H. & Morgan, D.J. (2013). *Depression, anxiety, and moods of hospitalized patients under contact precautions*. *Infect Control Hosp Epidemiol*, (34), <https://doi.org/10.1086/669526>.
- Demir, M. (2017). *Seyahat acentacılığı ve tur operatörlüğü: İlkeler ve yönetim*. Detay Yayıncılık.
- Demir, M., Günaydın, Y. ve Demir, Ş. (2020), Koronavirüs (COVID-19) salgınının Türkiye’de turizm üzerindeki öncülleri, etkileri ve sonuçlarının değerlendirilmesi, *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 6(1).
- Demir, Ş. Ş. (2011). *Turizm işletmelerinde halkla ilişkiler ve iletişim*. Detay Yayıncılık.
- Demirdöğen, O. ve Yorulmaz, R. (2020). *COVID-19 Salgınının Dünya Ekonomilerine Etkileri*. Ortadoğu Araştırmaları Merkezi (ORSAM) (242), 3- 24
- Denk, C. (2018). *Genel turizm 2018 – 2019*, Atatürk Üniversitesi Erzurum Meslek Yüksekokulu.
- Doğmuş, E.O. (2010). *Antalya örneğinde ulusal turizm politikalarının sorgulanması*. [Doktora Tezi]. Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Doğru, E. & Koçak, E. (2021), COVID-19 salgınının konaklama işletmelerine etkisi (Fethiye örneği). *Doğu Coğrafya Dergisi* 26(45), 107-124

- Duru, B. (2006). *Küresel sermaye birikimi ve ekolojik bunalım*. Birikim Dergisi.
- Efendi, M. (2021). Çeşme’de bulunan küçük ölçekli konaklama tesisleri; COVID-19 süreci ve e-şikayetlerin incelenmesi. *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 103-118.
- Eralp, Z. (1983). *Genel turizm*, Ankara Üniversitesi Basın Yayın Yüksek Okulu Yayınları.
- Erdoğan, Y., Koçoğlu, F. ve Sevim, C. (2020). COVID-19 pandemi sürecinde anksiyete ile umutsuzluk düzeylerinin psikososyal ve demografik değişkenlere göre incelenmesi. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 23, 24-37. DOI: 10.5505/kpd.2020.35403
- Erişti, B. (2013). Bilimsel araştırma yöntemleri. (1. Baskı). Adile Aşkın Kurt (Ed.) içinde, *Bilimsel araştırma yöntemleri* (1-17). Eskişehir.
- Ertuğ, C. (2020). Coronavirüs (COVID-19) pandemisi ve pedagojik yansımaları: Türkiye’de açık ve uzaktan eğitim uygulamaları. *Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi* 6(2).
- Farzanegan, M. R., Gholipour, H. F., Feizi, M., Nunkoo, R. ve Andargoli, A. E. (2021). International tourism and outbreak of coronavirus (covid-19): a cross-country analysis. *Journal Of Travel Research*, 60(3), 687-692.
- Fearn-Banks, K. (2016). *Crisis communications: A casebook approach*. Routledge
- Fernandes, N. (2020). *Economic effects of coronavirus outbreak (COVID-19) on the world economy*. Available at SSRN 3557504.
- Fotiadis, A., Polyzos, S. & Huan, T. C. T. (2021). The good, the bad and the ugly on COVID-19 tourism recovery. *Annals of Tourism Research*, 87, 1-14.
- Gössling, S., Scott, D. & Hall, C. M. (2020). Pandemics, tourism and global change: a rapid assessment of COVID-19. *Journal of Sustainable Tourism*, 1-20.
- Gülersoy, A. E. (2014). *Seferihisar’da Arazi Kullanımının Zamansal Değişimi ve İdeal Arazi Kullanımı İçin Öneriler*. SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi.
- Gürbüz, A. (2002). Turizmin sosyal çevreye etkisi üzerine bir araştırma. *Teknoloji Dergisi*, 1(2).
- Gürçan, G., Korkmaz, Ş. A., Ay, Ş. B., & Gürçan, A. (2022). Covid-19 ve ruh sağlığı: güncel araştırmalar bize ne gösteriyor?. *Eskişehir Tıp Dergisi*, 3(1), 79-88.

- Hatun, O., Dicle, A. N., & Demirci, İ. (2020). Koronavirüs salgınının psikolojik yansımaları ve salgınla başa çıkma. *Electronic Turkish Studies*, 15(4).
- Henderson, J. C. (2007). *Tourism crises: causes, consequences and management*. Routledge.
- Higgins-Desbiolles, F. (2020). Socialising tourism for social and ecological justice after COVID-19. *Tourism Geographies*, 1-14.
- Holt-Lunstad, J. (2017). The potential public health relevance of social isolation and loneliness: Prevalence, epidemiology, and risk factors. *Public Policy & Aging Report*, 27(4). doi:10.1093/ppar/prx030
- İbiş, S. (2020). *Covid-19 salgınının seyahat acentaları üzerine etkisi*.
- İçöz, O., Günlü E., Yılmaz, B.S., Aktaş, G., Özdoğan, O.N., Öter, Z., Yılmaz, D. ve Şahin, N. (2007). *Genel turizm turizmde temel kavramlar ve ilkeler*, Turhan Kitabevi.
- Jia, Z., Shi, Y., Jia, Y., & Li, D. (2012). A framework of knowledge management systems for tourism crisis management. *Procedia Engineering*, 29, 138-143.
- Jóhannesson, G. T. & Huijbens, E. H. (2010). Tourism in times of crisis: exploring the discourse of tourism development in Iceland. *Current Issues in Tourism*, 13(5), 419-434.
- Karasar, N. (1999). *Bilimsel araştırma yöntemi*, (9.Basım). Nobel Yayın Dağıtım.
- Kayabaşı, E. (2020). *The effect of COVID-19 on markets and consumer behavior*. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1143144>
- Koçak, Z. ve Harmancı, H. (2020). COVID-19 pandemi sürecinde ailede ruh sağlığı. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (5). Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/karataysad/issue/57615/818546>
- Koşar, A. (2016). *Yerel yönetimlerin özerkliği, Neoliberalizm ve sosyal Şovenizm*. Özgürlük Dünyası. 274.
- Kozak, N. (2012). *Genel turizm bilgisi*, T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını.
- Kültür ve Turizm Bakanlığı (2021), <https://izmir.ktb.gov.tr/TR-77466/seferihisar.html>, Erişim Tarihi: 02.02.2022
- Lau, J.T., Yang, X., Pang, E., Tsui, H.Y., Wong, E. ve Wing, Y.K., (2005). SARS Related Perceptions in Hong Kong. *Emerging Infectious Diseases*, 11(3),

- Lee, A.M., Wong, J.G., McAlonan, G.M., Cheung, V., Cheung, C., Sham, P.C. & Chua, S. E. (2007). Stress and psychological distress among SARS survivors 1 year after the outbreak. *The Canadian Journal of Psychiatry*, 52(4).
- Mbaiwa, J.E. (2003). The socio-economic and environmental impacts of tourism development on the Okavango Delta, North-Western Botswana, *Journal of Arid Environments*, 54.
- McKibbin, W.J. & Fernando, R. (2020). *The global macroeconomic impacts of COVID-19: Seven scenarios*. CAMA Working Paper No. 19/2020
- Mutlu, B. (2022). *Pandemi sürecinde yoğun bakım ünitelerindeki sağlık çalışanlarının koronavirüs korkusunun tükenmişliğe etkisi* [Yüksek Lisans Tezi], Trakya Üniversitesi.
- Olalı, H. ve Timur, A. (1988). *Turizm ekonomisi*, Ofis Ticaret Matbaacılık Yayınları.
- Orrù, G., Ciacchini, R., Gemignani, A. & Conversano, C. (2020). Psychological intervention measures during the COVID-19 pandemic. *Clinical Neuropsychiatry*, 17(2).
- Önal, İ. (2022). *Ortadoğu-Türkiye turizm hareketlerinin sosyo-kültürel analizi*, Marmara Üniversitesi, Orta Doğu ve İslam Ülkeleri Araştırma Enstitüsü, İstanbul
- Önen, M.O. (2008), *Dünya’da ve Türkiye’de turizm*, Türkiye Kalkınma Bankası Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Müdürlüğü, Ankara
- Özdemir- Altınay, M. (2020). COVID-19 Salgını Sonrası Alınan Önlemlerle Turizm: Muhtemel Senaryolar. *Journal of Recreation and Tourism Research*, 7 (2), 222- 238.
- Parıldar, H., (2020). Tarihte bulaşıcı hastalık salgınları, *Tepecik Eğit. ve Araşt. Hast. Dergisi* 30(Ek sayı) 19-26
- Peng, F., Tu, L., Yang, Y., Hu, P., Wang, R., Hu, Q., Cao, F., Jiang, T., Sun, J., Xu, G., Chang, C. (2020). Management and Treatment of COVID-19: The Chinese Experience. *Can J Cardiol.* 36(6):915-930. doi: 10.1016/j.cjca.2020.04.010. Epub Apr 17. PMID: 32439306; PMCID: PMC7162773.
- Pforr, C. & Hosie, P. J. (2008). Crisis management in tourism: Preparing for recovery. *Journal of Travel & Tourism Marketing*, 23(2-4), 249-264
- Rapanta, C., Botturi, L., Goodyear, P. et al. (2020). *Online University Teaching During and After the COVID-19 Crisis: Refocusing Teacher Presence and Learning Activity*. Postdigit Sci Educ 2.

- Richards, G. (2001). *Cultural attractions and European tourism*. New York: Cabl Publishing.
- Rooney, S. A. (2011). *Turizm bir sistemin analizi*. Detay Yayıncılık, Ankara.
- Ruiz Estrada, M. A., Park, D., & Lee, M. (2020). *The Evaluation of the Final Impact of Wuhan COVID19 on Trade, Tourism, Transport, and Electricity Consumption of China*. Tourism, Transport, and Electricity Consumption of China.
- Sakai, M. (2006). *Public sector investment in tourism infrastructure*. In L. Dawyer & P. Forsyth (Eds.). International Handbook on the Economics of Tourism (s.266-281).
- Shanafelt, T., Ripp, J., & Trockel, M. (2020). *Understanding and addressing sources of anxiety among health care professionals during the COVID-19 pandemic*. Journal of American Medical Association, 323(21).
- Sharpley, R. (2009). *Tourism development and the environment: beyond sustainability*. Earthscan Publishes. London.
- Sharpley, R. (2009). *Tourism development and the environment: beyond sustainability?*. Earthscan Publishes, London.
- Sigala, M. (2011). Social media and crisis management in tourism: Applications and implications for research. *Information Technology & Tourism*, 13(4), 269-283.
- Sim, K., Chan, Y. H., Chong, P. N., Chua, H. C., ve Soon, S. W. (2010). Psychosocial and coping responses within the community health care setting towards a national outbreak of an infectious disease. *Journal of Psychosomatic Research*, 68(2), <https://doi.org/10.1016/j.jpsychores>.
- Sułkowski, Ł. (2020). Covid-19 Pandemic; Recession, Virtual Revolution Leading to De-globalization?. *Journal of Intercultural Management*, 12(1), 1-11.
- Şeker, M., Özer, A., Tosun, Z., Korkut, C. & Doğrul, M. (2020). *COVID-19 pandemi değerlendirme raporu*, Türkiye Bilimler Akademisi Yayınları, TÜBA Raporları No: 34 Ankara. <http://www.tuba.gov.tr/files/images/2020/kovidraporu/COVID-19%20Raporu-Final+.pdf> (Erişim Tarihi: 10 Haziran 2022).
- T.C. Sağlık Bakanlığı. (2020). *COVID-19 - yeni koronavirüs hastalığı güncel durum*. <https://covid19bilgi.saglik.gov.tr/tr/> (Erişim Tarihi: 6 Aralık 2020).
- T.C. Sağlık Bakanlığı. (2022). *COVID-19 - yeni koronavirüs hastalığı güncel durum*. <https://covid19bilgi.saglik.gov.tr/tr/> (Erişim Tarihi: 25.08.2022).

- Temel, M.K. (2012). *1918 grip pandemisi*. [Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Üniversitesi.
- Tian, H., Liu, Y., Li, Y., Wu, C.-H., Chen, B., Moritz, U. G. K. & Dye, C. (2020). *An investigation of transmission control measures during the first 50 days of the COVID 19 epidemic in China*. Science, 10.1126/sc https://doi.org/10.1126/science.ab.
- Tribe, J. (2011). *The economics of recreation, leisure and tourism* (4. baskı). Oxford: Elsevier LTD.
- Türker, G. Ö. (2020, Haziran 30). COVID-19 salgını turizm sektörünü nasıl etkiler? Turizm akademisyenleri perspektifinden bir değerlendirme. *International Journal of Social Sciences and Education Research (IJSSER)*, 6(2), 207- 224. doi:https://doi.org/10.24289/ijsser.760790
- UNTWO World Tourism Organization (Dünya Turizm Örgütü). (2021). *World Tourism Barometer*.
- UNWTO. (2020, Mart 26). *International tourism arrivals could fall by 20-30% In 2020*. World Tourism Organization, 1-2.
- URL-1, <https://Covid19.Saglik.Gov.Tr> (Erişim Tarihi: 25.08.2022).
- URL-2, <https://Tr.Wikipedia.Org/Wiki/Seferihisar> (Erişim Tarihi: 25.08.2022).
- URL-3, www.kultur.gov.tr/TR,72736/seferihisar.html (Erişim Tarihi: 26.03.2021).
- URL-4, <https://www.yandex.com.tr/search/?text=seferihisar+belediyesi+cittaslow+logosu&lr=115721&clid=2411726> (Erişim Tarihi: 26 Mart 2021).
- URL-5, <http://www.seferihisarhaber.com/seferihisar-plajlari-mavi-bayraklarla-donandi/> (Erişim Tarihi: 02.02.2022).
- URL-6, <https://festivall.com.tr/ilceler-fest/470/seferihisar>, (Erişim Tarihi: 02.02.2022)
- URL-7, <https://basin.ktb.gov.tr/TR-309194/turkiyeye-2021de-gelen-ziyaretci-sayisi-30-milyonu-asti-.html> (Erişim Tarihi: 02.06.2022)
- URL-8, <https://izmir.ktb.gov.tr/TR-288970/2021-yili-mayis-ayi-ziyaretci-istatistikleri-yayinlandi.html> (Erişim Tarihi: 03.06.2022)
- URL-9, <https://www.tursab.org.tr/assets/assets/uploads/ticaret-odasi/izmir-ticaret-odasi-r.pdf> (Erişim Tarihi: 10.06.2022)

- Usta, Ö. (2016). *Turizm genel ve yapısal yaklaşım* (5.baskı.), Detay Yayıncılık, Ankara.
- Wall, G. & Mathieson, A. (2006). *Tourism change, impacts and opportunities*. Harlow: Pearson Education Limited.
- Weaver, D. & Lawton, D. (2014). *Tourism management* (5.baskı). Milton: John Wiley&Sons
- Wedo (National Department of Tourism). (2018). *Tourism destination planning manual*. Department Tourism: Republic of South Africa
- World Health Organization. (2020). *Coronavirus disease 2019 (COVID-19): situation report*, 117.
- World Health Organization. (2005) https://www.who.int/csr/resources/publications/influenza/en/WHO_CDS_CSR_GIP_20_05_5.pdf (Erişim Tarihi: 01.06.2021)
- Yenişehirli, E. & Salha, H. (2019, Haziran 27). Covid 19 pandemisinin Türkiye iç turizmine yansımaları: değişen talep üzerine bir araştırma. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(37), 355-368.
- Yıldırım, A. (1999). Nitel araştırma yöntemlerinin temel özellikleri ve eğitim araştırmalarındaki yeri ve önemi, *Eğitim ve Bilim Dergisi* 1 (23) 112, apr. ISSN 1300-1337. Erişim Adresi: <http://213.14.10.181/index.php/EB/article/view/5326/1485>>. Erişim Tarihi: 26 Jul. 2022
- Yıldız, Z. (2021). Turizm sektörünün gelişimi ve istihdam üzerindeki etkisi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 3(5).

EKLER

EK A Görüşme Formu

Sayın katılımcı,

Tüm dünyada olduğu gibi ülkemizi de etkileyen Koronavirüs (Covid-19) salgını nedeniyle toplumsal, sektörel ve bireysel düzeyde farklı araştırmalar yapılmaktadır. Birçok sektöre özgü yapılan araştırmalar Koronavirüs (Covid-19) salgınının yaratmış olduğu olumsuz etkileri ölçmeyi hedeflemektedir. Ancak bu araştırmaların pek çoğunda konuyla doğrudan ilgisi olmayan, siyasi ve ideolojik bir bakış açısıyla rasyonel olmayan görüşleri gerçek verilere ulaşmayı zorlaştırmaktadır. Koronavirüs (Covid-19) salgınından en fazla etkilenen sektörlerin başında yer alan turizm sektörüne yönelik yapılan bu araştırmada doğru bilgi, görüş ve değerlendirmelerin sizin gibi değerli turizmciler tarafından sağlanacağını düşünüyoruz. Bu nedenle aşağıda yer alan sorulara içtenlikle bir değerlendirmede bulunacağınıza inanıyor, katkılarınız için şimdiden çok teşekkür ediyorum.

Araştırmacı:

Nurcan GÜNEŞ

Kastamonu Üniversitesi Turizm İşletmeciliği Yüksek Lisans Öğrencisi

Koronavirüs (Covid-19) salgınında ülkemizde alınan tedbirleri(virüs öncesi, süresince, sonrası) turizm açısından değerlendirmeniz gerekirse:

TÜRKİYE'DE KORONAVİRÜS (COVID-19) SALGINI HENÜZ GÖRÜLMEDEN ÖNCEKİ DÖNEMDE	TÜRKİYE'DE KORONAVİRÜS (COVID-19) SALGINI VE İLK VAKANIN GÖRÜLMESİYLE YAŞANAN SÜREÇTE	KORONAVİRÜS (COVID-19) SALGINI SONRASI
1. Çin'de Koronavirüs (Covid-19) salgını başladığında bunun Türkiye'yi ve Türk turizmini etkileyebileceğini düşünüyor muydunuz? (İç ve dış turizm açısından değerlendiriniz) C: 2. Bir önceki yanıtınız evet ise; 2020-2021 yılları için satış ve rezervasyon işlemlerine devam etme (işlemleri devam etti mi) gerekçeniz neydi? C: -	1. İşletme olarak ne tür tedbirleriniz oldu? Örneğin tur operatörleri, seyahat acentaları, bakanlık ve diğer kurumlar ile görüşmeler oldu mu?(onlardan size gelen öneri, önlem yaptırım oldu mu) C: 2. Koronavirüs (Covid-19) salgını nedeniyle genel olarak endişe duydunuz mu? Aklınıza gelen ilk düşünce ne oldu? C: 3. Şu an ki duruma göre Koronavirüs (Covid-19) salgınının ülkemizde ne kadar süreceğine ilişkin ilk görüşünüzü paylaşır mısınız? C:	1. Koronavirüs (Covid-19) salgını sonrasında en azından bu yılı kurtarmak için yeterli talep olacağını düşünüyor musunuz? C: 2. Koronavirüs (Covid-19) salgını sonrasında Türkiye'deki otelcilik yönetimi, uygulamaları, yatırımları vb anlayışında bir değişiklik olur mu? C: 3. Koronavirüs (Covid-19) salgını sonrasında, sizce küçük oteller mi yoksa büyük oteller mi tercih edilir? C:

Ek A'nın devamı

3. Çin'de Koronavirüs (Covid-19) salgını başladığında bunun Türkiye'yi ve Türk turizmini etkileyebileceğini düşünüyor muydunuz? (İç ve dış turizm açısından değerlendiriniz) C: 4. Bir önceki yanıtınız evet ise; 2020-2021 yılları için satış ve rezervasyon işlemlerine devam etme (işlemleri devam etti mi) gerekçeniz neydi? C: - 5. Bakanlık, turizm meslek örgütleri, birlikler, yerel yönetimler nezdinde alınması gereken önlemler konusunda bir çalışmanız oldu mu? C: 6. Bir önceki sorudaki kurumlar bu konuda sizden herhangi bir görüş istedi mi (veya bir öneri de bulundu mu)? C: 7. Koronavirüs (Covid-19) salgını başladığında uluslararası tur operatörlerinin operasyonlara yönelik bir stratejisi oldu mu? Evet ise, nasıl? C:	4. İşletme olarak ne tür tedbirleriniz oldu? Örneğin tur operatörleri, seyahat acentaları, bakanlık ve diğer kurumlar ile görüşmeler oldu mu?(onlardan size gelen öneri, önlem yaptırım oldu mu) C: 5. Koronavirüs (Covid-19) salgını nedeniyle genel olarak endişe duydunuz mu? Aklınıza gelen ilk düşünce ne oldu? C: 6. Şu an ki duruma göre Koronavirüs (Covid-19) salgınının ülkemizde ne kadar süreceğine ilişkin ilk görüşünüzü paylaşır mısınız? C: 7. Bakanlık ve diğer resmi turizm kurumların (örneğin TÜRSAB, TUROB vb) Koronavirüs (Covid-19) salgını nedeniyle operasyonların/faaliyetlerin durdurulması ile ilgili bir tavsiyesi, kararı ya da uygulaması oldu mu? Evet ise, ne zaman oldu? Örneğin ilk ölümde ya da ölüm artışında mı ya da daha erken mi? C: 8. Kendi istediği ile rezervasyonlarını iptal etmek isteyenlere karşı nasıl bir uygulamanız oldu? C: 9. Bakanlık ülkedeki turizm tesis, işletme, ulaşım vb faaliyetleri ile ilgili ne tür tedbirler aldı? C:	4. Koronavirüs (Covid-19) salgını sonrasında en azından bu yılı kurtarmak için yeterli talep olacağını düşünüyor musunuz? C: 5. Koronavirüs (Covid-19) salgını sonrasında Türkiye'deki otelcilik yönetimi, uygulamaları, yatırımları vb anlayışında bir değişiklik olur mu? C: 6. Koronavirüs (Covid-19) salgını sonrasında, sizce küçük oteller mi yoksa büyük oteller mi tercih edilir? C: 7. Koronavirüs (Covid-19) salgını sonrasında öncelikle iç turizm mi yoksa dış turizm mi hareketlenir? Neden? C: 8. Koronavirüs (Covid-19) salgını sonrası turistlerin konaklama, seyahat, restoran işletmelerinden beklentileri neler olacaktır? C:
---	--	---

Ek A'nın devamı

8. Gerçekten salgının tüm dünyayı etkisi altına alacağına yönelik bir endişeniz oldu mu? C: 9. Bu krize yönelik gerçekçi bir planlamanız oldu mu? Evet ise, nasıl bir planlamanız olduğunu açıklar mısınız? (Örneğin, yeni yatırım, renovasyon, İKY, Bütçe vb) C: 10. İşletme olarak operasyonları/faaliyetleri ne zaman durdurdunuz? C: 11. Personel ile ilgili politikanız ne oldu? (Çalışan sayısını azaltmak, ücretli izne çıkarmak, devlete başvurarak kısa çalışma ödeneği almak...) C: 12. Devamlı gelen yabancı müşterilerinizden gelmek isteyenler oldu mu? C:	10. Bakanlık ülkedeki turizm tesis, işletme, ulaşım vb faaliyetleri ile ilgili ne tür tedbirler aldı? C: 11. Koronavirüs (Covid-19) salgını nedeniyle konaklama tesislerinin sağlık personeli ya da yurt dışından gelen vatandaşların karantinaya alınması için bedeli devlet tarafından ödenerek kullanılması olabilir miydi? Turizmci bu konuya nasıl yaklaştı? C: 12. Hükümetin Koronavirüs (Covid-19) salgını nedeniyle turizm işletmelerine sağladığı somut destek nedir? C: 13. Çin'de Koronavirüs (Covid-19) salgını başladığında hükümetin aldığı tedbirleri ciddi buluyor musunuz? C:	9. Koronavirüs (Covid-19) salgını sonrasında turizm işletmeleri sosyal mesafe için yeni bir düzenleme yapması gerekir mi? Bunun için kapasite kullanım oranlarını yeniden düzenlemek işletme yönetimi ve faaliyetlerini nasıl etkiler? (örneğin doluluk oranının düşürülmesi fiyatların yükselmesine neden olur mu? vb) C: 10. Koronavirüs (Covid-19) salgını sonrasında nasıl bir turizm ürünü, türü ön plana çıkacaktır? C: 11. Koronavirüs (Covid-19) salgını sonrası turizmde hızlı bir toparlanma için neler yapılmalı? Nasıl strateji izlemeli? Hangi kurumlar, birlikler, işletme grupları ne tür sorumlulukları üstlenmeli? C: 12. Koronavirüs (Covid-19) salgını sonrasında turizmde normalleşme için ne kadar bir süre gerekir? C: 13. Koronavirüs (Covid-19) salgını sonrasında bir ders çıkarmak gerekirse; bu ders nedir? C:
14. Bunların dışında Koronavirüs (Covid-19) salgınının ülkemiz turizmine etkisi konusunda belirtmek istediklerinizi lütfen yazınız C:		
Katılımcının; (İsim ve işletme ismi belirtmek zorunlu değil, ancak dileyen yazabilir): Faaliyet gösterdiği sektör: Temsil ettiği işletme türü: Bu sektörde faaliyet süresi (Yıl): Pozisyonu (Sahip, Yönetici, Çalışan):		